

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Львівський національний університет імені
Івана Франка**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної та соціальної педагогіки
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”**

Випуск 2

Львів – 2011

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Львівський національний університет імені
Івана Франка**

МАТЕРІАЛИ

**студентських наукових конференцій
кафедри загальної та соціальної педагогіки
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”**

Випуск 2

Виходить з 2010 року

**Львів
Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка
2011**

УДК [37+37.013.32]-057.87
ББК Ч 30/49 я 431 (063)
М – 33

Рекомендовано до друку
кафедрою загальної та соціальної педагогіки
Львівського національного університету імені Івана Франка
(проткол № 14 від 14 червня 2011 р.)

Відповідальний за випуск

Дмитро Герцюк

Упорядник

Олексій Караманов

Комп'ютерне макетування

М 33

Матеріали студентських наукових конференцій кафедри загальної та соціальної педагогіки “Актуальні проблеми української освіти” / Відп. за вип. Д. Герцюк, упоряд. О. Караманов. – Вип. 2. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 86 с.

До збірки увійшли відібрані тези доповідей Третіх і Четвертих міжфакультетських студентських наукових конференцій (2008-2010 рр.), “Актуальні проблеми української освіти”.

© Матеріали студентських наукових конференцій, 2011

З М І С Т

Бакун Галина. Методика впровадження комп'ютерних технологій у процесі вивчення хімії.....	6
Батюк Світлана. Зарубіжний досвід реформування вищої школи: актуальність й перспективи застосування в Україні.....	7
Бучковська Богдана. Екологічна освіта у середній школі: проблеми та можливості удосконалення (на прикладі зарубіжних країн.....	8
Висоцька Роксолана. Проблеми виховання особистості в сім'ї.....	10
Вихор Богдан. Виховання особистості молодого люди ни в родині: проблеми, особливості, форми, методи.....	12
Галушак Михайло. Вплив філософії постмодернізму на сучасну педагогічну думку.....	13
Гілевич Юлія. Організація генерованого шкільного простору в контексті формування освітнього середовища.....	15
Гірник Марія. Ідеї майстерності вчителя у педагогічній думці української діаспори (на прикладі праці Лесі Кисилівської-Ткач).....	17
Гладка Марія. Освітні реформи у Великобританії: позитивний досвід	19
Горбаль Ірина. Особливості ціннісних орієнтацій студентів із різним рівнем невротизації як фактор успішності у навчанні.....	20
Гриджук Ірина. Методи інтерактивного навчання у шкільній практиці	23
Гринда Олена. Використання електронних засобів візуалізації у навчальному процесі на уроках географії.....	25
Гринда Юрій. Формування здорового способу життя учнів та студентів як педагогічна проблема.....	26
Зелена Юлія. Переваги ефективного сімейного виховання: як виховати жінку-лідера	29
Іжовська Юлія. Особистість сучасного вчителя: яким він має бути?.....	31
Калагурка Христина. Загальні напрями розвитку українського шкільництва у другій половині XVI – першій половині XVII ст.....	32
Камінський Микола. Педагогічна діяльність українських правників-викладачів Львівського університету Австро-Угорського періоду (1868-1914рр).....	33
Карпінська Поліна. Впровадження ідей Болонського процесу у вищу школу: деякі аспекти управління.....	35
Кирик Христина. Авторитарний й демократичний стилі спілкування у сучасній педагогічній практиці.....	36

Клімчук Олена. Вища освіта в Україні: проблеми, досягнення, перспективи.....	38
Клюфінська Юлія. “Нова генерація викладачів” очима студентів.....	39
Кобрин Михайло. Актуальні проблеми релігійного виховання в сучасній українській школі.....	41
Котлярова Анна. Проблеми впровадження Болонського процесу в Україні.....	43
Кропивницька Ірина. Сім’я як визначальний інститут виховання.....	44
Кук Тетяна. Формування у школярів потреби у здоровому способі життя в процесі вивчення хімії.....	45
Леневич Оксана. Негативний вплив тютюнопаління на розвиток студентів.....	46
Лось Назар. Виховний потенціал фізичної культури (на прикладі занять з бойового гопака).....	48
Лучко Ірина. Особливості налагодження педагогічної взаємодії зі слабчучими дітьми.....	49
Луц Уляна. Вплив сім’ї на розвиток особистості дошкільнят та молодших школярів.....	51
Макара Уляна. Запровадження вальфдорфської педагогіки у київських школах.....	52
Малахова Ольга. Інтерактивні методи навчання: за і проти.....	54
Мандибур Христина. Застосування теорії множинного інтелекту у визначенні здібностей учнів.....	55
Мильничук Тетяна. Марія Монтессорі: життя та педагогічна діяльність.....	57
Мотюк Катерина. Порівняльна характеристика та аналіз тенденцій розвитку систем освіти України та Литовської республіки.....	59
Накалова Ірина. Використання сучасних інноваційних технологій у вихованні школярів.....	61
Рурикевич Тетяна. Актуальність ідеї фінансового виховання дітей в умовах сьогодення.....	63
Сендрій Олександр. Оцінювання як показник ефективної педагогічної взаємодії.....	64
Сміла Ірина. Професійна підготовка кваліфікованих фахівців у вищих навчальних закладах України.....	67
Стасів Олесь. Особливості навчання українських студентів у Міжнародній літній школі при університеті в Осло (Норвегія).....	68
Стецейко Галина. До проблем виховання дітей у родині.....	71
Столбовой Андрій. Метод математичного моделювання: педагогічний аспект.....	72
Сторожук Іванна. Особливості навчання і виховання слабчучих дітей.....	73

Сухарина Ольга. Соціалізація дітей з ДЦП у загальноосвітніх навчальних закладах.....	75
Тимчук Орислава. Ціннісні орієнтації сучасного українця.....	76
Хозов Володимир. Особливості оцінювання знань магістрів факультету прикладної математики та інформатики на іспиті з курсу “Педагогіка вищої школи”	77
Шолок Іван. Проблеми розвитку інклюзивної освіти у світі та Україні.....	80
Штендер Василь. Дидактична взаємодія вчителя і учнів як система взаємовпливів.....	81
Юраш Юлія. Ставлення студентів до здорового способу життя (на прикладі студентів географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка).....	82
Ярошко Наталія. Застосування аудіовізуальних матеріалів у вивченні іноземних мов.....	84
Ясницька Марія. Значення сім’ї та середніх навчальних закладів в процесі формування молоді особистості.....	85

МЕТОДИКА ВПРОВАДЖЕННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

Актуальність проблеми зумовлена потребою систематизації та інтегрування знань, умінь і навичок молодого покоління за умов безперервного збільшення навчальної інформації і зростаючого дефіциту часу, відведеного на її засвоєння.

Впровадження комп'ютерних технологій навчання (КТН) сприятиме поліпшенню і оптимізації навчально-виховного процесу, стимулюванню вимог до знання комп'ютерних технологій, які опираються на теоретичні основи базисних дисциплін і практичні навички.

Мета нашого дослідження – методично обґрунтувати можливості застосування КТН у процесі вивчення хімії, що включає фактологічний і навчальний матеріал, який може стати базою для систематизації та узагальнення теоретичних знань, розглянути позитивні та негативні аспекти і шляхи підвищення ефективності використання комп'ютерних технологій навчання.

Розглянемо переваги КТН, які полягають у:

- розвитку творчого потенціалу та здібностей учнів (студентів), через інтерес і мотивацію до навчання, побудову відкритої системи освіти, що забезпечує шлях до самоосвіти;
- вдосконаленні навчально-виховного процесу при вивченні хімії та підвищенні його якості;
- раціональній побудові розумових операцій (виявлення цілей, розуміння суті завдань тощо);
- активізації вмінь експериментально-дослідницької та пізнавальної діяльності;
- формуванні інформаційної культури та інформаційного мислення.

До недоліків КТН можна віднести:

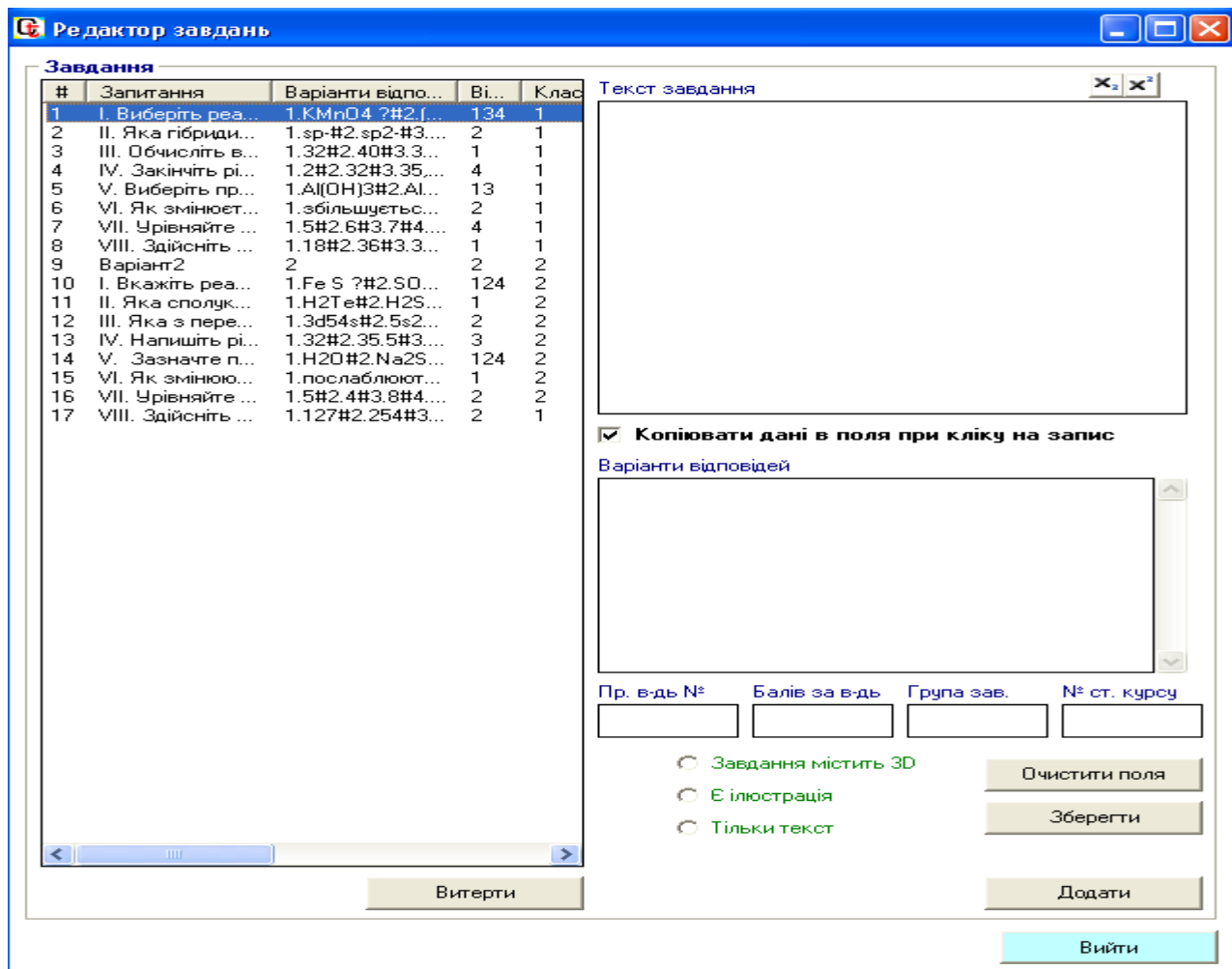
- електромагнітне випромінювання;
- фізична втома внаслідок тривалого перебування користувача за комп'ютером;
- навантаження на психіку;
- негативний вплив на зір.

На основі аналітичного огляду наукової та навчальної літератури розглянуто теоретично-методичні засади реалізації КТН у процесі вивчення хімії. Здійснено аналіз можливостей використання інтерактивних комп'ютерних технологій навчання, а саме: навчальних авторських програм, електронних посібників та Інтернету, які спрямовані на оптимальні умови для активізації набутих знань і успішної пізнавальної діяльності.

Теоретично обґрунтовано та перевірено ефективність застосування методики комп'ютерних технологій навчання на прикладі програми «Crystal Test», створеної на кафедрі неорганічної хімії Львівського національного університету імені Івана Франка під керівництвом професора Р. Є. Гладишевського.

«Crystal Test» – універсальна програма для різнотипних завдань (тривимірний простір, ілюстрації, текст). «Crystal Test» здійснює експресну перевірку правильних відповідей за відповідною кількістю балів. Ця програма містить відомості про студентів, а саме номер студентського квитка, групу, курс.

Нами розроблено завдання тестового контролю для оцінювання знань з теми „р-елементи VI- групи”. Нижче наводимо фрагмент Crystal Test програми для контролю знань студентів з окресленої теми:

Отже, КТН сприяють диференціації навчально-виховного процесу для забезпечення різнобічного розвитку особистості, її творчого потенціалу тощо.

Світлана Батюк (філософський факультет)
Наук. консультант – доц. Швед М. С.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ: АКТУАЛЬНІСТЬ Й ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Проблема реформування вищої школи постає в останні десятиліття дуже гостро, оскільки зміст освіти та її цінність змінюються згідно ринку праці. Сьогодні в українській системі освіти відбуваються зміни і перебудови відповідно до інтеграції України в Болонський процес. Зарубіжний досвід для нас є дуже важливим оскільки ми лише на початку реформування.

Мета: проаналізувати засоби реформації вищої школи за кордоном, і причини, що спонукали до змін. Визначити актуальність цих проблем для України та можливість застосування досвіду.

Об'єкт: основні ідеї реформування вищої школи за кордоном

Предмет: адаптація зарубіжного досвіду реформації освітньої системи на Україні, та перспективи втілення його у життя.

Завдання:

- вивчити досвід реформування вищої школи за кордоном;
- пошук нових ідей для реформації освітньої системи України;

- визначити місце Болонського процесу в системі реформації і його значення для української освіти.

Університет – місце формування людських істот, як духовних істот. Де головним моральним обов'язком вважалось збереження традицій.

У сучасних умовах університет стикається з потребою відмови від своєї місії, від своїх ідей, від свого, покликання, а ідея корисності знання перетворюється в ідею корисливості, що вже суперечить самій сутності Університету. Виникає світова криза освіти.

Процеси реформування освіти охопили більшість провідних країн світу. Теоретичною базою для цього стала філософія освіти, відображена у відповідних національних доктринах освіти (зокрема, у підписаній 1999 р. Болонській декларації).

Загальна мета реформування національних систем освіти полягає в тому, щоб в індустріальну еру сформувалось освітнє суспільство, яке б було не лише корпорацією, яка поставляє кваліфіковану робочу масу на ринок праці, а тим хто допомагає людині увійти в процес глобалізації зберігши духовність.

Модернізація сучасних національних систем освіти проходить під гаслом «стандартизація, під якою розуміється розробка державних вимог до базового змісту освіти, обов'язкового для всіх учнів, не обійшли жодну з розвинених країн світу.» Але дотепер не можна сказати, що процес проходить на основі вивірених і офіційно закріплених критеріїв стандартизації. І причини тут різні. Кожна система освіти є самобутня, і одні й ті самі проблеми вирішуються по-різному.

Аналіз зарубіжного досвіду показує, що сьогодні акцент у реформації робиться не на знищенні національної системи освіти, а на її пристосуванні до нових умов сучасного світу.

Вища освіта України так само переживає кризу, це стимулює пошук нових підходів до здійснення змін у вищій освіті. Одним з таких підходів є інставрація вищої освіти і вступ до Болонського процесу.

Інставрація означає використання досвіду минулого в сучасних умовах.

Болонський процес для освітньої системи України явище нове, яке тільки починають розробляти, тому воно містить для нас багато проблем і поки що недоробок, але початок покладено. Беручи до уваги зарубіжний досвід реформування освіти в ми має уникнути стандартних помилок своїх попередників, але не брати їх досвід як шаблон, оскільки кожна освітня система є індивідуальною і має свої особливості.

Як висновок можна сказати так: наш успіх буде залежати від того, чи зможемо ми змінюватись так само швидко як і світ навколо нас і чи матимемо ми терпіння для того, щоб побачити результати змін.

Богдана Бучковська (географічний факультет)
Наук. консультант – доц. Швед М. С.

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА У СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ УДОСКОНАЛЕННЯ (НА ПРИКЛАДІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН)

Актуальність вивчення проблем екологічної освіти у середніх школах має кілька причин:

- постійне швидке погіршення стану навколишнього середовища; усвідомлення людством можливості настання глобальної екологічної кризи, яка нестиме загрозу існуванню всього живого на Землі, а також своєї відповідальності перед наступними поколіннями за збереження природи, відтворення природних

ресурсів та раціональне їх використання;

- визначення школи як базового навчального закладу, який повинен надати майбутньому громадянину високий рівень екологічних знань;
- розвиток екологічної свідомості і культури у молоді на основі нових критеріїв оцінки взаємовідносин людства й природи (не насильство, а гармонійне співіснування з нею!).

Метою екологічної освіти є формування особистості з новим типом мислення й свідомості, високим ступенем екологічної культури.

Завдання екологічної освіти - сформувати систему знань, поглядів і переконань учнів, які забезпечуватимуть громадську відповідальність за стан навколишнього середовища, як основу існування держави, готовність цей стан поліпшувати шляхом прийняття необхідних екологічно грамотних рішень на основі нового стилю мислення і життя у злагоді з природою.

Проблемами сучасної екологічної освіти у школі є недосконалість трьох її напрямів, а саме:

1. Навчальні програми з екологічних дисциплін та предметів, які мають максимально включати екологічні питання. Через насиченість навчальних планів та не систематизованість наукових понять учні засвоюють великий обсяг знань без розуміння зв'язків між ними, що гальмує усвідомлення екологічних законів і проблем як невід'ємної складової усіх сфер життя людини.

2. Поєднання на уроках вивчення теоретичних знань з практичними заняттями. Формування відповідального ставлення школярів до природи тісно пов'язане з комплексом відповідних умінь і навичок. Знання, отримані на основі практичного досвіду, зберігаються довше, ніж непідкріплені практикою, взаємозв'язки між окремими явищами триваліші, ніж нагромадження окремих фактів. [2]

3. Недостатньо якісна підготовка викладачів-екологів та підвищення рівня екологічної освіти у вчителів інших предметів. Через брак відповідних фахівців у багатьох школах курс „Основи екологічних знань” не викладають або це роблять вчителі географії, біології чи інших предметів, що знижує якість засвоєних учнями знань.

Передумови для усунення цих недоліків такі: затверджена „Концепція екологічної освіти України”, напрацювання українських фахівців і науковців та багаторічний закордонний досвід, на деяких моментах якого я хочу зосередити свою увагу.

Досвід Великобританії та Польщі в екологізації навчального процесу. Для англійських середніх шкіл характерна організація міжпредметних курсів. Серед них „уроки охорони природи”, „гуманітарні уроки”, які поєднують вивчення географії, історії, біології, англійської мови, хімії, фізики. Такі уроки сприяють засвоєнню системних знань про поняття, явища, що найкраще відповідає суті екологічної освіти. У молодших класах польських шкіл охорону природи вивчають на уроках польської мови і на заняттях з образотворчого мистецтва (Швед М. С. Екологічна едукація за кордоном і в Україні. – Львів, 1997).

Цікаві напрацювання Великобританії та Нідерландів у проведенні практичних занять екологічного спрямування. В багатьох школах Англії створюють живі куточки, влаштовують метеорологічні станції, організують зелені посадки, екскурсії на ферми, у заповідники. Яскравим прикладом є робота польового навчального центру Флатфорд Мілл (Flatford Mill), де розроблені численні програми екологічного навчання – від елементарних екскурсій до спеціалізованих програм з біології, екології, геології. Великої популярності набувають так звані позашкільні навчальні тижні, коли учні мають змогу вивчати навколишнє середовище під час поїздок на природу. У Нідерландах у місті Гаага існує спеціальна служба дитячих і шкільних садових ділянок, яка розробляє програму занять з вибором різноманітних курсів у галузі елементарного вивчення навколишнього середовища. Заняття організують так, щоб діти самі відкривали для себе природу. [2]

У сфері підвищення рівня екологічних знань вчителів кожна країна також має свої певні здобутки. Наприклад у Польщі широко практикують заочну освіту та самоосвіту. Також є спроба створити Міжнародну службу комп'ютерної інформації з природоохоронної освіти, яка полегшила б розповсюдження інформації і результатів досліджень серед окремих країн, науково-дослідних інститутів, учених. У Нідерландах вчителі мають змогу поліпшити свої екологічні знання беручи участь у роботі табору для вчителів, існують також програми для тривалої перепідготовки. Крім цього після впровадження нового навчального курсу з охорони ландшафтів з метою підготовки вчителів до роботи за цим проектом у кожному місті були створені центри допомоги, в роботі яких беруть участь відділи інституту освіти в галузі навколишнього середовища, шкільні біологічні служби, просвітницькі відділи зоопарків, ботанічних садів, музеїв історії природи. [2]

Беручи за приклад досвід іноземних країн та маючи чудові власні ідеї шляхом міжнародної співпраці Україна має можливість поступово і впевнено рухатися до вищого рівня викладання екологічних знань та досягнення основної мети екологічної освіти – формування екологічної свідомості, культури, переорієнтацію споживацького ставлення суспільства до навколишнього середовища та усвідомлення принципів безпечного розвитку цивілізації.

Роксолана Висоцька (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – к.п.н. Федина В. С.

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СІМ'Ї

У гарних батьків виростають гарні діти. Як часто чуємо ми це твердження ,часто важко пояснити, що ж це таке - гарні батьки. Майбутні батьки думають, що гарними можна стати, вивчивши спеціальну літературу чи опанувавши особливими методами виховання. Безсумнівно, педагогічні і психологічні знання необхідні, але тільки одних знань мало. Чи можна назвати гарними тих батьків, що ніколи не сумніваються, завжди впевнені у своїй правоті, завжди точно уявляють, що дитині потрібно і що їй можна, які у кожному мить знають, як правильно підійти, і можуть з абсолютною точністю передбачати не тільки поведінку власних дітей у різних ситуаціях, але і їхнє подальше життя?

Перша й основна задача батьків – є створення в дитини впевненості в тому, що її люблять і про неї піклуються. Ніколи, ні при яких умовах у дитини не повинні виникати сумніви у батьківській любові. Головна вимога до сімейного виховання - це вимога любові. Але тут дуже важливо розуміти, що необхідно не тільки любити дитину і керуватися любов'ю у своїх повсякденних турботах необхідно, щоб дитина відчувала, була впевнена, що її люблять.

Багато батьків вважають, що ні в якому разі не можна показувати дітям любов до них, думаючи що, коли дитина добре знає, що її люблять, це приводить до розбещеності, егоїзму. Потрібно категорично відкинути це твердження. Усі ці несприятливі особистісні риси виникають саме при недоліку любові, коли створюється деякий емоційний дефіцит, коли дитина позбавлена міцного фундаменту незмінної батьківської прихильності. Вселяння дитині почуття, що її люблять і про неї піклуються, не залежить ні від часу, що приділяють дітям батьки, ні від того, виховується дитина вдома ,чи з раннього віку знаходиться в яслах або дитячому садку.

Основа для збереження контакту - це щира зацікавленість в усьому, що відбувається в житті дитини, зацікавленість до її дитячих, нехай самих дріб'язкових і наївних проблем, бажання зрозуміти, бажання спостерігати за всіма змінами, що відбуваються в душі та свідомості зростаючої людини. Контакт ніколи не може виникнути сам собою, його потрібно

будувати з дитиною. Коли говоритися про взаєморозуміння, емоційний контакт між дітьми і батьками, мається на увазі деякий діалог, взаємодія дитини і дорослого.

Діалог. Головне у встановленні діалогу - це спільний потяг до загальної мети, спільне бачення ситуацій, спільність у напрямку дій. Дитина завжди повинна розуміти, якими цілями керується батько в спілкуванні з ним. Дитина, навіть у найменшому віці, повинна ставати не об'єктом виховних впливів, а союзником у загальному сімейному житті, навіть її творцем. Саме тоді, коли дитина бере участь у загальному житті родини, розділяючи всі її цілі та плани, зникає звичне виховання, поступаючись місцем справжньому діалогу.

Найбільш істотна характеристика діалогічного спілкування, що виховує, полягає у встановленні рівності позицій дитини і дорослого. Досягти цього в повсякденному сімейному спілкуванні з дитиною дуже важко. Звичайно стихійно виникаюча позиція дорослого - це позиція «над» дитиною. Дорослий має силу, досвід, незалежність – дитина фізично слабша, недосвідчена, цілком залежна. Всупереч цього батькам необхідно постійно прагнути до встановлення рівності. Контакт із дитиною, як вищий прояв любові до нього, варто будувати, ґрунтуючись на постійному, безустанному бажанні пізнавати своєрідність її індивідуальності.

Прийняття. Для того щоб дитина відчула батьківську любов, крім діалогу, необхідно виконувати ще одне надзвичайно важливе правило. Психологічною мовою ця сторона спілкування між дітьми і батьками називається прийняттям дитини. Під прийняттям розуміється визнання права дитини на властиву їй індивідуальність, несхожість на інші, у тому числі несхожість на батьків. Приймати дитину - значить затверджувати неповторне існування саме цієї людини, із усіма властивими їй якостями.

Усім майбутнім і нинішнім батькам варто дуже добре зрозуміти, що кожне висловлення, яким би справедливим воно не було, якою би ситуацією не викликалося, завдає серйозної шкоди контакту з дитиною, порушує впевненість у батьківській любові. Необхідно виробити для себе правило – не оцінювати негативно саму дитину, а критикувати тільки невірну здійснену дію чи помилковий, необдуманий вчинок. Формула істинної батьківської любові, формула прийняття - це не «люблю, тому що ти - гарний», а «люблю, тому що ти є, люблю такого, який є».

Разом з тим, зв'язок дитини з її батьками внутрішньо конфліктний. Якщо діти, підростаючи, усе більш здобувають бажання віддалення цього зв'язку, батьки намагаються як можна довше його втримати. Батьки хочуть захистити молодь перед життєвими небезпеками, поділитися своїм досвідом, застерегти, а молоді хочуть придбати свій власний досвід, навіть ціною втрат, хочуть самі пізнати світ. Буквально щодня в сімейному вихованні батьки повинні визначати межі дистанції. Для правильної побудови виховання, батькам необхідно час від часу визначати для самих себе ті мотиви, якими збуджується їхня власна виховна діяльність, визначати, що рухає їх виховними умовами.

Дистанція, що стала переважною у взаєминах з дитиною в родині, безпосередньо залежить від того, яке місце займає діяльність виховання у складній, неоднозначній, часом внутрішньо суперечливій системі різних мотивів поведінки дорослої людини. Тому варто усвідомити, яке місце в батьківській власній мотиваційній системі займе діяльність по вихованню майбутньої дитини.

Отже, пропонуємо дев'ять помилок у вихованні дітей, яких не слід допускати:

Помилка перша: „Якщо ти не будеш таким, як я хочу, я тебе не любитиму”.

Помилка друга: „Роби, що хочеш, мені однаково”.

Помилка третя: „Ти повинен робити лише те, що я сказала, бо я старша і розумніша”.

Помилка четверта: „Я усе зроблю сама, бо моїй дитині це не під силу”.

Помилка п'ята: „Моя дитина-мій товариш”.

Помилка шоста: „Що більше грошей, то краще виховання”.

Помилка сьома: „Моя дитина відвідуватиме усі секції і гуртки. Я не дозволю їй втратити свій шанс”.

Помилка восьма: „Дозвіл мами залежить від її настрою”.

Помилка дев'ята: „Нажаль, у мене зараз нема часу”.

Отож, можна сформулювати такі побажання батькам:

- пам'ятайте, що дитина – це дзеркало життя своїх батьків;
- як у краплі води відбивається сонце, так і в дітях відображається духовне багатство мами і тата;
- робіть усе, щоб дитинство і майбутнє ваших дітей було прекрасним!

Богдан Вихор (біологічний факультет)
Наук. консультант – доц. Лозинська Н. Б.

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ В РОДИНІ: ПРОБЛЕМИ, ОСОБЛИВОСТІ, ФОРМИ, МЕТОДИ

Виховання – це насамперед «вбирання в себе» кожною особистістю культури рідного народу, що допомагає передачі, засвоєнню і творчому використанню сучасними поколіннями досвіду попередніх поколінь. Виховання забезпечує продовження у віках культурно-історичних традицій батьків, творить з вихованця людину цієї епохи, вводить його у сферу загальнолюдських цінностей». Базою виховання служить сім'я., яка на понад 80% впливає на розвиток і формування особистості, її суспільні цінності і ідеали. Як влучно підкреслив В. Сухомлинський, «виховання у широкому розумінні цього слова – це багатофакторний процес духовного збагачення і оновлення тих, кого виховують, і тих, хто виховує». Сім'я – головний осередок виховання дитини. Велика значущість сімейного виховання зумовлена найперше тим, що морально-чуттєві основи поведінки людини, її ставлення до світу і до себе формуються найінтенсивніше упродовж перших років життя дитини.

У перші роки життя родина є найближчим оточенням дитини. Домашнє тепло, аура духовності справляє на дитину великий вплив. У сім'ї панує єдність і щирість, тут дитина радше душею, ніж розумом засвоює морально-етичні цінності. Як правило, дитина віддзеркалює той стиль стосунків, які засвоює в сім'ї. У родині дитина приймає основні закони сімейного співжиття, любов і повагу до батьків, дідусів і бабусь, інших людей. Вона вчиться піклуватися про молодших і допомагати слабшим, проймається співчуттям і милосердям. Також вона вчиться шанувати рідну мову і культуру, працю, хліб, рідну землю, засвоює любов до рідного народу і його надбань.

У міру своїх сил дитина мусить обслуговувати себе і вчитися допомагати старшим. Відтак, важливо боротися з дитячим егоїзмом, тактовно виховувати в неї думку, що, крім неї, існують інші люди, котрі теж мають потреби і права. Успіх сімейного виховання залежить від того, наскільки щирими і чесними у своїй любові є самі батьки. Тому ефективність виховання загалом залежить від прикладу батьків, адже не тільки почуття добра, а й готовність слугувати національним, громадським чи сімейним ідеалам дитина сприймає від найближчого оточення.

Якщо у сім'ї шануються почуття дитини, то й вона шануватиме почуття інших людей; якщо дитина живе в атмосфері дружби, вона навчиться шукати дружбу в інших; якщо в сім'ї не беруть без дозволу її речей, то вона не візьме чужого; якщо хтось порушує спокій дитини і просить вибачення, то й вона колись зробить те саме; якщо дитина живе в умовах толерантності, то вона виробляє вміння терпіти; якщо до неї ставляться чесно, вона буде справедливою ... і так далі. Тобто власний приклад батьків є надзвичайно важливим і визначальним у формуванні особистості молодшої людини.

За останні десятиріччя сімейне виховання зазнало значних деформацій і втрат. Це зумовлене не лише моральною бездуховністю суспільства, а й тиском науково-технічного

прогресу. Його руйнівна сила відчувається по всьому світу. Ось чому таким актуальним є заповіт Г. Ващенко: «Наслідуючи українські традиції в галузі моралі, треба велику увагу звертати на такі риси вдачі, що стають за основу здорового родинного життя, бо родина завжди була найважливішою підвалиною життя суспільного, а значить, і державного».

Відомо, що основними напрямками виховання дитини є: моральне, трудове, економічне, правове, екологічне, естетичне, фізичне. На сучасному етапі найбільш вартим уваги є моральне виховання, яке є базою і основним фундаментом для інших напрямків. Тому надзвичайно важливим є формування морально стійкої особистості, для якої характерні усі найкращі риси і цінності українського народу.

Важливим є виокремлення основних форм і методів виховання в сім'ї. Такими методами є: бесіда, диспут, метод прикладу, метод формування суспільної поведінки, громадська думка, вправлення, привчання, заохочення, покарання. Серед основних форм виховання слід зазначити важливість індивідуальної виховної роботи, яка може відбуватися, по-перше, у вигляді корекції поглядів, уявлень, шляхом створення спеціальних педагогічних ситуацій, що сприяють усуненню негативних якостей; по-друге, шляхом спонукання до раціональних учинків і правильного розподілу часу.

Отже, в умовах сьогодення важливо використовувати безцінний виховний досвід з глибокого колодязя культурного і морального багатства українського народу, тим самим плекаючи підрастаюче покоління і закладаючи міцну основу нового, більш кращого й позитивного суспільства та процвітаючої країни. Наші діти – наше майбутнє, і це майбутнє у наших руках.

Михайло Галушак (історичний факультет)
Наук. консультант – доц. Цюра С. Б.

ВПЛИВ ФІЛОСОФІЇ ПОСТМОДЕРНІЗМУ НА СУЧАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ ДУМКУ

Постмодернізм як напрямок західної філософії є неоднозначним і часто внутрішньо суперечливим явищем. Проблема точнішого окреслення цього напрямку виникає вже у ході з'ясування його часових рамок. Дехто з дослідників закінчення Першої Світової Війни вважає датою появи "постмодерної людини", інші появу постмодерністичних настроїв у філософії датують кінцем Другої Світової Війни, проте більшість погоджуються, що найбільшого розмаху, теоретичного осмислення й обґрунтування філософія постмодернізму зазнала наприкінці 60-х і в 70 роках ХХ ст..

У витоках постмодерністичної думки не випадково стоять дати закінчення Першої і Другої світових воєн. Моральний шок, якого зазнало людство внаслідок цих трагічних подій був настільки сильний, що знецінив усі попередні здобутки європейської культури і цивілізації загалом. Природно, що філософи цього напрямку намагалися дати відповідь на складне запитання стосовно драматичних перипетій ХХ століття.

Постмодерна філософія рясніє суперечностями, протиріччями і варіаціями; вона є багатоманітною. Дехто з дослідників зазначає, що постмодернізмів є стільки, скільки самих постмодерністів. Однак таке твердження все-таки є певним перебільшенням, оскільки попри всю багатозначність, у різних постмодерних філософів можна знайти декотрі спільні елементи. Зокрема, це – їхнє *заперечення права на істину*.

Першими теоретиками постмодернізму вважаються Мішель Фуко (1926-1984), Жак Дерріда (1930-2004) та Річард Рорті (1931-2007). Ніхто із них не називав себе постмодерністом, проте всі вони свого часу були визнаними гуру постмодернізму.

Пропоную детальніше зупинитись на впливі філософії американського постмодернізму на сучасну педагогічну теорію та практику.

Ідеї американського постмодернізму. Батьком американського постмодернізму сміливо можна назвати Річарда Рорті. У своїх поглядах філософ спирався на не-метафізичність і не-фундаменталістичність. Для Рорті філософія Нового Часу звелася в основному до епістемології (теорії пізнання), яка є крайнім проявом метафізики з її внутрішнім прагненням систематизувати і підпорядкувати (*пізнати*) навколишній світ. Образ розуму як великого дзеркала, в якому відбиваються усі речі світу – є центральною проблемою західної філософії (Рорті. *Р.Філософія і зеркало природи.* Пер. В. Целищева, Новосибірск, 1997. С. 3). Мислитель переконаний у неможливості адекватного окреслення (віддзеркалення) дійсності. Оскільки жоден із інструментів людського розуму чи людської культури не можуть гарантувати загального, тривалого і достовірного відображення дійсності.

Рорті вважає, що філософи повинні відкинути стратегію “здобування знань”, а прийняти натомість стратегію “повчання” (edification) – комунікації, яка завжди відкрита на покращення. “Повчання” – це “...проект пошуку нового, кращого, цікавішого способу для ведення розмови [...] повчальний дискурс має бути аномальним, покликаний витягти нас із нашого старого “Я” силою незвичності, щоб допомогти нам у становленні нових істот”. (Рорті. *Р.Філософія і зеркало природи.*/Пер. В. Целищева. – Новосибірск, 1997. – С. 266). Слово не відтворює, а слугує комунікації.

Вартою уваги є пропозиція Рорті щодо зміни дослідницької методології: від строгої спеціалізації і класифікації в напрямку вільної гри асоціацій на підставі індивідуальних відчуттів дослідника. Філософ передбачає у майбутньому “...загальний перехід від теорії до оповіді” (Рорті *Р. Случайность, ирония, солидарность* / Пер. И. Честанова, Р. Честанова, Москва, 1996. С. 20.). Оповідь вимагає підходу до справи не “ззовні” (з позиції незалежного спостерігача), а “з середини” (з позиції учасника) – таким чином вона може виконувати екзистенціальну роль в людському житті. Тому мислитель підносить значення таких жанрів як “етнографія, журналістський репортаж, збірка коміксів, документальна повість, а особливо художнього роману” (Там же, с.20). Власне культивування згаданих жанрів, оснований на людській творчій уяві здатне протистояти дегуманізації світу.

Теорія та практика американського постмодернізму. Представниками американської постмодерністської педагогіки є Сандра Керка, Клайв Бек, Деніс Глінка та ін. У педагогічній діяльності вони визначають та характеризують деякі «постмодернізми»:

- конструювання знання та конкретизація. Проблему формування у школярів здібності самостійно добувати знання допомагає вирішити конструювання знання в класній кімнаті в процесі спільної роботи вчителя і учнів. Центральною фігурою в класній кімнаті вже є не вчитель, що насаджує знання, а учні, які його самі конструюють. Вони приймають активну участь у процесі навчання, що дає їм можливість успішно адаптуватися до реальностей сучасного світу.
- демократичність навчання. Учень та вчитель перебувають на симетричних відносинах. Під сумнів ставиться «авторитетність» вчителів та експертів. Вчителі та учні повинні вчилися разом (мається на увазі процес навчання і суспільний досвід). Не допускається авторитаризм вчителя, його домінування тому, що така поведінка принижує гідність учня.
- толерантність та свобода. Ніякого негативного відношення та приниження національних меншостей. Свобода – це вільне вираження культурного спадку та традицій громад національних меншин.
- творчість. Творчість є важливим союзником, так як допомагає учням конструювати власні цінності та знання;
- різноманітність. Важлива роль у способах навчання відводиться аудіовізуальним засобам та віртуальному світу, які створюються сучасною компютерною технікою. Інформацію вже можна одержати не лише від вчителя, який є інтерпретатором текстів підручника, але й з телевізійних програм, інтернету тощо.

Частими є суперечки, чи постмодернізм взагалі можна вважати окремим філософським напрямком, чи це лише загальний напрямок в культурі, об'єднаний спільними гаслами. Проте, ми можемо сміло констатувати той факт, що це не просто екзотична філософія; вона знайшла своє втілення в педагогічній теорії та практиці багатьох країн світу. Це і є свідченням на користь постмодернізму.

Юлія Гілевич (історичний факультет)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

ОРГАНІЗАЦІЯ ГЕНДЕРОВАНОГО ШКІЛЬНОГО ПРОСТОРУ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА.

By the time we enter our first classroom, we are learning more than our ABCs, more than spelling, math, and science, more than physics and literature. We learn, and teach one another, what it means to be men and women.

Kimmel, "The Gendered Classroom" in The Gendered Society"

Метою роботи є прослідкувати, як відмінності у організації гендерованого шкільного простору початкової школи можуть впливати на формування освітнього середовища. З огляду на це, я обрала дві початкові львівські школи, державну та приватну, де проводила спостереження, брала короткі інтерв'ю та робила фотографії. Зауважу, що початкова мета мого дослідження полягала у вивченні процесу конструювання простору початкової школи різними гендерами. Тому, зазначений в цій роботі аспект є спробою презентації результатів дослідження у педагогічному контексті.

Перш за все, варто розрізнити категорії "гендерний простір" та "гендерований простір" у контексті дослідження простору. Так, "гендерний простір" є атрибутивною характеристикою простору (фемінний, маскулінний, нейтральний). Тобто він є маркованим незалежно від взаємодії гендерів у ньому (наприклад, візуальне оформлення аудиторій). "Гендерований простір" є процесуальною характеристикою простору, коли він набуває гендерних маркувань через перформативні та дискурсивні практики акторів. Наприклад, на спортивному майданчику хлопці грають у футбол кожного дня. У процесі взаємодії хлопці маркують цей простір як маскулінний.

З огляду на це, нас цікавитиме, як хлопці та дівчата творять шкільний простір, який вплив на це здійснюють вчителі та як створений акторами гендерований простір може впливати на формування освітнього середовища. Діти, як актори творення простору діють не тільки відносно своїх гендерних стереотипів, з якими вони приходять до школи (*Martin C., Ruble D. Children's Search for Gender Cues. Cognitive Perspectives on Gender Development // American Psychological Society. – Vol. 13. – No. 2. – 2004. – pp. 67-70*), але і відносно тих правил, які діють у школі та продукуються вчителями. Так, у початковій школі гендерні стереотипи можуть закріплюватись або змінюватись. Прикладом уніфікованої системи правил слугує приватна школа, де впроваджений єдиний стандарт одягу, зошитів для хлопчиків та дівчат, єдиний стандарт оформлення аудиторій та постійний контроль з боку вчителя. У державній школі правила є дещо ліберальнішими, однак домінує традиційне уявлення про розподіл ролей між статями. Так, контроль з боку вчителя є чи не найзначнішою складовою для організації гендерованого простору школи. Тому навіть пасивний контроль сприяє творенню гендерованого простору дітьми. У державній школі

вчитель переважно орієнтований на такий вид контролю. А саме, він не заперечує, коли, наприклад, хлопчики грають на вулиці у футбол, а дівчата сидять у класі. Також вчитель може продукувати гендерні стереотипи (наприклад, коли робить зауваження). Такі дії з боку вчителя впливають на встановлення традиційного розподілу ролей між статями (чоловіки зайняті активною діяльністю, а дівчата – пасивною), що відповідно відтворюється в утвердженні простору. Так, майданчик вважається місцем для хлопчиків, а його периферійні зони чи класні аудиторії – для дівчат. Надалі діти діють згідно з такими правилами і у взаємодії. Якщо спочатку (у 1-му та 2-му класах) вони повністю протиставляють одну статі іншій та просто розмежовують простір, то надалі (у 3-му та 4-му класах) починається розподіл ролей (інструментальні ролі – чоловічі, експресивні – жіночі), що можна яскраво представлено у різних видах ігор.

У приватній школі, згідно з її усталеною уніфікованою системою правил, про що вже згадувалось вище, контроль вчителя є активний, а інколи вчитель сам стає частиною аудиторної групи. Цьому сприяє система правил. Наприклад, діти не мають права виходити з приміщення школи на перерві. Тому весь час перерви вони проводять або у класі, або у коридорі. Проте, один раз на день вони мають час для прогулянок на вулиці, і тоді грають у активні ігри. Здебільшого вчитель обирає і пропонує дітям різні види занять, які вони можуть виконувати на перерві. Переважно це є ігри для усієї групи (10-12 чоловік), які не містять розподілу ролей (наприклад, гра у слова). Під час прогулянок на вулиці вчитель може запропонувати дітям інші ігри (наприклад з м'ячем). Коли діти самі обирають гру, то виходять з того репертуару, який знають (і який відповідно вже був запропонований вчителем попередньо). Таким чином, у приватній школі, яку ми досліджували, основний акцент робиться на формуванні міцної малої соціальної групи. Стосунки в ній є контрольовані з боку вчителя. З іншого боку вчитель не пропонує дітям ігор, які орієнтовані на поділ групи за гендерною ознакою, оскільки її чисельність є малою. З другого боку, діти звикають до того, що їх постійними партнерами по навчанню та іграх є не тільки їхня статі, а й протилежна. Відповідно, такі правила вони й відтворюють самостійно у просторі.

Таким чином, можна простежити, що державна та приватна школи формують дещо відмінне освітнє середовище у контексті гендерного виховання та навчання. Категорію освітнє середовище можна визначити як "цілісний соціально-психологічний простір, що охоплює сукупність умов, взаємозв'язків, сформованих на основі міжособистісної взаємодії..., а також організованих педагогічних впливів, процесів (Равчина Т. *Організація демократичного освітнього середовища // Педагогіка для громадянського суспільства / За ред. Т. Кошманової. – Львів: Видавничий Центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2005. – С. 126*). Так, з одного боку вчитель виховує дітей, латентно вказуючи на розподіл гендерних ролей та контролюючи їх виконання. З іншого, діти самі вчать одне одного гендерній поведінці у процесі взаємодії. І попри те, що державна школа є більш ліберальною, вона продукує та виховує традиційне уявлення про статі та їх ролі у суспільстві, як зі сторони вчителів, так і дітей. У випадку обраної мною приватної школи вчитель здебільшого виховує та навчає дітей, у той час як діти засвоюють та відтворюють запропоновані гендерні ролі. На закінчення зауважу, що моє дослідження не претендує бути узагальненням до всеукраїнських реалій, а побудований вище алгоритм стосується саме початкової школи.

ІДЕЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ (НА ПРИКЛАДІ ПРАЦІ ЛЕСІ КИСИЛІВСЬКОЇ-ТКАЧ)

За словами відомого педагога Лесі Кисилівської-Ткач: «Учителя можна порівнювати із скульптором. Він, як і скульптор, із сирівця різьбить душу дитини. Чи вийде мистецький твір з того, — багато залежить від учителя».

Бо ми знаємо від педагогічної майстерності учителя залежить чи зрозуміє учень і чи буде мати певні знання. Тому розглянемо ідеї майстерності вчителя з її елементами за працею Лесі Кисилівської-Ткач “Українська література у вищих класах шкіл українознавства: Нарис методики навчання української літератури”.

Гуманістична спрямованість як один з елементів педагогічної майстерності полягає в утвердженні словом і працею найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Це вияв професійної ідеології вчителя, його ціннісного ставлення до педагогічної дійсності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Тому деколи учителя порівнюємо з актором, який має зіграти під час уроку спектакль. Леся Кисилівська-Ткач наголошує на тому, що учитель крім відвідування виставок чи театрів повинен також глибоко відчувати джерела національної культури і розвиватися в різних напрямках. Таким способом можна здобути вищий рівень розуміння естетичних явищ, отримати витончений свій мистецький смак. Вона запевняла тим, що «коли скрипаль грає на концерті, він не має наміру захопити нас так своєю грою, щоб ми після концерту самі почали грати, він хоче передати нам лише насолоду з музики».

Знання педагога — не сума засвоєних дисциплін, а особистісно забарвлена усвідомлена система, де є місце власним оцінкам, критичним поглядам. "Головне в житті не саме знання, а та гармонія, яка виявляється, коли знання добре вміщені в душі, та філософія, яка визначає людину, її світогляд", — така думка також присутня у праці педагога.

Головною передумовою успішної поза стимулом до професійного зростання є формування здібностей до педагогічної діяльності, які залежать від особливостей перебігу психічних процесів. Якщо говорити про генеральну здібність, то— це чутливість до людини, яка росте, до особистості, яка формується. Спираючись на дослідження, можна виокремити такі шість провідних здібностей до педагогічної діяльності:

- комунікативність — професійна здатність педагога, що характеризується потребою у спілкуванні, готовністю легко вступати в контакт, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування;
- перцептивні здібності — професійна проникливість, пильність, педагогічна інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину;
- динамізм особистості — здатність активно впливати на іншу особистість;
- емоційна стабільність — здатність володіти собою, зберігати самоконтроль, здійснювати саморегуляцію за будь-якої ситуації, незалежно від сили зовнішніх чинників, що провокують емоційний зрив;
- оптимістичне прогнозування— прогнозування розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній і перетворення всієї структури особистості через вплив на позитивні якості;
- креативність — здатність до творчості, спроможність генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації.

Молоді люди вже зараз зростають у суспільстві, пов'язаному з інформацією та мас медіа, і набагато більше знають про його технології, ніж більшість дорослих, — включаючи й своїх учителів. Це покоління «нінтендо», тобто техно-малюки. Звичайно, важливе значення для покращення рівня педагогічної освіти має і запровадження в навчальний процес сучасних інформаційних технологій, і вдосконалення навчальних планів і програм, і забезпечення новітньою літературою, і покращення умов життя школярів тощо. Проте головною трансформуючою силою залишається учитель: високий рівень його професіоналізму і педагогічної майстерності, добродійні якості, гуманістична налаштованість на розвивальну педагогічну взаємодію.

Також великий вплив на учнів має вік і погляди на життя учителя, на що й звернула увагу Леся Кисилівська-Ткач.

Молоді вчителі, хоча часто в них ентузіазм подиву гідний, або ще недостатньо не розвинули якогось із названих чинників, або не спроможні ще викликати пошани в учнів до себе, і внаслідок цього натрапляють на проблеми, зв'язані з поведінкою учнів.

Старші вчителі, хоч мають великий життєвий досвід, але вони втрачають з віком ентузіазм, а часом в відтворюється від'ємне наставляння до молоді. Вони не розуміють деколи своїх учнів, які поринули уже в тенета Інтернету. Тому виникає правило для педагогів: треба вчитися на своїх помилках і вдосконалювати себе.

Інколи вчитель забуває педагогічну істину: якщо сам не розкриваєшся перед учнями, не даєш їм проникнути у світ своїх почуттів, думок, марно очікувати щирих відповідей. І таке навчання не є розвитком творчого потенціалу учнів, а перетворюється на тяжкий шлях "накопичення знань".

Здібності до педагогічної діяльності можна оцінити залежно від того, як швидко йде професійне навчання. Самовладання, здатність до саморегуляції, емоційна усталеність особистості дають змогу володіти ситуацією. Визначаючи оптимістичне прогнозування як одну з провідних професійно-педагогічних здібностей, ми водночас наголошуємо на зв'язку комплексу здібностей зі спрямованістю особистості вчителя. Професійний оптимізм є опертям на позитивне у становленні особистості будь-якої людини. Вчитель не має права сказати учневі: "Ніколи..." . Ці прекрасні слова прозвучали між рядками Лесі Кисилівської-Ткач.

Проте швидкість набуття майстерності не регламентується лише накопиченням професійних знань, а способом оволодіння педагогічною технікою як формою організацію поведінки вчителя. Знання, спрямованість і здібність без умінь, без володіння способами дій не є гарантією високих результатів. Педагогічна техніка — це вміння використовувати психофізичний апарат як інструмент виховного впливу, це прийоми володіння собою (своїм організмом, настроєм, мовленням, увагою й увагою) і прийоми впливу на інших (вербальними і невербальними засобами). Тут уже можна використовувати техніку мас медіа, різні інтерактивні методи, які б зацікавили учнів. Але якщо учитель не має спеціальних приладів, то як говорить Леся Кисилівська-Ткач: «... Таким приладом є сам учитель... Спочатку треба увесь емоційний струм мистецького твору перепустити крізь себе, а тоді вже аналізувати сприйняте...».

Отже, елементи педагогічної майстерності дають змогу з'ясувати системність цього явища в педагогічній діяльності. Високий рівень майстерності надає нові якості всій роботі педагога: формується професійна позиція, що акумулює в собі вищі рівні спрямованості, знань і готовності до дії; розвинуті знання стають інструментом для самоаналізу і вияву резервів саморуху; високий рівень здібностей стимулює саморозкриття особистості, а вдосконалення педагогічної техніки — пошук результату, адекватного задумові.

Тому, якщо вчитель хоче себе вдосконалювати, то за словами жінки-педагога Лесі Кисилівської-Ткач: «Учитель повинен постійно виховувати свої почуття, розвивати фантазію, тобто удосконалювати себе як «інструмент» сприймання мистецьких творів».

ОСВІТНІ РЕФОРМИ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ: ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД

Кінець ХХ-початок ХХІ ст. – період активного реформування системи освіти у Великій Британії. Україна, що прагне до європейської інтеграції також передбачає реформування власної освіти. Вважаємо, що досвід Великобританії може стати зразком для змін у середній та вищій школі України.

Сучасні радикальні освітні перетворення розпочалися із закону «Про освіту», який було прийнято урядом М. Тетчер у 1988 р. Передбачалося введення освітніх стандартів (національних навчальних програм) та запровадження ринкових механізмів в освітню сферу (вільного вибору школи, конкурентної боротьби за «клієнта» між навчальними закладами). Нова епоха реформування системи освіти почалася з приходом у 1997 р. Тоні Блера, зокрема проголошення політики «третього шляху». Один із творців реформи в освітній сфері М. Барбера, чи не найкраще схарактеризував її головну ідею, а саме «Високі вимоги та велика підтримка» (Сбруева А. Досягнення, проблеми та перспективи англійської освітньої реформи (кінець ХХ - початок ХХІ ст.) // Рідна школа – 2003. - № 6. – С. 74).

Для розуміння сутності реформ варто розглянути систему середньої школи Великобританії: обов'язкова освіта триває 11 років; з 7 до 11 років – початкова школа (primary, elementary або preparatory school); з 11-12 літнього віку для дітей починається етап середньої освіти (secondary education) і триває до 16 років. У цей час дітей ділять на потоки (А, В, С, D), відповідно до їхніх здібностей. Після закінчення середньої школи учні здають екзамен – General Certificate of Secondary Education (GCSE); подальша освіта (further education) не є обов'язковою для всіх, її обирають лише ті, що бажають продовжити своє навчання у ВНЗ. Проте останнім часом політика уряду спрямована на заохочення до подальшого навчання, що зумовлено необхідністю збільшення наукових кадрів. Навчання передбачає дворічний курс (16-18 років) на здобуття сертифікату A-level у пристосованих школах чи коледжах. Після закінчення учні складають екзамен GCEA- level (загальний сертифікат про поглиблений рівень освіти). Він надає можливість вступу до ВНЗ (Левченко І. Т. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція. – Вінниця: Нова книга, 2007. – С. 557-558).

Реформи британського уряду у середній школі реалізуються за такими напрямками :

I. Підтримка раннього розвитку дитини:

- надання допомоги бідним сім'ям;
- гарантія кожній дитині на отримання дошкільної освіти;
- прийняття стандартів дошкільної освіти.

II. Національна стратегія мовної та числової грамотності:

- щоденні уроки з мови і математики;
- вивчення і поширення передового педагогічного досвіду;
- інтенсивний моніторинг результатів;
- організація вчасної додаткової допомоги «проблемним» учням і школам.

III. Перебудова середньої освіти (починаючи з 2001р.):

- стратегія покращення викладання мови, математики, природничих наук (11 - 14 років);
- покращення академічних професійних і комбінованих навчальних програм (14 – 19 років);
- позбавлення успішних шкіл зайвої регуляції «автономність за успішність».

IV. Вплив міжнародних перетворень, співпраця державних і приватних секторів:

- більш глибоке вивчення зарубіжного досвіду - «епідемія запозичень»;

- міжнародні порівняння якості знань учнів (TIMSS, PISA);
- розширення міжнародних обмінів учителів;
- залучення бізнесових структур до створення спеціалізованих шкіл та ін.

(Сбруєва А. Вказ. праця. – С. 74-76).

Вищу освіту (higher education), англійці одержують у коледжах та університетах (ступені бакалавра, магістра, доктора). Історично усі університети автономні (керівні органи Рада і сенат, очолювані віце-канцлером), водночас їхня робота тісно пов'язана з центральним урядом, оскільки більша частина діяльності фінансується державою. Право вступу до ВНЗ надає сертифікат A-level (мінімум з 3 дисциплін). Документи подаються до декількох університетів чи коледжів (тут достатньо мати сертифікат A-level з 1 предмету), у політехнічні коледжі абітурієнти проходять співбесіди. У Великобританії лише 1/3 молоді йде в університети, окрім цього кількість дорослих студентів є більшою, ніж молодих.

У жовтні 2001р. Департамент освіти та навичок (DFES) оголосив про широкомасштабний перегляд стану вищої освіти. Ним декларовано наступне :

- а) аби половина населення до 30 років мала можливість отримання вищої освіти;
- б) зберігати лідерство (як найбільш розвинутої науково-дослідницької країни у світі);
- в) активно впроваджувати наукові дослідження в університетах;
- г) удосконалити шляхи керування вищою освітою (Левченко І. Т. Вказ. праця. –

С. 57).

Науковці вважають, що однією із негативних тенденцій, які свідчать про незадовільний стан української освіти, є її невідповідність європейським і світовим ринкам праці. Саме тому, одним із шляхів реформування освіти в Україні може бути запозичення досвіду Великобританії, і з врахування національної самобутності української освіти. На нашу думку, можна виділити такі перспективні напрями використання реформаційного досвіду Великобританії:

- формування освітніх положень України, як власного «3 шляху», орієнтуючись на Європу;
- збалансована програма реформ;
- підвищення рівня публічності;
- побудова стандартів освіти;
- безперервний професійний розвиток вчителів;
- моральна та матеріальна підтримка освітньої системи з боку уряду і приватного сектора;
- зовнішнє оцінювання (впроваджується в Україні);
- участь України у міжнародному порівнянні якості знань.
- розширення міжнародних обмінів учителів;

Ірина Горбаль (філософський факультет)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ НЕВРОТИЗАЦІЇ ЯК ФАКТОР УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ

Проблема життєвих цінностей у сучасному суспільстві як ніколи актуальна. «Поняття цінності швидше, ніж будь-яке інше, повинне зайняти центральне місце... об'єднати інтереси різних наук, які вивчають людську поведінку», – стверджує М. Рокіч. На думку дослідника, цінності – це вид переконань (beliefs), що займають центральне місце в індивідуальній системі переконань особистості (М. Rokeach, 1973). С. Шварц та В. Білські визначають цінності як бажані людиною цілі та способи поведінки, котрі сприяють їх досягненню (S. H. Schwartz, W. Bilsky, 1987).

Цінності – це домінуючі життєві принципи, які визначають манеру поведінки й стиль життя. Саме юнацький вік є визначальним у їх формуванні: у цей час відбувається становлення людини як особистості, у структурі якої ціннісні орієнтації відіграють одну з провідних ролей. На перший план після підліткового віку виходять питання особистісного зростання, прояву своєї унікальності, індивідуальності (а не ідентифікації з групою через ототожнення з нею). Знаходячись на етапі побудови власної нової життєвої позиції, становлення особистих поглядів на світ, формування світогляду, відмінного від батьківського, молода людина постійно перебуває у невизначеності, експериментує, прагне змін, аби вибрати для себе найкраще. Цей непростий період у житті ускладнюється суспільними негараздами, створюючи перешкоди на шляху до особистісного зростання.

Здобуття освіти у вищих навчальних закладах можна вважати особливим видом діяльності сучасної молоді, що пов'язаний із великими психічними та фізичними навантаженнями, дефіцитом часу, підвищеними вимогами до вирішення проблемних ситуацій, контролем та регламентацією режиму (І. М. Соколова, 2001). За наявності такого інтенсивного ритму життя молода людина не завжди може досягти поставленої перед собою мети. Внутрішній конфлікт між бажаним та дійсним може спричинити виникнення психотравмуючої ситуації – однієї з основних умов розвитку неврозу.

Метою роботи є пошук зв'язків між схильністю молоді до невротизації та особливостями їх ціннісних орієнтацій й рівнем успішності у вищому навчальному закладі. В основу дослідження покладена гіпотеза існування суттєвих відмінностей у ціннісних орієнтаціях студентів, схильних до невротичних розладів, та "формально здорової" молоді, що пов'язано із відповідною структурою особистості, яка визначає стійкість людини до несприятливих впливів. Завдання дослідження:

- виявлення рівня невротизації сучасної молоді;
- визначення домінуючих життєвих цінностей серед студентів з різним рівнем схильності до невротичних розладів, різної статі та різного рівня навчальної успішності;
- встановлення зв'язків між рівнем невротизації студентів та їхніми результатами у навчанні;
- виявлення кореляцій між навчальною успішністю та домінуючими цінностями студентів.

Було проведено дослідження серед 52 студентів (23 хлопців та 29 дівчат) II – IV курсів вищих навчальних закладів м. Львова. У дослідженні використано методiku Ш. Шварца для визначення домінуючих цінностей у структурі особистості та тест Хека-Хесса на визначення рівня невротизації. Було зібрано також інформацію про рівень успішності на протязі навчання у ВНЗ (для цього досліджувани повинні були вираховувати середнє арифметичне семестрових балів усіх екзаменаційних курсів (за даними залікових книжок)). Окрім кількісного, здійснювався статистичний аналіз одержаних даних у пакеті «Statistica» із застосуванням критеріїв Манна-Уїтні, Краскела-Уолеса та кореляційних матриць за критерієм Спірмена.

Дослідження встановило, що практично 62% досліджуваних (32 особи) мають схильність до невротизації. Серед них більше осіб жіночої статі, що можна пояснити більшою емоційністю жінок та схильністю більш емоційно реагувати на всі події довкола, тоді як чоловікам більш властиво реагувати поведінкою.

Підвищена невротизація не має кореляційних зв'язків із жодною з життєвих цінностей. Тому не можна стверджувати, що у структурі особистості, яка має підвищену ймовірність формування невротичного розладу, домінують певні життєві цінності. Були встановлені кореляційні зв'язки між домінуючою життєвою цінністю людини та її статтю. Так, чоловікам характерніше у структурі особистості мати високий рівень цінностей гедонізму (0,28) та влади (0,37). Досліджувані студенти чоловічої статі більш високо цінують наявність у своєму житті насолоди, ставлять собі за ціль досягти високого соціального статусу, домінування.

Жінкам більш властива перевага у структурі особистості цінностей універсалізму (0,31) та духовності (0,42). Вони більш терпимі, прагнуть захищати права інших, добиватись для усіх людей та для природи загалом благополуччя, шукають гармонії внутрішнього життя, акцентують увагу на духовних здобутках.

У двох груп студентів – “формально” здорових та із вираженою невротизацією – порівнювався рівень значущості різних життєвих цінностей. У “здорових” студентів значно вищий рівень вияву цінностей гедонізму та влади ($p < 0,01$). Натомість, студентам із високим рівнем невротизму властивий сильний прояв таких ціннісних орієнтацій, як конформізм та універсалізм ($p < 0,01$). Для останніх дуже важливо, щоб група приймала їх. У такий спосіб вони створюють для себе умови, щоб уникати психотравмуючих впливів, від яких не в стані захиститись. Схильна до невротизму молодь цінує у першу чергу такі стосунки, які виключають конкурентні форми взаємодії, ґрунтуються на рівності, згоді.

Статистично значущі відмінності між мірою вираженості цінностей незначні. Рівень значущості для прийняття альтернативної гіпотези ($p < 0,01$) є лише за інтегральними показниками цінності влади. Із підвищенням рівня схильності до невротизації, зростає вираженість у структурі особистості даної цінності. Інші десять цінностей не мають статистично значущих показників.

Щодо рівня успішності навчання у ВНЗ, було виявлено також суттєві відмінності у показниках «формально» здорової та невротизованої молоді. Хоча кореляційно значущих даних не отримано, за критерієм Манна-Уїтні можна стверджувати, що схильні до невротизації студенти відчувають більші труднощі із навчанням, що позначається на їхній успішності. Попри те, що кількісно можна говорити про вищий рівень успішності у дівчат (в середньому 83,4 бали проти 76,9 балів у хлопців), саме високоневротизовані студентки мають значно нижчу успішність за своїх «формально» здорових колег (80,1 балів у перших та 88 балів у других). Такої суттєвої відмінності у хлопців не простежується, хоча й у них підвищена невротичність корелює з показниками успішності (69,6 балів у середньому набирають студенти з високим рівнем невротизації, та майже 74 бали – без явних її ознак).

Критерій Краскела-Уоллеса дозволив визначити, що найнижчий рівень успішності серед студентів спостерігається при середньому рівні невротизації, тоді як при підвищенні цієї тенденції картина дещо покращується. Можна припустити, що причиною цього є краща адаптованість, звиклість до своєї емоційної неадекватності. В іншій ситуації студенти намагаються усіма силами вирішити інтрапсихічний конфлікт, що заважає їх повноцінній життєдіяльності.

Заслуговує на увагу співвідношення рівня успішності із домінуючими цінностями у структурі особистості досліджуваної молоді. Студенти, у яких яскраво виражена цінність досягнення, мають порівняно вищий рівень успішності (за даними кореляційного аналізу, 0,56). Аналогічну кореляцію отримано між рівнем навчальної успішності та цінністю самостійності (0,42).

Висновки. Рівень невротизації сучасної студентської молоді високий, що пов'язано із стресовими умовами життя та навчання зокрема, а також із відповідною структурою особистості, психологічною нестійкістю у напружених ситуаціях. Досліджуваним чоловікам більш властиве переважання у структурі особистості цінностей гедонізму і влади, жінкам – духовності та універсалізму. Схильні до невротизму більше цінують в житті конформізм, універсалізм, «формально» здорові – гедонізм, владу. Студенти із схильністю до невротизму відчувають більші труднощі у навчанні (особливо це стосується невротизованих дівчат). Порівняно вища навчальна результативність у студентів, які мають у структурі особистості домінуючі цінності досягнення та самостійності.

На основі отриманих даних дослідження можна розробити методичні рекомендації щодо навчання студентів 2-4 курсів у ВНЗ, які передбачають:

- орієнтацію навчання на більш звичні для студентів факти з метою наближення навчального матеріалу до реального життя та зменшення у такий спосіб його стресового впливу.

- надання психологічної допомоги студентам з метою вирішення їхніх особистісних проблем та можливості повернення до активної навчальної діяльності.
- актуалізацію цінностей досягнення та самостійності як факторів покращення рівня успішності.

Ірина Гриджук(філософський факультет)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

МЕТОДИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ У ШКІЛЬНІЙ ПРАКТИЦІ

Актуальність теми. В сучасних умовах завданням вищої школи є підготовка фахівців, рівень професіоналізму яких визначається сукупністю здобутих професійних знань і навичок, умінь грамотно й аргументовано висловлюватись, здійснюючи, таким чином, науково-виробниче і службове спілкування. Якість отриманої освіти все більше залежить від рівня усвідомлення самими студентами необхідності добре вчитися. Значно вищий рівень ефективності має організація навчальної діяльності, у ході якої навчальний процес побудований у такий спосіб, коли значну частку відповідальності за результати навчання перебирають на себе студенти. Проблемою для сучасного педагога є обсяг і якість засвоєння студентами навчального матеріалу. Допомогти вирішенню цього завдання може використання у педагогічній практиці інтерактивних методів навчання.

Мета: визначити доречність використання інтерактивних методів навчання у підготовці студентів до професійної діяльності.

Завдання:

- визначити поняття «інтерактивні методи навчання»;
- дослідити наукове підґрунтя використання інтерактивних методів навчання;
- порівняти різні інтерактивні методи навчання з позиції їх ефективності.

За даними досліджень, проведених Національним тренінговим центром (США, штат Меріленд), інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити відсоток засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня-студента, а й на його почуття, волю, дії. Підсумки цих досліджень узагальнено у схемі „Піраміда навчання”.

Таблиця 1.

Рівень засвоєння інформації залежно від методу навчання (за матеріалами схеми «Піраміда навчання»)

Методи навчання	Рівень засвоєння матеріалу
Лекція	5% засвоєння
Читання	10% засвоєння
Відео/аудіоматеріали	20% засвоєння
Демонстрація	30% засвоєння
Дискусійні групи	50% засвоєння
Практика через дію	75% засвоєння
Навчання інших / застосування отриманих знань відразу ж	90% засвоєння

«Інтерактивне навчання» – це певний порядок інформаційної взаємодії між суб’єктом навчального процесу (студентом) і навчальним середовищем. У сучасних дослідженнях інтерактивні методи визначаються як «методи, в основі яких лежить спілкування. Воно має чітко визначену тему, мету, дидактичне завдання. Результатом такого спілкування є вирішення проблеми, розв’язання задачі, знаходження шляхів рішення критичної ситуації» (Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О.І.Пометун, Л.В.Пироженко; За заг. редакцією О.І.Пометун. – К., 2006. – С.18).

Слід розрізняти інтерактивні методи, в опрацюванні яких активну участь бере педагог, та інтерактивні методи за участю виключно студентів. Зокрема, серед методів, де однією зі сторін спілкування є викладач, виокремлено: лекції з включеними бесідами, дискусіями, проблемні лекції,

інтерактивні семінари, консультації, сайт-курси. До інтерактивних методів за участю лише студентів належать: круглі столи, «мозковий штурм» та його варіанти, групове вирішення конкретних ситуацій (ситуаційна методика навчання або кейс-метод), ділові ігри (Пометун О.І. Сучасний урок – С.36). Особливу увагу слід звернути на необхідність поступового упровадження інтерактивних методів у навчальний процес, оскільки студента також необхідно навчити спілкуватися, дискутувати, працювати в команді, а «таке вміння не приходить само по собі, воно формується поступово, у процесі навчання» (Пометун О.І. Сучасний урок. – С. 22).

Крім цього, «впровадження інтерактивних методик... дає можливість докорінно змінити ставлення до об'єкта навчання, перетворивши його на суб'єкт. Студент стає співавтором лекції, семінарського заняття тощо» (Дороз В.Ф. Методика викладання української мови у вищій школі: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – С. 84).

Аналіз інтерактивних технологій навчання дає змогу стверджувати, що їх використання на заняттях сприятиме збільшенню рівня засвоєння навчального матеріалу, а отже, покращення якості навчання. Зокрема, інтерактивні технології кооперативного навчання передбачають роботу в парах та групах. Варіантом роботи в парах є взаємоперевірка і взаємопояснення окремих індивідуальних завдань. Також цей вид роботи може бути застосований у процесі засвоєння фахової термінології. Варіант кооперативного навчання «Два – чотири – усі разом» ефективний для розвитку навичок спілкування в групі, уміння переконувати та вести дискусію. Його сутність полягає в тому, що питання, запропоновані викладачем для опрацювання, студенти спочатку обговорюють у парах, далі пари групуються у четвірки, таким чином, відбувається невелика дискусія щодо поставленої проблеми, а відтак група разом підводить підсумки чи виконання поставленого завдання. Такий варіант навчання може бути використаний не лише у процесі систематизації набутих знань, а й при опрацюванні нового навчального матеріалу.

Виконання «Спільного проекту» передбачає одночасну роботу кількох студентів у різних напрямках (у межах однієї теми) і спільне представлення результатів виконаної роботи. Технології колективно-групового навчання можуть бути застосовані для одночасної спільної роботи усієї групи. Обговорення проблеми в загальному колі, як і технологія «Мікрофон», дають змогу кожному студентові висловити власну думку щодо запропонованої теми.

Технологія «Незакінчених речень» потребує від студента постійної уваги та концентрації думки. Цей варіант інтерактивного навчання доцільно використовувати для короткого експрес-опитування вивченого матеріалу, а також для узагальнення чи підведення підсумків. Проблемність у навчальному процесі досягається за допомогою створення відповідних творчих навчально-професійних завдань.

Наприклад, доречним є застосування симуляційних та рольових ігор. Симуляційні (імітаційні) ігри відрізняються від рольової гри рівнем точності відтворення певної ситуації. Якщо рольова гра – це в основному експромт, надання можливості студенту самому знайти найкраще розв'язання проблеми відповідно до рівня його підготовки та загальних знань, то симуляція – це відтворення конкретної ситуації з обов'язковим послідовним виконанням усіх визначених ролей і кроків. Тому вибір форми проведення заняття (симуляція чи рольова гра) залежить від певної суми компонентів, а саме: теми заняття, його дидактичної мети, рівня підготовки студентів і здатності їх працювати у команді. Доцільність використання дискусії зумовлюється намаганнями викладача активізувати студентів, перетворивши їх з пасивних слухачів на активних учасників навчання. Викладач стає одночасно спостерігачем і консультантом, бо не тільки стежить за виступами студентів, а й виправляє їх, або скеровує думки у певному напрямку.

Таким чином, застосування інтерактивних методів навчання має стати спільною творчістю викладача і студентів, тобто процесом, при якому обидві сторони зацікавлені у позитивному результаті, прагнуть максимально виявити творчий потенціал і досягнути належного рівня знань.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Поява комп'ютерів спричинила революцію в технологіях роботи з інформацією та її оформленням. Володіння роботою на комп'ютері на сьогоднішній день входить в набір первинних функціональних умінь і навиків. Проте вивчення шкільних предметів, в тому числі і географії, ведеться, в основному, з використанням традиційних методів: олівця, лінійки, зошита, настінної карти, наочних засобів. На мою думку, перш за все це пов'язане з неготовністю вчителя та і загалом закладів освіти до роботи із комп'ютерними технологіями як практично, так і методично.

Сучасне суспільство нерозривно пов'язане з процесом інформатизації, що не оминає також і школи. При цьому один з пріоритетних напрямів процесу інформатизації сучасного суспільства – інформатизація освіти, тобто впровадження нових інформаційних технологій в систему освіти.

В навчанні географії величезне значення відіграє наочність. Зараз, на допомогу приходять мультимедійні програми та інші електронні засоби візуалізації. Показати будь-яке природне явище, глибини океану, природні зони та життя у інших країнах – все це і набагато більше стало можливим сьогодні.

Окрім знань, які учні отримують із книжок, ЗМІ, документальних фільмів *National Geographic*, *Discovery*, невід'ємним джерелом накопичення знань є *Internet*, а також такі програми як *Google Earth*, *Celestia*, *RedShift* та ряд інших, що шляхом демонстрації допомагають засвоїти складні теми.

Мультимедійний урок будується аналогічно традиційному уроку, проте на відміну від останнього, урок із застосуванням комп'ютерних технологій є набагато ефективнішим і цікавішим. Особливо, слід звернути увагу на застосування уроків-презентацій, які є невід'ємною частиною освітнього процесу. Замість того, щоб малювати та викреслювати на дошці схеми чи схематичні малюнки, краще скористатися комп'ютером та проектором. Результат буде вражаючим.

Існують різні види програм, в залежності від дидактичних цілей і специфіки шкільного курсу географії: *навчальні; тренувальні; контролюючі; демонстраційні; імітаційні; довідкові.*

Особливу увагу необхідно звернути саме на демонстраційних та імітаційних програмах. Пояснення навчального матеріалу звичайно може відбуватись за допомогою підручників чи посібників, разом з тим для ефективного засвоєння і уявлення того чи іншого явища, який доцільно продемонструвати, на допомогу придуть згадані навчальні програми.

Демонстраційні програми призначені для наочної демонстрації навчального матеріалу. Сюди належать різного роду інтерактивні атласи, віртуальні атласи, карти. Цінним з дидактичної точки зору є геоінформаційний сервіс *Google Earth*.

Програма являє собою тривимірні супутникові фотознімки земної поверхні. Використання її на уроках значно б покращило уявлення учнів про Землю та її поверхню, сформувало б цілісну картину про розташування нашої планети в космосі.

Імітаційні моделюючі програми призначені для симуляції об'єктів та явищ. Сюди можна віднести такі програми як електронний комп'ютерний планетарій *Red Shift* та *Celestia*. Це невід'ємний ресурс для уроку, за допомогою якого учні можуть поглибити свої знання про Сонячну систему, проглянути і ознайомитись із протіканням природних явищ.

Проте із рядом позитивних факторів, існують також певні труднощі і проблеми. Передусім, це сучасне технічне оснащення навчального процесу, підключення шкільних навчальних кабінетів до мережі Інтернет. Застосування комп'ютерних програм часто погано

узгоджене із навчальними планами, його структурою. Серйозною перепорою на шляху впровадження у практику загальноосвітніх шкіл новітніх мультимедійних технологій залишається і недостатнє володіння ними самими вчителями. На цей аспект підготовки необхідно акцентувати увагу ще на етапі університетської освіти.

Підсумовуючи вищесказане, ще раз наголосимо на позитивних сторонах застосування комп'ютерних технологій, а саме:

- економія часу на уроці;
- чіткість і лаконічність викладу інформації;
- залучення великого об'єму інформації;
- можливість моделювання і демонстрування різних процесів, які не можливо відтворити безпосередньо на уроці;
- краще засвоєння матеріалу учнями, адже використовуються кілька видів сприйняття (зорове, слухове та ін.).

Можемо ствердно говорити, що майбутнє шкільної освіти загалом, і вивчення такого шкільного предмету, як географія, зокрема – за сучасними інформаційними технологіями навчання.

Юрій Гринда (хімічний факультет)
Наук. консультант – доц. Ковальчук Л. О.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ І УЧНІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Проблемі здорового способу життя потрібно приділяти якомога більше часу та ресурсів. Методологічною основою формування позитивної мотивації до здорового способу життя у дітей та молоді є гуманістичний підхід, сутність якого полягає у створенні сприятливих умов для формування готовності до сприйняття й адекватного реагування на виховні дії шкільного та соціального середовища. Рівень цієї готовності характеризується здатністю дітей та молоді перетворювати зовнішні вимоги на внутрішні спонуки, мотиви поведінки з пробудженням їх самосвідомості і відповідальності за власну культуру.

Поняття «здоровий спосіб життя» розглядається у співвідношеннях тріади: здоров'я - здоровий спосіб життя – культура здоров'я.

Здоров'я (за визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) – це стан повного фізичного, душевного (духовного) та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороби чи фізичних вад. Тому здоров'я розглядається не лише як ресурс, а й як мета життя. Національною програмою «Діти України» визначено чотири аспекти здоров'я: фізичне, психічне, духовне, соціальне.

Поняття «здоров'я» нерозривно пов'язане поняттям «здоровий спосіб життя» як сценарій життєдіяльності, спрямованої на збереження та покращення здоров'я дітей.

Результатом сформованості здорового способу життя є культура здоров'я як інтегративна якість особистості і показник вихованості, що забезпечує певний рівень знань, умінь і навичок формування, відтворення та зміцнення здоров'я і характеризується високим рівнем культури поведінки стосовно власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Методологічним підґрунтям є діяльнісний і системний підходи до формування позитивної мотивації за здоровий спосіб життя.

Критеріями формування позитивної мотивації до здорового способу життя у дітей та молоді можна вважати:

- *на рівні фізичного здоров'я:* прагнення до фізичної досконалості, ставлення до власного здоров'я як до найвищої соціальної цінності, фізична розвиненість, загальна фізична працездатність, загартованість організму, дотримання раціонального режиму дня, виконання вимог особистої гігієни, правильне харчування;

- *на рівні психічного здоров'я* (психологічного комфорту): відповідність пізнавальної діяльності календарному віку, розвиненість довільних психічних процесів, наявність саморегуляції, адекватна самооцінка, відсутність акцентуацій характеру та шкідливих поведінкових звичок;
- *на рівні духовного здоров'я*: узгодженість загальнолюдських та національних морально-духовних цінностей, наявність позитивного ідеалу, працелюбність, відчуття прекрасного у житті, в природі, у мистецтві;
- *на рівні соціального здоров'я* (соціального благополуччя): сформована громадянська відповідальність за наслідки нездорового способу життя, позитивно спрямована комунікативність, доброзичливість у ставленні до людини, здатність до самоактуалізації, саморегуляції, самовиховання.

Формування потреби у здоровому способі життя, культури здоров'я, підвищення їх виховних можливостей потребує максимальної уваги до мотиваційної сфери дітей та молоді в прагненні бути здоровими. Мотивація за здоровий спосіб життя – це система ціннісних орієнтацій, внутрішніх спонук до збереження, відновлення і зміцнення здоров'я.

В умовах сьогодення ВООЗ чітко визначила три складових елемента здорового способу життя:

- 1) заняття фізичним вихованням і спортом;
- 2) раціональне харчування;
- 3) відповідальність кожного за підтримання власного здоров'я.

Людина, її тіло – це частина природи оточуючого нас середовища. Фізичне самовдосконалення людини, бережливе ставлення до свого організму, краси й здоров'я свого тіла являється досить важливим елементом фізичної культури.

Проте не слід вважати, що заняття фізичною культурою автоматично формує стан здоров'я. Дослідниками встановлено, що із більшості факторів, які мають вплив на формування здоров'я студентів, на заняття фізичною культурою і спортом припадає 15-30%, на сон – 24-30%, на харчування -10-16%. На сумарний вплив інших факторів припадає 24-54%. Уважне ставлення до свого здоров'я необхідно активно виховувати в студентські роки. Проте нерідко студенти порушують елементарні правила гігієни, режиму харчування, сну.

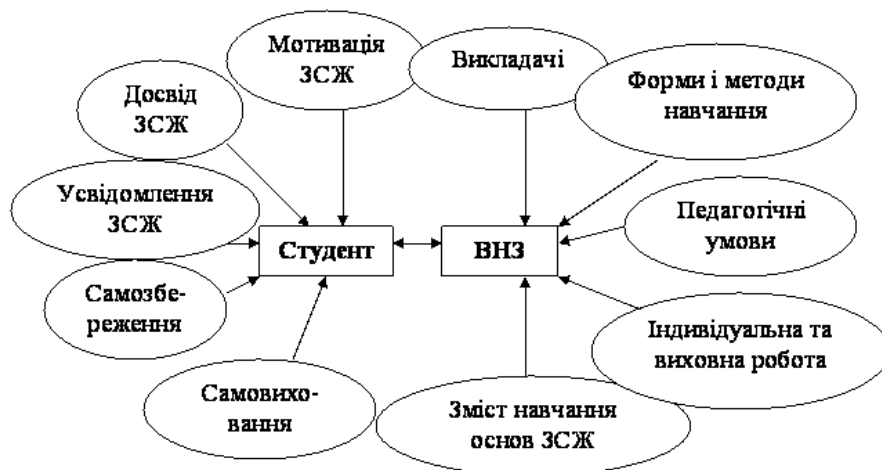
Серед форм і методів процесу формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя пріоритетна роль належить активним методам, що ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії, спрямовані на самостійний пошук істини і сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До них також належать соціальне проектування, метод відкритої трибуни, ситуаційно-рольова гра, соціально-психологічний тренінг, інтелектуальний аукціон, «мозкова атака», метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, гра-драматизація тощо.

Доцільно застосовувати традиційні методи (бесіду, диспут, лекції, семінар, роз'яснення, переконання, позитивний і негативний приклади, методи вироблення звичок, методи вправ, контролю і самоконтролю, створення громадської думки тощо).

Застосування цих та інших методів сприяє створенню у дітей, учнівської та студентської молоді адекватної моральної самооцінки, дає можливість організувати дієву роботу з формування позитивної мотивації до здорового способу життя, знецінити й зруйнувати негативні мотиви, перебудувати і змінити негативні форми у поведінці дітей та молоді на позитивні; підтримати, посилити позитивні моральні спонуки, активізувати їх прояви чи загальмувати негативні мотиви, знизити їх силу, утримати учня від прояву негативної мотивації на здоровий спосіб життя.

Таким чином, орієнтування студента на здоровий спосіб життя завдяки запровадженню у вищому навчальному закладі педагогічної стратегії через реалізацію педагогічних умов, визначення мети, форм із активною взаємодією викладача і студента, методів, змісту освіти буде сприяти вирішенню проблеми здоров'я нації взагалі.

Педагогічну стратегію можна зобразити такою схемою:

Висновки

Вирішення проблеми збереження власного здоров'я закладено у самій людині, у знанні та розумінні нею проблем формування, збереження, зміцнення і відновлення його, а також в умінні дотримуватися правил здорового способу життя. Діти повинні усвідомлювати, що майбутнє кожного, як і держави в цілому – за здоровими поколіннями, бо фізично й морально нездорова людина нездатна творити й приносити користь іншим людям.

Тому необхідно:

- надавати реальну допомогу кожному учневі (студентові) з розвитку позитивних якостей, необхідних для повноцінного життя;
- привернути увагу учнівської молоді до власного здоров'я;
- постійно пропагувати принципи здорового способу життя;
- інформувати дітей про вплив згубних звичок на їх здоров'я;
- розвивати уміння і навички здорового способу життя;
- залучати батьків та широку громадськість за утвердження принципів здорового способу життя.

Для організації профілактичної роботи у загальноосвітніх позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах доцільно проводити: тематичні лекції до профілактики шкідливих звичок, практичні заняття, психологічні тренінги, бесіди, ігри, захист рефератів, «круглих столів» тощо. Проводячи заняття, педагоги та психологи повинні враховувати наступне:

- чітке подання інформації ;
- застосування у навчанні принципу емоційності;
- виховання психологічної протидії щодо вживання наркотичних речовин;
- пропагування зміцнення здоров'я, що ґрунтується на взаємодії особистого вибору і соціальної відповідальності за власне здоров'я.

Я вважаю, що проблему формування навичок здорового способу життя неможливо вирішувати без плідної співпраці з органами учнівського (студенського) самоврядування. Основний принцип співпраці полягає у тому, що діти (студенти) з великою довірою ставляться до тієї інформації, яку одержують від своїх однолітків, а ще більше – до тієї інформації, яку повідомляють старші друзі, батьки.

ПЕРЕВАГИ ЕФЕКТИВНОГО СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ: ЯК ВИХОВАТИ ЖІНКУ-ЛІДЕРА

Вона — харизматичний лідер – це дивовижне поєднання потужного інтелекту, фантастичної інтуїції, глибоких фахових знань і чарівної жіночності, яскравої індивідуальності в усьому: манері спілкуватися, добирати вбрання, засобах творення власного образу...

Все це - характеристики жінки-лідера, проте, насправді, така жінка має уміти поєднати роботу, професійний ріст, громадські обов'язки, материнство і при цьому бути хорошою дружиною, матір'ю, господинею у домі та залишатися чарівною представницею слабкої статі. Зрозуміло, що це вимагає неабияких здібностей, наснаги і внутрішнього запалу.

Сьогодні ми переживаємо новий виток розвитку жіночого руху і вибуху жіночої «енергетики» в усіх сферах людської діяльності. Тепер своїм розумом, щирістю, любов'ю та натхненням жінка-лідер зможе виправити помилки, які тисячоліттями робили чоловіки.

Україна гідна того, щоб у вінку її слави були імена жінок-лідерів, якими так багата її історія : наша земля знає багато славетних жінок, які доклали воістину титанічних зусиль, щоб наша нація утвердила себе у європейській спільноті. Це і Роксолана, і Анна Ярославна, і славетна письменниця – Леся Українка та ще ціле жіноче суцвіття геніальних представниць слабкої статі, включно із сучасними політичними діячами – жінками.

Звичайно, поняття «жіночість» відсилає нас до традиції поляризації культури і природи, розуму і почуттів, духу і тіла, тобто до звички асоціювати сутність жінки з : ірраціональністю, чуттєвістю, надлишковою емоційністю, нелогічним мисленням тощо. Критичне переосмислення поняття «жіночої природи» та її різних реалізацій в окремих культурних та соціальних системах привело у нас час до необхідності нівелювати розрізнення між біологічною та соціальною статтю. У цьому плані бути чоловіком чи жінкою сьогодні вже не означає виконувати цю чи іншу соціально-професійну роль, усе залежить від того наскільки, наприклад, сама жінка готова взяти на себе функціональні обов'язки лідера, а це прямо пов'язане із тим, наскільки сформована її особистість, організована психоемоційна система та розвинені розумово-інтелектуальні здібності.

Очевидно, що немає таких батьків, які б не мріяли про якість лідера у своїй дитині. Проте, потрапляючи у скажену водовірт життєвих подій, батьки часто користуються такими методами виховання, які придатні лише принести тимчасовий бажаний результат, який, нажаль, цілком не являє собою корисного уроку того, як слід поводитися в дорослому житті.

Бажаючи виховати лідера, та ще й жінку, батькам слід усвідомити, що така особистість повинна насамперед володіти певним набором морально-психологічних якостей: внутрішня цілеспрямованість, дипломатичність, зібраність, комунікабельність, креативність, націленість на успіх, віра у свої сили та багато інших. І саме батьки прямо чи опосередковано впливають на їх формування.

Таким чином все закладається суто індивідуально і з самого дитинства, при відчутному впливі сім'ї, оточення, характеру прийомів та методів виховання, особистому прикладі батьків тощо. Ось чому важливо виховувати дітей з прицілом на майбутнє. Завтрашніми успішними лідерами будуть такі люди, які з дитинства випробовували на собі всі переваги ефективного сімейного виховання.

Насамперед слід зазначити, що до вподобань, характеру, поведінки дитини потрібно придивлятися якомога раніше для того, щоб визначити її здатність до лідерства, проте, не

слід забувати, що такі діти досить часто є дуже самостійними, завжди знають чого хочуть і намагаються цього досягнути. Батькам таких дітей слід приділяти удвічі більше уваги до підбору методів виховного впливу, зважаючи на особистісні характеристики такої дитини.

Обдарованих дітей батькам слід якомога раніше віддавати до різноманітних гуртків та спортивних секцій, враховуючи їх нахили, здібності та побажання. Крім того, не слід забувати, що у дитини обов'язково є якості, що розвинені посередньо. Їх нібито не помітно на перший погляд, проте, це якості, які потребують особливої уваги. При деякій підтримці батьків ці якості теж можуть розвинутися, та, не слід розчаровуватися, якщо не вдасться їх розвинути до рівня геніальності. З цього приводу у іспанців є чудове прислів'я: "Не проси груш у тополі".

Отже, батькам у першу чергу слід усвідомити, що найголовніше їх завдання – пізнати свою дитину, відшукати у ній те особливе і значуще, що слід розвивати надалі, і що згодом, можливо, стане справою її майбутнього життя, її покликанням. І коли вони підтримають і допоможуть сформувати ці індивідуальні особливості дитини, тоді вони, без сумніву, пишатимуться нею у майбутньому.

Без належних умов молоді дівчата не зможуть повністю розкрити свої таланти, різнобічно розвиватися та віднайти своє покликання у житті. Якщо молода людина не буде відчувати відповідної підтримки батьків, то це може нашкодити їй у майбутній діяльності. Але, з іншого боку, батькам слід з самого дитинства дати зрозуміти дитині, що їх підтримка тимчасова, адже у житті можна досягнути успіху лише за допомогою власних сил, наполегливості, віри у успіх, постійно вдосконалюючись та соціально адаптуючись у суспільстві.

У наш час багато молодих людей здобувають освіту по спеціальностях, які, м'яко кажучи, нав'язали їм батьки. Як результат, дитина навчається, здобуває знання про професію, яка їй абсолютно не мотивує до саморозвитку та отримання високих здобутків. Саме тому батькам слід насамперед усвідомити, що для кожної дитини важливо знайти свою царину, власне поле для творчості, адже лише тоді їй праця принесе насолоду і користь усього суспільству.

Отже, майбутня жінка-лідер має обов'язково спробувати себе у тому, що їй найбільше імпонує. Якщо у неї є хист до написання чи малювання, то треба й надалі розвивати ці творчі здібності, писати статті, брати участь у різноманітних конкурсах, виставках, конференціях, тим більше, якщо вона ще володіє й ораторськими здібностями, якщо ж вона виказує нахили до вивчення точних наук чи іноземних мов, то професії фінансиста чи перекладача будуть її творчим полем розвитку та діяльності.

Наприкінці слід відмітити такі переваги жінок-лідерів (у порівнянні з чоловіками), як: володіння більш тонким соціальним інтелектом, глибше відчуття нюансів відносин, уміння оцінювати та прогнозувати поведінку інших людей, більша контактність і комунікабельність, креативність, більш чітке формулювання власних думок і вираження ідей та надзвичайна жіноча інтуїція.

Так, сходження по сходах успіху є справою важкою та кропіткою, але у жінки є ряд переваг, реалізувавши які, вона може стати успішним керівником, лідером та прикладом, яким усі будуть захоплюватися. Та для неї успіх буде закономірним результатом, адже вона використала усі настанови батьків і, пройшовши цей нелегкий шлях формування та розвитку, може з гордістю сказати: «Я - жінка-лідер!»

ОСОБИСТІТЬ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ: ЯКИМ ВІН МАЄ БУТИ?

Особистісні параметри вчителя закритого світу, холодної війни та тоталітаризму поступово відходять у небуття. Їх змінюють такі риси, як толерантність, демократизм, розуміння і повага, полікультурність, відкритість у спілкуванні.

В сучасних умовах ідеалом вчителя є образ всебічно розвинутої особистості, спроможної долучитися до процесу суспільних і професійних перетворень, бути професіоналом, який здатний до багатоваріативності педагогічної дії, прогнозування можливих результатів, володіє прийомами аналізу та самоконтролю, уміє педагогічно осмислити нові соціально-економічні умови виховання, наслідки ринкових взаємовідносин, оцінити нові тенденції з позиції педагогічної діяльності, щоб не дозволити ні політиці, ні ринку підвестися над педагогікою.

Підґрунтям моделювання образу ідеального вчителя виступають філософські концепції про ідеал людини – мудрої, доброї, та справедливої, здатної передати свої знання дітям, виховати в них необхідні для життя духовні якості.

Мудрої... тобто такої, котра здатна аналізувати ситуацію і вчитися, вчитися(!) на чужих помилках.

Доброї, котра любить дітей, в характері котрої закладена потреба праці для інших. Необхідно подивитися на дитину з добротою в очах – заглибитись у внутрішній світ кожної дитини як у світ унікальний, уважно ставитися до її запитів, орієнтацій, умов життя. “Доброта твориться людиною в людині, і людиною в самій собі”, – писав В. Сухомлинський. Добрі та людські стосунки засвоюються дитиною, як норма життя. “Раз добром нагріте серце вік не прохолоне,” – ці слова Тараса Шевченка вказують на одвічний закон гуманістичного виховання: атмосфера добра формує добру людину.

Хороший вчитель ніколи не дозволить собі скривдити дитину, але повинен бути строгим, аби змусити її вчитися. Коли діти бачать, що їх карають справедливо – вони не ображаються. Якщо ж не оцінити старання учня, він чинитиме опір. У наш час не всі школярі усвідомлюють потребу вчитися, тому необхідно бути строгим, однак ця суворість має проходити через любов.

Вчитель повинен працювати для учня, знаходити з ним спільну мову. Цього легше досягнути, якщо викладач молодий: у нього зі школярами невелика різниця у віці, відсутній конфлікт поколінь. Але, на жаль, молодь не хоче йти працювати у школу через низьку зарплату. На сьогодні кожен п'ятий вчитель – людина пенсійного віку. Це означає, що через 5-7 років нестача кадрів буде ще актуальнішою.

Так, але педагог повинен не тільки навчати і виховувати. Йому належить місія розкрити закладені природою здібності учнів, допомогти знайти своє життєве покликання, адже, як пише американський вчений Глен Домен у своїй книзі “Гармонійний розвиток дитини”, “кожна дитина під час народження має значно більший інтелектуальний потенціал, ніж Леонардо да Вінчі впродовж свого життя”.

Бути вчителем нелегко. Для цього потрібен талант, глибокі знання і, передусім, характер, тобто внутрішня психологічна налаштованість на працю з дітьми, повсякденне навчання та виховання їх в дусі суспільного ідеалу, національно-культурних традицій та загальнолюдських моральних цінностей.

Отже, майстер педагогічної справи – це людина широкого світогляду, чуйна, доброзичлива, принципова, яка ефективно використовує у своїй практиці нові форми і методи навчально-виховної роботи, легко перебудовується, позбавляється малопродуктивних прийомів, а також прагне ділитися досвідом з усіма бажаними.

ЗАГАЛЬНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Сучасні історики виділяють кілька періодів формування української народності. Одним із таких важливих періодів є друга половина XVI – перша половина XVII ст. Це новий історичний період, котрий прийшов на зміну середньовіччю. Зокрема, цей час, зробив внесок у розвиток української культури, зокрема й освіти.

Українські навчальні заклади другої половини XVI – першої половини XVII ст. були великими культурними осередками, навколо яких гуртувалися передові освічені люди того часу. Водночас, паралельно із ними в Україні успішно діють заклади, що створені завдяки тим чи іншим зовнішнім впливам. Зіставимо їх, насамперед на предмет мети їхньої діяльності.

До першого напрямку розвитку відносяться заклади, що були створені організаціями православного населення міст – братства, котрі стали основним осередком, що захищали економічні, ідеологічні та юридичні інтереси православних українців, їхню культуру, мову – всі традиції духовного життя.

Одним із засобів боротьби проти окатоличення братств України були братські школи, котрі виникають у 80-х роках XVI ст. Наприкінці XVI – на початку XVII ст. в Україні їх налічувалося понад 30. Їх ми вивчаємо в курсі історії України.

До другого напрямку ми відносимо єзуїтські та протестантські навчальні заклади, на котрих докладніше зупинимось.

Єзуїти. З кінця 60-70-х років XVI ст. в Україні розгортається діяльність єзуїтів¹. Єзуїтські школи існували в Ярославі, Львові, Кам'янці – Подільському, Фастові, Острозі, Вінниці, Кросні, Барі, Переяславі, Новгороді – Сіверському. У єзуїтській колегії навчалися та утримувалися безкоштовно. Безкоштовна освіта на ті часи в Європі була новим явищем. Виховній роботі приділяється велика увага. Основним завданням єзуїтської педагогіки було виховання у строгому релігійному дусі. Засобами для того були молитви та щоденні служби Божої, а пізніше щомісячна сповідь, участь учнів у студентських марійських братствах.

Єзуїтська школа охоплювала у своїй програмі цілу низку навчальних дисциплін, поділених на два: нижчий і вищий.

Перший відділ єзуїтської школи складався з п'яти класів, а вищий був розрахований на сім років. В першому граматичному класі учні вивчали початки латини, тренувалися у побудові речень, виконували нескладні вправи, читали і перекладали вибрані листи Цицерона.

Другий граматичний клас передбачав «почати засвоювати латинську мову», опанувати загальні правила. Закінчуючи три граматичні класи, учні мали опанувати латину і мати певний рівень знань з допоміжних наук: історія, міфологія, географія. У педагогічній програмі єзуїтських шкіл незначне місце відводилося філософії.

Протестантські навчальні заклади. Важливою прикметою протестантських шкіл була особлива присутність світського навчання: ново вірчі школи створювалися не як вузько богословські заклади, а спрямовувались, передусім, на виховання широко освіченої, ерудованої людини, готової для участі у політичному і культурному житті. Перше місце за кількістю шкіл посідали кальвіністи і соцініани.

Кальвіністські заклади. Найбільш поширені кальвіністські школи були на території Галичини, але існували по всій Україні: у Дубецьку, Панівцях, Туробині, Крилові, Бучаві, Біржах, Заблудові, Слуцьку.

¹ Єзуїти (від лат. Iesus – Ісус) – члени католицького чернечого ордену «Товариство Ісуса», заснованого 1534 році І. Лойолою з метою боротьби проти Реформації і для зміцнення папської влади.

Очевидний здобуток навчальних програм кальвіністських шкіл – тематична багатоманітність. Знання з теології тут, по суті, не домінували над загальноосвітніми предметами. Навчання переважно мало історико-філологічне спрямування. Учні вивчали латину, польську, грецьку мови (часто єврейську для екзегетичної роботи) і, за прикладом Слуцької школи, – рідну мову. Вагоме місце у програмах належало філософії, історії, риторичі, поезії, етиці й державному праву. Ще одним «святим» правилом протестантських шкіл було – запровадження фізичного виховання й високої дисципліни. Кальвіністи, наприклад, розробили численні настанови про те, як вести здоровий спосіб життя тощо.

Соцініанські школи. В Україні були не менш чисельними і мали високий науковий рівень. Головна увага приділялася не стільки її граматичним тонкощам, скільки практичному вживанню, читанню, письму, живій мові. Програма була розрахована на виховання майбутніх діячів громадськості, передусім, політичного життя. Було запроваджено уроки трудового навчання. На Волині, у Кисилеві у 1614 році відкрито школу, згодом у Берестечку, Гощі, Черняхіві. Тут вивчалась латина, грецька, польська, церковнослов'янська мови, математика, діалектика, риторика, основи християнської етики.

Протестантські школи на українських землях відіграли важливу роль у поширенні ідей реформації та освіти взагалі.

Освіта в Україні розвивалася двома напрямками. Кожен із них відіграв роль у становленні системи освіти, але мав свої функції, що впливали з мети.

Микола Камінський (історичний факультет)
Наук. консультант – доц. Цюра С. Б.

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВНИКІВ -ВИКЛАДАЧІВ ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ АВСТРО-УГОРСЬКОГО ПЕРІОДУ (1868-1914рр)

Окреслення територіальних рамок: обмежується Східною Галичиною та Львовом, оскільки педагогічною діяльністю українські правники займалися в основному на правничому відділі Львівського університету та у провінції, де переважало українське населення;

Хронологічні рамки охоплюють 1868-1914рр: період від утворення дуалістичної Австро-Угорської монархії і здобуття автономії Галичиною, – і до початку Першої Світової війни;

Українські правники-представники нового прошарку інтелігенції: силою історичних обставин роль правників для українського суспільства на західно - українських землях протягом ХІХ – першої третини ХХ століття була незрівнянно вагомішою порівняно з іншими європейськими народами. Правник у тогочасному українському суспільстві Галичини був не тільки захисником на суді чи представником інтересів. Його роль та значення були набагато масштабніші. Це був політичний і національний лідер, організатор насамперед наукового і педагогічного життя, правдивий репрезентант рідного народу. Представників української еліти, що не була заангажовані у релігійних структурах налічувалося мало. Саме вони могли допомогти працевлаштуватися учорашньому студенту, виступали консультантами і порадиниками, виконували широке коло обов'язків, які добровільно бере на себе подвижник. Для того, щоб отримати посаду університетського професора потрібно було скласти докторський іспит як і для здобуття адвокатського чи суддівського місця праці.

Особливо цікавою є науково-педагогічна діяльність українських педагогів-правників Львівського університету а саме: професорів С.Дністрянського, А. Ангеловича, Є.Олесницького, В. Охримовича, В.Старосольського і ін.;

Основні напрями педагогічної діяльності:

- надання допомоги бідним сім'ям;
- створення авторські навчальні курси (наприклад, доктор В. Охримович 1889-1893рр. читав авторський курс цивільного права);
- створення авторських навчальні спецкурсів, розробка змісту і програми занять для просемінарів;
- безпосередня викладацька діяльність лекційні курси (виклади);
- спеціальні курси (просемінаріуми), практичні заняття (семінари, колоквиуми);
- написання різноманітних підручників і методичних посібників для студентів університету у т. ч. і україномовна юридично спеціалізована література;

Мовою викладання в університеті була польська, окремі теоретичні предмети читались латинською. Тривалий час велася боротьба за право викладу українською мовою. Зокрема, з 1878 року курси права викладав Олександр Огоновський, який 1886р. він був призначений деканом юридичного факультету. Він був першим професором права, що у Львівському університеті читав лекції і вів семінари українською мовою. Особливо помітним його наступником у цьому процесі була постать професора Дністрянського. З 1901р. він також викладав свої курси українською мовою.

Наукова робота українських професорів-правників полягала насамперед у:

- теоретичному опрацюванні змісту юридичних норм та положень і видання на цій основі юридичних коментарів, роз'яснення умов надання допомоги бідним сім'ям;
- організації перекладів іншомовної юридичної літератури;
- науково-популяризаційній правничій діяльності просвітницького характеру.

Зокрема, О. Огоновський зробив великий внесок у створення вагомої частини української правничої термінології. С. Дністрянський був автором низки фундаментальних праць у галузі цивільного права, теорії держави і права, які мали визначальний вплив на розвиток української науки та були добре знаними у європейських та світових колах.

Таким чином, можна підсумувати, що в умовах іншомовного культурного середовища, складності доступу українців до вищої освіти, а тим більше до права викладання в університеті вагомою була педагогічна діяльність українських правників-викладачів львівського університету починаючи від розробки власних, самостійних курсів лекцій-до видання наукових видань та боротьби за права української мови, як мови науки в стінах університету.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩУ ШКОЛУ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ

Становище гуманітарних дисциплін в вищих навчальних закладах за останні декілька років значно погіршилось. Складність ситуації полягає у тому, що це позиція Міністерства освіти, і, мабуть, уряду за останні п'ять – сім років. Постає питання: чому склалась така ситуація?

Звичайно, мова йде про застарілі методи управління вищою освітою, про що дискутують усі провідні педагоги України. Зокрема, Голова Всеукраїнського Педагогічного Товариства, академік АН ВШ України, професор А. Погрібний зазначає: "управління освітою лишається у нас фактично таким же, як і в часи тоталітаризму. Тобто – без суттєвих змін. Ось деякі його успадковані прикмети: неефективне, громіздке, бюрократично-свавільне, корумповане. А ще – заноменклатуризоване, поспіль вельми й вельми перестраховальницьке, зовсім не – чи малоініціативне, та й загалом лякливе до ініціативи, вороже до того, що здатне порушувати утопані та наїжджені десятиріччями управлінські дороги" (Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. – К.: "Школяр", 1997. – С.10).

Аналогічно можна зазначити про охлократичні тенденції в політичній свідомості значної частини адміністративних кадрів, політиків та простих громадян українського суспільства. Так, у доповіді, підготовленій провідними політологами України: "Україна посткомуністична: суперечності та перспективи соціально-політичного розвитку" зазначається, що суттєвими елементами охлократичного політичного режиму в Україні є некомпетентність, презирливе ставлення до знань (насамперед гуманітарних), досвіду світової цивілізації, антиінтелектуалізм у сфері гуманітарних знань.

Завданням вищої школи є не лише фахова підготовка висококваліфікованих спеціалістів, а й формування свідомого політично активного громадянина, насамперед громадянина – патріота своєї країни. Недостатньо прищепити студентам демократичні погляди і переконання, необхідно ще навчити їх відстоювати, захищати свої права і свободи легальними, демократичними методами, інакше демократичного суспільства в Україні ми ніколи мати не будемо. Таке розуміння є в Міністерстві освіти і науки України. Зокрема, на Другому Всеукраїнському з'їзді працівників освіти було зазначено, що "активних громадян не можна мати без належної організації громадянського виховання, яке, у свою чергу, передбачає формування громадянина через його політичну, економічну, правову освіченість".

Аналізуючи стан методики викладання гуманітарних дисциплін, не можна оминати й проблеми вступу України в Болонський процес. Автор глибоко переконаний, що рано чи пізно Україна стане членом Європейського Союзу і посяде там гідне місце. Але чи потрібно було вже зараз, так нагально й не зовсім розважливо добиватися підписання Болонської Декларації?

Проте це навіть не головне, а головне те, що ні наші вузи, ні викладачі та студенти не готові навчатися та викладати на європейському рівні.

Наші студенти не готові й не вміють навчатися за європейським зразком. І це не їх вина, а проблема. Якщо на Заході студенти вчаться з метою отримання конкретних знань, то українські, – щоб отримати оцінку або диплом. І головна причин, – відсутність свідомого вибору професії, стимулу до навчання і відомостей про майбутнє місце праці.

На відміну від західних першокурсників, які за віком мають в основному 19-20 років, наші майже усі сімнадцятирічні. У такому віці складно обрати майбутню спеціальність. Соціологічне опитування, проведене викладачами разом зі студентами ЛДФА, засвідчило, що лише близько 8% студентів самостійно обрали майбутню професію, 85% вступили до

вузу за рекомендацією батьків або інших родичів, і, як наслідок, – розчарування у виборі та зменшення стимулів до навчання. Це пояснюється тим, що випускник нашої середньої школи значною мірою не підготовлений до навчання у вищому навчальному закладі. Директор Київського інституту освітньої політики К. Корсак головною причиною вважає те, що про навчання у школі навіть не згадується у документах, прийнятих розвиненими країнами в Болонії.

Це пояснюється тим, що ці європейські країни ще на початку 1990-х років узгодили стандарт середньої освіти за двома головними показниками – тривалість 12-13 років, і профільністю – 3-4 останні роки учні поглиблено вивчають лише ті предмети, що відповідають спеціалізації майбутньої вищої освіти. Виконання цього стандарту (а на даний момент середня тривалість шкільного навчання в розвинених країнах становить 9000 астрономічних годин, з яких 2700 припадає на профільне навчання) насправді гарантує підготовленість вступників і можливість виконання ними бакалаврських програм усього за три роки. Тому МОН слід не меншу увагу звернути на прискорення “європеїзації” нашої загальної середньої освіти, тривалість якої у даний момент принаймні на 2000 астрономічних годин менше від європейських стандартів, а профільне навчання охоплює усього кілька відсотків наших старшокласників.

Основним принципом Болонської декларації є вільний вибір студентами навчальних дисциплін, які самостійно формують свій індивідуальний навчальний план. Європейські студенти в змозі свідомо їх обирати, оскільки вже на третьому році навчання, як правило, знають, де будуть в майбутньому працювати, і які спеціальні дисципліни їм для цього потрібні. Українські студенти навіть з допомогою кураторів (як це пропонує МОН) (Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. – Львів, : ЛДФА, 2004. – С. 79) навряд чи зможуть це зробити, адже навіть на п'ятому курсі не знають, де будуть працювати і чи будуть мати роботу взагалі.

Отже, на основі викладеного вище можна зробити висновок: вища школа на сучасному етапі все ще не готова забезпечити належний рівень викладання відповідно до європейських стандартів, а поспішне підписання Болонських документів не сприяє, як підвищенню якості навчання, так і мобільності студентів та викладачів.

Христина Кирик (філософський факультет)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

АВТОРИТАРНИЙ Й ДЕМОКРАТИЧНИЙ СТИЛІ СПІЛКУВАННЯ У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Актуальність проблеми. Запропонована тема зацікавила мене тим, що доволі складно досягати поставлених цілей на уроці, застосовуючи лише один стиль спілкування. Особливо, якщо це лише демократичний стиль, за аналогією до демократичного функціонування політичної системи у державі.

Мета. Визначити, який із стилів спілкування є найефективнішим відповідно до вимог сучасного уроку.

Завдання:

- розглянути головні стилі спілкування, їх позитивні та негативні сторони;
- проаналізувати реалізацію виховного аспекту під час уроку.

Стиль спілкування на уроці обумовлюється індивідуальним стилем діяльності педагога. В загальному розумінні, – це стійка система засобів, яка формується у людини, яка прагне досягти найвищого рівня у своїй діяльності.

У педагогічній літературі відомі три головних стилі спілкування: демократичний, авторитарний та ліберальний.

Демократичний стиль спілкування – це стиль, під час якого вчитель намагається враховувати індивідуальні особливості учнів, їх особистий досвід, специфіку їх потреб і можливостей. Навчання подається у формі пропозиції, учень та вчитель рівні партнери у пошуках знань. Завдяки цьому стилю учні навчаються приймати самостійно рішення і нести за нього відповідальність

Авторитарний – це орієнтування вчителя на „середнього” учня і абстрактні вимоги до нього. У своїх оцінках він суб'єктивний, часто недооцінює позитивне значення таких якостей, як самостійність, ініціативність. Учень виступає, як «пасивний учасник» в навчальному процесі і в моменти перебування у школі піддається під авторитет вчителя, вчитель вирішує все і за всіх. За таких обставин учні втрачають активність, ініціативність.

Ліберальний стиль - характеризується всездозволеністю, анархією. Педагогічна практика свідчить, що це найбільш шкідливий стиль, він породжує невизначеність очікувань учнів. При лібералізмі вчитель віддає навчальну ініціативу учням, організація навчального процесу відбувається без чіткої системи.

Якщо порівняти між собою авторитарний та демократичний стиль, на перший погляд видається, що краще демократичного стилю не знайти. Всі умови створюються для учнів, адже при демократизації:

- не існує чіткої регламентації (надмірна формалізованість, категоричність перешкоджає ефективному навчанням, викликає агресію та роздратованість);
- контроль за навчанням, виховним процесом – зайвий, оскільки не дозволяє вибудувати довірливі стосунки;
- відбувається усебічний розвиток і виховання учня;
- характерна гнучка структура уроку;
- відбувається широке використання інтерактивних методів.

Однак можна поставити й інше питання: « Чому ж при всіх умовах у дітей зникає мотивація до навчання, рівень освіченості – низький?»

Безумовно, проблема не лише у педагогах та стилях спілкування, які вони обирають для себе. Це питання стосується сімейних відносин, де в умовах економічно-соціальної нестабільності на передній план висувається проблема матеріального забезпечення.

Діти швидко звикають до безвідповідальності, халатності, неконтрольованості. Батьки, у свою чергу, стурбовані буденністю та забувають звернути увагу на проблеми своїх дітей. Останнім ж самостійно, зважаючи на вік, непритаманно критично оцінювати свої бажання та поведінку.

Якщо ж такі учні потрапляють у школу де практикують демократизацію, їх позиція щодо «вільної» від будь-яких рамок поведінки, лише закріпиться. У даному випадку зайва лояльність не допоможе ефективному здобуттю знань. Учні, які не мають чітко вибудованих поведінкових рамок сприймають право вибору як можливість керувати навчанням самостійно, вирішувати, як можна навчатись, а як ні. І більшість вчителів дозволяють учням брати на себе цю ініціативу, забуваючи, що демократичний стиль спілкування такої ситуації не передбачає.

Тому для підсилення виховного значення уроку, на нашу думку, інколи варто застосовувати авторитарний стиль педагогічного спілкування. Це зумовлено тим, що педагог повинен певну корекцію поведінки на основних етапах виховного процесу:

- перший етап - усвідомлення учнями норм і правил поведінки, які їм пропонуються;
- другий - формування ставлення учнів до норм і правил поведінки;
- третій - формування поглядів і переконань. Формування поглядів – це етап сприйняття, засвоєння і перетворення засвоєних норм в особисте надбання. Переконання — це тверді, засновані на певних принципах і світогляді погляди;

▪ четвертий етап - формування загальної спрямованості особистості у процесі різноманітних видів діяльності.

На кожному із перелічених етапів відбувається засвоєння учнями усе нових вмінь, навичок, згодом формується власні світогляд та позиції. Головним завданням для вчителя є слідкувати за процесом становлення особистості учня і намагатись організувати ефективну педагогічну взаємодію, сприяти процесам соціалізації.

Отже, необхідно зазначити, що діяльність вчителя на уроці має передбачати різні стилі спілкування, відповідати вимогам до сучасного уроку та враховувати різні виховні моменти. Багаторічний педагогічний досвід вказує вчителю на те, що необхідно володіти власним індивідуальним стилем та вміло його застосовувати на практиці, приділяючи вагому увагу формуванню поглядів, переконань та загальній спрямованості особистості.

Олена Клімчук (філософський факультет)
Наук. консультант – доц. Швед М. С.

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ, ДОСЯГНЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах сьогодення вища освіта в Україні є реально загальнодоступною і відкритою. Її розвиток відбувається у загальноєвропейському руслі розвитку, проте не без певних проблем:

- збільшується кількість закладів, що реально не надають професійних знань, а працюють лише для дипломів;
- навіть у престижні вищі навчальні заклади можна пройти при великому бажанні абітурієнта, що поєднується із його матеріальним статусом. Проте якщо ВНЗ обраний його батьками і фактично навчання зводиться до двосеместрових виплат, то хіба є сенс говорити про відповідність диплому і якості знання в голові випускника?;
- «освіта для диплому». Вчать лише для того, щоб здобути будь-яку освіту;

Як боротися із цими проблемами, використовуючи Європейський досвід?

- збільшувати прохідні бали. Навчатися повинні реально ті, хто має відповідні нахили до даної професії і покаже відповідний рівень знань при вступі;
- проводити краще інформування абітурієнтів щодо спеціальностей, які вони хочуть здобути, наприклад, збільшення кількості інформації на офіційних інтернет-сайтах університетів, адже там часто інформація не оновлюється;
- зменшувати кількість непрофесійних ВНЗ, що працюють не на якість, шляхом ретельних перевірок якості наданих знань там;
- зменшувати кількість місць в університетах, студентів у групах чи самих груп, адже часто випускників певної спеціальності буває просто забагато;

Працевлаштування.

Європейські ВНЗ орієнтовані в основному на головну мету навчального процесу— застосування знань до практичних спроб їх реалізації, тобто фактично професія повинна бути потрібною у суспільстві. Для чого навчати тому, що реально немає попиту на ринку праці? Ще одна проблема з якою стикається Україна при спробах реформування вищої освіти—багато професій, на які існує величезний попит серед абітурієнтів реально не потребують такої кількості спеціалістів, що їх випускає ВНЗ. Наприклад, економісти та юристи. Подаючи документи до ВНЗ молода людина повинна чітко бачити перспективи свого росту у даній професії, розвитку свого майбутнього у даній спеціальності, або принаймні спроби окреслити таке майбутнє;

Поняття «престижності» ВНЗ.

Престижність певних навчальних закладів та «другорядність» інших не може не бути проблемою. Звичайно, у багатьох країнах є такий поділ, проте наприклад, у Фінляндії усі дипломи ВНЗ мають однакову цінність, що не може не виділяти цю країну. Орієнтуючись на спеціальність, абітурієнт не обирає наскільки йому вигідно буде здобувати освіту в тому чи іншому ВНЗ, а просто йде туди, де вчать його майбутній професії. Якби всі ВНЗ України могли б похвалитися показником рівноцінності здобутої там освіти та рівноцінним дипломом. Тут як приклад можна навести жарт при прийомі на роботу: «з дипломом такого-то ВНЗ не звертатися». А що тоді робити випускникам тих закладів? Чи можна тоді говорити про вагомість усіх ВНЗ? Орієнтуватися абітурієнт повинен не на престижність ВНЗ, а на обрану ним спеціальність, на її значення.

Неврегульована система оцінювання.

Сьогодні не є реальністю чітка система оцінювання у ВНЗ. За Болонською системою є реально визначені правила оцінювання якості освіти студента. Проте у нас це набуло викривленого характеру – кожен ВНЗ оцінює по своєму, навіть більше – кожен викладач може ввести свої стандарти вимірювання якості знань для студента. В таких умовах важко зорієнтуватися на навчальному процесі. Отже, система оцінювання здобутих знань для студентів має бути чіткою та зрозумілою як для них самих, так і для викладачів, щоб уникнути непорозумінь та конфліктів вже на заліках чи екзаменах.

Спілкування на рівні викладач-студент.

Потрібно збільшувати рівень довіри між викладачами та студентами шляхом здійснення спільних заходів, туристичних походів, екскурсій, спільного неформального відпочинку. При покращенні стосунків між викладачами та студентами можлива тенденція до збільшення бажання студентів відповідальніше ставитися до процесу навчання.

Отже, вища освіта в Україні потребує реальних реформ зсередини – ми повинні прагнути до наступних звершень:

- підвищувати рівень професійності освіти, шляхом підвищення якості освіти у ВНЗ;
- досягти реального співвідношення кількості потрібних спеціалістів з кількістю вакантних робочих місць, щоб, по-перше, забезпечити роботою випускників, даючи змогу їм оновити свою професію, а по-друге, знизити показник безробіття в Україні;
- боротися із незнанням та непоінформованістю абітурієнтів щодо спеціальностей, які вони хочуть обрати. Наприклад, у Німеччині ще з початковою школи іде розподіл учнів відповідно до їх нахилів—класи з математичним ухилом, музичним, літературним, де починають враховуватися задатки людини, щоб потім спрямовувати її далі вже у правильному напрямку. Це запобігає таким проблемам, які постають сьогодні в Україні перед випускниками шкіл;
- прагнути до зростання рівня довіри між викладачами та студентами для покращення стосунків вже на професійному рівні.

Юлія Ключінська (факультет іноземних мов)
Наук. консультанти – к.п.н. Федина В. С.

«НОВА ГЕНЕРАЦІЯ ВИКЛАДАЧІВ» ОЧИМА СТУДЕНТІВ

Викладач вищої школи в сучасних соціокультурних умовах є не просто транслятором науково-культурного й професійного досвіду, а носієм незаперечної істини, яка має бути засвоєна студентом для подальшого використання у своїй професійній та життєвій діяльності. Тому сам викладач є носієм високого рівня особистісної самоактуалізованості та громадської зрілості. Серед особистісних якостей викладача, що визначають його професійний рівень викладацької діяльності, визначають наступні:

- загальногромадянські (широкий світогляд, принциповість і стійкість переконань, національна самосвідомість, патріотизм, толерантність, високий рівень відповідальності, працелюбність та ін.).
- морально-психологічні (чесність, психологічна культура, акуратність і охайність, дисциплінованість і вимогливість).
- науково-педагогічні (творчість, професійна працездатність, інтелектуальна діяльність, науковий пошук).
- індивідуально-психологічні особливості (емоційна стійкість, витримка й володіння собою).
- професійно-педагогічні здібності (адекватне сприйняття студента, педагогічний оптимізм, прогнозування шляхів становлення майбутнього спеціаліста та ін.).

Важливими вимогами щодо педагогічної майстерності викладача вищої школи є його професійна культура, що являє собою систему цінностей, тобто регуляторів педагогічної діяльності, що передбачають:

- гуманістично-педагогічну позицію у ставленні до студентів;
- психолого-педагогічні вміння та навички;
- освіченість у сфері предмету викладання;
- оволодіння новітніми педагогічними технологіями навчання;
- досвід творчої (продуктивної) педагогічної діяльності;
- обґрунтування власної педагогічної діяльності як системи;
- культуру професійної поведінки (саморозвиток, саморегуляція власної діяльності, культура спілкування).

З метою визначення і аналізу якості викладання в нашому університеті, я б хотіла представити вам дані соціологічного опитування, яке проводилось 2 роки тому в нашому навчальному закладі. Загалом було опитано 1903 студенти III та IV курсів. Слід зазначити, що якість викладання в цілому по університету оцінена студентами досить високо – 4,2 бали. Зокрема високі оцінки отримали такі характеристики діяльності викладачів, як «вільне володіння матеріалом» (4,5 бали); «культура мови» (4,4 бали); «захопленість своїм предметом» (4,4 бали); «загальна культура та ерудиція» (4,4 бали).

Детальніше розглянемо дані опитування на факультеті іноземних мов.

Критерій	у цілому по університету, в балах	на факультеті іноземних мов, в балах
Уміння підтримувати контакт зі студентами	4,0	3,9
Доступність викладення матеріалу	4,2	4,2
Логічна послідовність, аргументованість викладу матеріалу	4,3	4,4
Вільне володіння матеріалом	4,5	4,0
Уміння викликати інтерес до предмету	3,8	3,0
Використання нової наукової інформації	3,8	4,0
Уміння зняти напруженість і втомленість студентів	3,0	2,5
Уміння підтримувати дисципліну	4,1	3,6
Прийнятний темп викладення матеріалу	4,1	4,0
Принциповість, вимогливість викладача	4,2	4,3
Захопленість своїм предметом	4,4	4,5
Поважливе, доброзичливе ставлення до студентів	4,3	4,2
Висока загальна культура, ерудиція	4,4	4,6
Об'єктивність в оцінці знань	4,2	3,8
Культура мови	4,4	4,6
Почуття гумору	4,0	4,1

Згрупувавши ці критерії і проаналізувавши оцінки можна зробити висновок, що у сучасних викладачів добре розвинені загальногромадянські, морально-психологічні та

науково-педагогічні якості, однак набагато нижче оцінені їхні індивідуально-психологічні та професійно-педагогічні здібності, які в основному виявляються у співпраці зі студентами, в умінні налагодити з ними контакт та хороші партнерські стосунки. Отож, новій генерації викладачів (тобто молодим педагогам, які зовсім недавно закінчили університет, або студентам, які вирішили піти цим нелегким шляхом) слід звернути особливу увагу саме на ці аспекти їхньої діяльності. Адже не достатньо досконало володіти матеріалом, логічно його подавати та бути фанатом свого предмету, головне в педагогічній практиці – це взаємодія між викладачем і учнем, їхнє взаєморозуміння та плідна співпраця. Це двосторонній процес. Тому, щоб отримати зворотній зв'язок від студента, потрібно вміти його зацікавити, про що, як видно з результатів опитування, сьогоднішні викладачі часто забувають. За даними того ж таки опитування нетрадиційні форми проведення занять та контролю знань нечасто використовуються в навчальному процесі. Це дуже добре видно з наступної таблиці:

	у цілому по університету, %	на факультеті іноземних мов, %
Проблемні лекції	20	22
Творчі дискусії	26	20
Ігрові форми	10	3
Аналіз ситуацій	38	49
Наочні приладдя, технічні засоби	27	15
Тестові завдання	26	17
Контроль за допомогою комп'ютерних програм	10	3
Рейтингова система оцінювання знань	10	2

Підготовка нової генерації викладачів з високою педагогічною свідомістю неможлива без нових технологій навчання. А в наш час вони дають всі можливості провести цікаве, оригінальне, навіть захоплююче заняття.

Слід впроваджувати в навчальний процес нові форми навчання, які б сприяли розвитку мовленнєвого апарату студентів, а саме: диспути, співбесіди, самоаналіз, „мозкові атаки“, моделювання, конструювання, захист творчих проектів, проблемні і ситуаційні завдання, пошук альтернативних рішень та ін.

Михайло Кобрин (філософський факультет)
Наук. консультант – доц. Заячук Ю. Д.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕЛІГІЙНОГО ВИХОВАННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Дослідження стосунків між школою та релігією в західноєвропейському просторі є складною справою у зв'язку із своєрідними особливостями розвитку різних країн. Кожна національна (або регіональна) ситуація є, насправді, цілим окремим світом, тому існує багато підходів до розгляду релігійного виховання у школі, що може бути об'єктом поглибленого вивчення. Ці питання сьогодні викликають у західній Європі широку дискусію, особливо враховуючи прагнення частини населення Європейського Союзу до уніфікації практично всього громадського життя, на противагу іншій частині західноєвропейської громади, яка виступає за «єдність в різноманітності». Тім Єнсен, керівник семінару у відділі наук про релігію Південного Датського університету, розрізняє три типи підходів до «релігійного навчання» у Європі: 1) відсутність такого навчання в школі (Франція); 2) віросповідне навчання, гарантоване державою (Німеччина, Фінляндія, Австрія, Бельгія, Польща); 3) невіросповідне навчання, гарантоване державою (Велика Британія, Данія, Швеція, Норвегія).

Як ми бачимо, в Європі неоднозначно ставляться до проблеми релігійного виховання в школі й різні країни мають свої підходи до розв'язання цього питання.

Щодо ситуації з релігійним вихованням у школі в Україні хочемо зазначити, що стаття 35 Конституції України проголошує наступне: «...Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви...». В цій статті ми чітко бачимо розмежування держави, релігії і школи. Але в певній частині українських шкіл, у складі варіативної частини навчального плану, викладається предмет «християнська етика», що викликає широку полеміку в українському суспільстві.

Тож питання релігійного виховання є надзвичайно дискусійним в соціокультурному просторі сучасної України. Щоб з'ясувати думки та ставлення студентів до даної проблеми, ми провели анкетування серед студентів Львівського національного університету імені Івана Франка на тему: «Ставлення студентів до релігійного виховання в українських школах». Аналіз найцікавіших результатів означеного анкетування запропоновано у даній роботі. Загалом було опитано 60 студентів юридичного і філософського факультетів. Вибір факультетів зумовлено тим, що студенти філософського факультету в майбутньому розроблятимуть світоглядні засади, а студенти юридичного факультету – законодавчі засади релігійного виховання в школі. І очевидно, що подальший напрям розвитку питання релігійного виховання в Україні залежатиме великою мірою від їхнього ставлення до цього.

1. Принциповим результатом анкетування виявилось те, що серед 60 студентів лише 15% зазначили, що не цікавляться питанням релігійного виховання і предметом християнська етика. Решта опитаних – означили своє ставлення до цього предмету в українських школах, при чому 72% із них позитивне і 13% – негативне.

2. Дослідження виявило фактори, які впливають на релігійні уявлення людини. Перше місце впевнено посів такий фактор, як сім'я, друге – освіта, третє – держава, четверте – засоби масової комунікації, п'яте – інші фактори. Це, очевидно, свідчить про те, що сім'я і освіта мають надзвичайно великий вплив на формування релігійних уявлень, а також ставлення людини до релігійних питань.

3. Лише 3% опитаних студентів абсолютно погодилися із твердженням, що «освіта повинна бути цілковито світською»; 17% – категорично не погодилися з цією тезою. Решта опитаних більшою чи меншою мірою лояльно ставляться до релігійного виховання у школі. Це означає, що на даний момент немає визначеної громадської думки щодо цього питання.

4. На питання чим є релігійне виховання для кожного з опитаних, ми отримали наступні відповіді: особиста справа кожної людини – 64%; обов'язковий елемент виховання – 28%; можливість розповсюдити ідеї своєї конфесії серед інших людей – 3%; непотрібний пережиток минулого – 3%.

5. На думку 50% респондентів, християнська етика в школі – це непогана додаткова інформація для учнів; 39% опитаних вважають, що це обов'язкова необхідність виховання учнів; 8% – вказали, що це пуста трата часу для учнів; 3% студентів назвали свій варіант відповіді на запитання.

6. Три чверті опитаних вважає, що такі предмети як християнська етика сприяють підвищенню моральності в суспільстві. Решта так не вважають (12%) або не мають визначеної відповіді (13%).

7. На питання про те, чи через викладання таких предметів, як християнська етика, зростає релігійна нетерпимість в українському суспільстві, 32% респондентів відповіли, що абсолютно зростає; 23% вважають, що це можливо; 22% переконані, що це не можливо в жодному разі; 18% не знають відповіді; 5% мають іншу думку.

8. З твердженням, що серед релігійних людей менший відсоток злочинців, погодилися 65% опитаних; не погодилися – 20%; не знають відповіді – 15% респондентів.

9. 79% опитаних студентів вважають, що такі предмети, як християнська етика, повинні бути добровільними; до обов'язкових цей предмет схильні зарахувати 13% опитаних, до обов'язкових для певних осіб – 3%.

10. Щодо того, у яких класах повинні вивчати християнську етику в школі, думки опитаних розділилися: за її вивчення у всіх класах виступають 44% опитаних; лише у початкових класах 22%; у старших – 18%; думку про те, що християнську етику не потрібно вивчати в школі взагалі підтримують 8%; решта 8% дотримуються інших позицій.

11. 37% респондентів наголосили на тому, що дисципліна християнська етика повинна залишитися на теперішніх позиціях. Інші опитані студенти запропонували замінити християнську етику на загальну етику (25%); релігієзнавство (23%); історію релігій (7%); інші дисципліни (8%).

12. Слід наголосити на тому, що на питання «Як ви вважаєте, який тип взаємин школи і релігії повинен бути в Україні», ми отримали такі відповіді: лаїчний тип (виключення будь-якого елемента релігійного навчання в школі) – 22%; лаїко-релігійний тип (поєднання загальної світської освіти з релігійною складовою відповідно до домінуючої релігії певної країни) – 63%; релігійний тип (цілковите узгодження системи освіти з домінуючою релігією регіону) – 7%; не мали відповіді на це питання 8% респондентів.

В якості висновку за результатами проведеного дослідження, акцентуємо на таких моментах: більшість студентів позитивно ставляться до викладання у школі християнської етики; респонденти обирають переважно лаїко-релігійний тип взаємодії школи і релігії; студенти неоднозначно висловилися щодо питання, у яких класах слід починати вивчати християнську етику; переважна більшість студентів зазначила, що вивчення християнської етики повинно проводитися на добровільній основі.

Анна Котлярова (біологічний факультет)
Наук. консультант – доц. Лозинська Н. Б.

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Проблеми адаптації вищої освіти в Україні у контексті Болонського процесу надзвичайно актуальні, оскільки порушують питання відповідності стандартів вітчизняної системи вищої освіти до загальноєвропейського освітнього простору.

Щоби входження України до Болонського процесу стало реальністю, треба провести серйозні реформи в галузі освіти, оскільки існує значна кількість проблем сучасної української вищої освіти. Мета нашого дослідження – виокремити ці проблеми у загальній ретроспективі та окреслити шляхи їхнього вирішення. Серед найбільш актуальних проблем можна виділити наступні:

1. Надлишкова кількість навчальних напрямів і спеціальностей, відповідно 76 та 584. Кращі ж світові системи вищої освіти мають у 5 разів менше.

2. Українська система наукових ступенів складніша, порівняно із загальноєвропейською, що перешкоджає мобільності викладачів і науковців в Європі. Недостатнє визнання у суспільстві рівня “бакалавр” як освітньо-кваліфікаційного рівня та плутанина в розумінні рівнів спеціаліста й магістра. З одного боку, має місце подібність програм підготовки спеціаліста й магістра, з іншого – вони акредитуються за різними рівнями.

3. Уведення кредитно-модульної системи оцінювання призводить до збільшення навантаження методистів та викладацького складу кафедр ВНЗ.

4. Збільшення розриву зв'язків між освітянами і працедавцями, між сферою освіти і ринком праці.

5. Відхід у минуле колись добре організованої системи підвищення кваліфікації та перепідготовки. Нової системи, що задовольняла би потреби ринкової економіки, в Україні не створено.

6. Університети України не беруть на себе роль методичних центрів, новаторів суспільних перетворень, за якими має йти країна. Рівень автономії ВНЗ у цих питаннях значно нижчий від середньоєвропейського.

У контексті введення дворівневої системи вищої освіти (*бакалавр/магістр*) найбільша проблема полягає у механічному перетворенні цілісної програми навчання на дворівневу структуру. При цьому залишається поза увагою чітке окреслення зазначених освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Незважаючи на складність й тривалість переходу на Болонську систему, її запровадження дає позитивні результати, зокрема, поступово створює єдиний ринок праці, забезпечує мобільність викладачів і студентів, сприяє розробці відповідних стандартів вищої освіти. У той же час зростає рівень конкуренції на ринку освітніх послуг, що змушує університети покращувати свій імідж шляхом підвищення якості освіти для забезпечення відповідного рівня знань, які гарантують студенту у майбутньому працевлаштування на європейському ринку праці.

Отже, спираючись на виокремлені проблеми, зазначимо, що в сучасних умовах нагальна потреба ліквідувати недоліки вищої школи вимагає концептуального удосконалення освіти і професійної підготовки шляхом:

- формування в суспільстві ставлення до людини як мети, а не засобу соціального прогресу, яке базується на концепції гармонійного розвитку людини і сприяє активізації людського капіталу через систему вищої освіти і професійної підготовки;
- реформування системи вищої освіти і професійної підготовки для забезпечення якості фахівців, що передбачає глибоку професійну компетентність і соціальну відповідальність при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального і культурного розвитку.

Ірина Кропивницька (хімічний факультет)

Наук. консультант – доц. Ковальчук Л. О.

СІМ'Я ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ВИХОВАННЯ

Сім'я – це соціальне утворення, члени якого зв'язані спільністю побуту, взаємною моральною відповідальністю і взаємодопомогою. Сім'я – це своєрідний соціальний феномен, суспільство в суспільстві, де існують свої правила і обов'язки. Держава, яка складається з повноцінних, розвинутих і культурно освічених сімей, – багата держава, у неї є майбутнє. Загальновизнано, що сім'я є визначальним інститутом виховання. Виховною функцією сім'я «служить» і собі (виховання доброго сім'янина), і суспільству (виховання громадянина).

Виховання в сім'ї є початком всього і позначається на долі людини. Вплив родини на виховання людини триває впродовж усього життя. Значущість сімейного виховання, зрештою, пояснюється не тим, що батьки є особливо знаючими чи талановитими педагогами, а тому, що сім'я володіє великими природними можливостями в ділянці виховання.

Ранній етап сімейного життя для людини пов'язанні найперше з тим, що тут започатковується “виховний посів”, який, будучи спочатку малопомітним, пізніше вирішує всю долю людини. Структура особистості, її ставлення до світу, життєвий оптимізм чи песимізм, довіра до себе і до життя, самовпевненість чи закомплексованість, рівень емоційності мають своє коріння у переживаннях раннього дитинства. Якою була атмосфера сімейного життя, таким буде і її життя у дорослому віці.

Сім'я є сферою формування і ареною практичного прояву політичних ідеалів, поглядів, інтересів людини. В сім'ї і через сім'ю формуються первинні ціннісні орієнтації і соціальні установки дитини, підлітка. Не слід забувати й про те, що сім'я закладає основи

відносин між близькими людьми, формує орієнтації на трудове, суспільно-політичне життя людини. Живучи у своїй родині, дитина творить себе сама – щоденно, щогодини.

Визначаючи вирішальну роль середовища, найперше родинного, педагоги орієнтуються на певний “кодекс” умов життя дитини. Він включає такі педагогічні істини:

”Якщо діти живуть в умовах постійної критики, вони навчаються засуджувати;

Якщо діти живуть в умовах ворожнечі, вони навчаються насильству;

Якщо дитину постійно висміювати, вона навчається зневажати себе;

Якщо за вчинки дітей постійно соромлять, вони навчаються почувати постійну провину;

Якщо діти живуть в умовах толерантності, вони навчаються терпеливості;

Якщо дітей підтримують, вони навчаються впевненості в собі;

Якщо вчинки дітей схвалюються, вони навчаються самоповаги;

Якщо діти живуть в умовах справедливості, вони навчаються бути справедливими;

Якщо діти живуть в безпеці, вони навчаються довіряти;

Якщо діти живуть з визнанням, вони навчаються дружельності.”

Чимало проблем виховання морально, естетично зрілої людини вирішуються з великими труднощами, тому що батьки нерідко не володіють ефективними засобами і методами розвитку свідомості і поведінки особистості, яка формується. У цьому розрізі стає зрозумілим уся складність і трагічність наявності в суспільстві неповних сімей, які так чи інакше впливають на суспільно-політичне життя держави.

Добре виховання у перші роки життя – не тільки надійна основа характеру, а й стійкий імунітет від всіляких захворювань душі. Виховання в дитинстві, таким чином, визначає долю людини глибше і радикальніше, ніж виховання в пізньому віці.

Тетяна Кук (хімічний факультет)
Наук. консультант – доц. Ковальчук Л. О.

ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ПОТРЕБИ У ЗДОРОВОМУ СПОСОБІ ЖИТТЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХІМІЇ

В Україні сьогодні швидкими темпами поширюються наркоманія, СНІД, туберкульоз, що загрожують здоров'ю, життю, генофонду нації. Не меншу тривогу викликає проблема тютюнокуріння. Як свідчить статистика:

- людина, яка палить сигарету, вдихає повітря, забруднення якого в 384 тис. раз перевищує гранично допустимі концентрації;
- щодня 1,5 млн. людей у світі помирає від захворювань, пов'язаних з тютюнопалінням;
- на Земній кулі приблизно 1 млрд. наркоманів;
- майже 90% убивств із хуліганських спонукань і 70% бійок відбувається в стані алкогольного сп'яніння.

За відсутності у значної частини населення пріоритету здоров'я і мотивації вести здоровий спосіб життя та значної санітарно-гігієнічної неграмотності молоді, закономірним наслідком є:

- звуження функціональних резервів;
- порушення функцій саморегуляції і резистентності;
- скорочення народжуваності та середньої тривалості життя.

На сьогодні у шкільному віці діти витрачають багато вільного часу на алкоголь, паління, наркотики, зовсім не задумуючись про своє майбутнє. Тому потрібно:

- сформувати систему знань про здоров'я людини;
- ввести в програму таку науку, як психологія здоров'я;

- ідея здорового способу життя повинна пронизувати всі навчальні предмети середньої школи, розглядати основи здорового способу життя за допомогою медичних знань.

Сучасній людина повинна мислити не лише діалектично, але й “хімічно”. Шкільна хімія може вивчатися як основа нового світогляду, який можна назвати гуманістичним, екологічним, з цілісним пізнанням гармонії і суті свого існування. Мислити “хімічно”-означає розуміти характер і наслідки будь-яких перетворень речовин, характер і наслідки хімічної дії на навколишнє середовище та організм людини. Зараз учнів навчають строгої науці аналізу і синтезу, але не мистецтву великого створення, узгодженого із законами духу і розуму. І тому народжуються в лабораторіях нові бойові отруйні речовини, наркотики, канцерогени.

Міжнародне дослідження знань учнів, яке проводиться з 1991 року, показало помітну тенденцію до зниження якості знань учнів з хімії. При спілкуванні з учнями на тему значення для них хімії часто чуємо такі фрази: “суха, концептуальна, нудна і нікому не потрібна наука”, або “не потрібна нам ваша хімія, все одно вона нам в житті не пригодиться”.

На жаль, в цих словах є доля правди. Зазвичай ті знання, які учень одержує на уроках, важко пов’язати з реальним життям. Розрахункові задачі, на розв’язок яких учні затрачають велику кількість часу, багато в чому віддалені від повсякденного життя звичайної людини. Навряд чи комусь із теперішніх учнів доведеться, наприклад, розрахувати, “скільки етилового спирту потрібно взяти, щоб одержати 100 т каучуку з виходом 80%”. Тому багато вчителів, науковців приходять до таких висновків:

- потрібно розгорнути зміст хімії на соціально-економічні і соціально-екологічні проблеми;
- під часі навчання хімії мотивувати кожний елемент збільшення знань з тією метою, щоб сформувані потреби в здобутті знань не лише з метою продовження навчання, але і для прийняття правильних обґрунтованих рішень за будь-яких життєвих обставин.

У процесі формування у школярів потреби у здоровому способі життя необхідно відводити одне із перших місць хімії через те, що:

- хімія доводить необхідність розумного використання будь-яких хімічних речовин, навіть життєво необхідних;
- показує важливість формування ще з шкільного віку основних принципів здорового способу життя;
- на прикладі різних механізмів негативного впливу хімічних речовин, вказує на відмову від вживання наркотичних і алкогольних речовин, тютюну.

Оксана Леневиц (географічний факультет)
Наук. консультанти – к.п.н Федина В. С.

НЕГАТИВНИЙ ВПЛИВ ТЮТЮНОПАЛІННЯ НА РОЗВИТОК СТУДЕНТІВ

Тютюн – це однорічна рослина з родини пасльонових, висушені листки якої після спеціальної обробки подрібнюють і використовують для куріння. До складу листків тютюну входять такі речовини як нікотин, білки, вуглеводи, органічні речовини, смоли і ефірні олії.

Британська газета The Economist оприлюднила дослідження компанії ERS щодо кількості затягів курців у різних країнах світу. Попри масштабні застереження та запобіжні заходи європейські держави мають 18 із 20 найвищих щаблів за річною кількістю викурених сигарет на одну людину.

Перше місце посідає Греція, де за рік на одну особу припадає понад 3000 цигарок(більш ніж 8 на день). Не відстає від неї Україна, котра розташувалась на другій

сходинці. У нашій країні на одну особу припадає понад 2500 сигарет – майже 7 щоденно. Замикає сумну трійку Словенія, де курять лише трохи менше, ніж в Україні.

У багатих європейських країнах ситуація дещо краща завдяки великим штрафам, забороні куріння у громадських місцях та постійним попередженням про шкоду паління. Проте в Іспанії, схоже, людям важко відмовитись від цієї шкідливої звички, тому країна посідає 9 місце у «чорному списку».

З 1950 року тютюн убив понад 62 мільйони людей. Це більше, ніж загинули під час Другої світової війни. Вторинний тютюновий дим (дим, який вдихають не безпосередньо під час куріння) викликає не менш ніж 2,8% всіх випадків раку легень. Пасивне куріння стає причиною появи 5% випадків різних хвороб. Особливо небезпечно пасивне куріння для дітей і студентів. У них менші легені, тому й ризик більший.

Виробники тютюнових виробів стверджують:

- ми рекламуємо наші вироби, розраховуючи тільки на дорослу аудиторію;
- не існує ніякого відношення між рекламою тютюну і рішенням почати курити;
- дослідження показали, що на студента найбільше впливає приклад однолітків, батьків, друзів;

А насправді діти та студенти бачать та відповідним чином реагують на рекламу тютюну. Різноманітна ефектна реклама підштовхує до куріння як дітей, так і студентів. Аргумент – тютюнові компанії не витрачали б на рекламу цигарок суму, що у 25 разів перевищує річний бюджет України, який вона витрачає на рекламу усіх своїх виробів. Реклама стимулює затию курців, а також привертає увагу до куріння студентів.

В кращому випадку всі ці ініціативи не приносять користі нікому. В гіршому – привертають додаткову увагу до куріння студентів, утверджують в їх свідомості думку, що сигарети – це перепустка в дорослий світ.

У світі спостерігається тенденція щодо заборони куріння.

США. Каліфорнія ще 1993 року ввела заборону курити в офісах і ближче, як за 6 метрів до них плюс ресторани, бари та пляжі. З березня 2003 року в Нью-Йорку заборонено курити в клубах, барах і ресторанах.

Канада. Одна з країн, яка займає найнижчий у світі рівень споживання отрути. Згідно з канадською урядовою статистикою, курить тільки 21% канадців, старших за 15 років. Крім того, пачки цигарок прикрашено графічними зображеннями внутрішніх органів затию курців.

Росія. Ухвалила лише кілька місяців тому відповідний законопроект про заборону куріння. Заборонено курити не лише в громадських місцях, але й на роботі.

Індія. Влада Індія потурбувалась про здоров'я своїх громадян - з 2 жовтня їм заборонено курити в громадських місцях. Відтепер прихильники згубної звички будуть змушені заплатити штраф у 200 рупій, що приблизно дорівнює 4 доларам США за куріння у непризначеному для цього місці.

Що стосується України, то сьогодні в Україні курять 15,5 мільйонів людей. У нас курить дві третини чоловіків – 67% - та кожна п'ята жінка – 20%. За роки незалежності жінок, які курять, стало вдвічі більше. У Японії рівень куріння приблизно вдвічі менший, ніж в Україні. Там курять 26,3%, тоді як у 60-х роках курило 49,4% дорослих. Зменшити поширеність куріння в Україні вдвічі – з 42% до 20% є цілком реальним. І це буде одним з конкретних кроків у побудові розвинутої країни.

Результати споживання однієї пачки сигарет. За основу взяли масу тютюну 200 г. Уживаючи таку порцію, ми споживаємо 0,0012 г сильної кислоти, стільки ж сірководню, 0,18 г нікотину, 0,64 г аміаку, 0,92 г оксиду вуглецю, 1 г концентрату рідких і твердих продуктів горіння та сухої перегонки тютюну, так званого тютюнового дьогтю, в якому міститься величезна кількість хімічних речовин.

Студент, який курить, має в 10 разів більшу вірогідність захворіти на рак легень. У студента-курця втричі більша загроза серцевого нападу. Куріння збільшує ризик виникнення проблем зі слухом у молодому віці – 43%. У студентів-курців у 1,5 разу вищий рівень карієсу.

Безпечних сигарет не існує, бо студенти можуть з будь-яких сигарет отримати необхідну кількість нікотину.

Назар Лось (факультет прикладної математики)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ЗАНЯТЬ З БОЙОВОГО ГОПАКА)

Бойовий Гопак (БГ) ми розуміємо як цілісну систему гармонійного розвитку особистості, де особлива увага приділяється розвитку розумових та духовних якостей особистості. Усі зусилля скеровуються на відродження типу воїна, який був в Україні за часів козацької доби.

Чим же він цікавіший і кращий від інших стилів бойових мистецтв і видів спорту? З чисто технічної точки зору стає зрозумілим, що технічні елементи БГ є набагато простішими у виконанні і природнішими для слов'янської тілобудови, у той час як всі технічні елементи східних єдиноборств часто є незрозумілими і незручними у використанні для нашої людини через те, що розроблені суто під тілобудову людини Східної Азії.

Одне з основних гасел Школи є: «В здоровому тілі – здоровий дух»

Мета БГ полягає у вихованні майбутньої еліти нації. Завданням школи є не тільки навчити своїх учнів вправно володіти технікою БГ, а сприяти вихованню мудрості, освіченості, самосвідомості, мужності, відважливості, поваги до старших (батьків, наставників, вчителів), взаємоповаги між побратимами, відчуття гордості за свій рід і свій народ, за свою історію і своїх героїв. Це все досягається за сприянням фізичних тренувань, тобто шліфуванням техніки БГ паралельно з навчанням і розповідями про історичні подвиги українського народу.

Майстер бойових мистецтв з великим досвідом викладання, засновник стилю “Бойовий Гопак”, президент міжнародної федерації Бойового Гопака Пилат Володимир Степанович розробив систему навчання в школі таким чином, щоб вона була максимально ефективною для всіх вікових категорій. Для всіх учнів тренування проводяться відповідно до вікових груп.

Учнівські групи є трьох типів: молодша, підстаршинська і старша. В кожній з груп є свої особливості у проведенні тренування.

Наприклад, у молодшій групі досить багато часу приділяється розповідям, історіям про героїчне минуле нашого народу, щоб у дітей прокинулася гордість за своїх предків, було подолано комплекс меншовартості.

Діти також самостійно готують доповіді і по черзі виступають перед своїми однолітками на тренуваннях. Це водночас привчає їх до публічних виступів і вміння відстоювати свою думку, відповідаючи на запитання. Це дуже важлива частина тренувань, від якої багато користі, і головне, що цей процес подобається дітям. Саме під час таких розмов і доповідей вони переконуються в тому, що в них велике минуле і що їх чекає велике майбутнє.

Звичайно, важливим є і власне тренування у поєднанні з ігровим процесом, що допомагає дітям не втомлюватись від повторень під час вивчення технічних елементів.

Робота у підстаршинській групі подібна до молодшої, але вже більш зосереджена на вивченні техніки і досягнення вершин у фізичному розвитку, що допомагає учням зосередитись у собі й досягнути внутрішньої гармонії та розвиватись в усіх напрямках.

Цікавим є те, що старші учні школи фізично досить розвинені і ніколи не проявляють агресії до інших, до слабших, розуміючи своє місце в суспільстві, чого не можна сказати про деякі інші школи, учні яких часто не по праву і без розуму використовують свої навички і фізичну силу.

Робота у старших групах більш зосереджена на тому, щоб навчити учнів працювати з молодшими групами, доручаючи їм проведення тренувань і з часом допомагали їм у відкритті власної секції БГ, що сприяє розвитку мережі федерації.

У старших групах майже весь процес тренувань приділяється двом речам, – це шліфування і вивчення нових технічних елементів, а також педагогічні семінари, на яких роз'яснюються принципи роботи з молодшими дітьми в школах.

Кожне тренування розпочинається з обов'язкової молитви, де діти в розмові з Богом налаштовуються на тренування, після чого йде гуртова пісня, що дозволяє сконцентруватись на процесі тренування і увійти в ритм роботи колективу. Потім розпочинається тренування. Наприкінці тренування знову пісня і молитва, щоб подякувати Богу за тренування, за сили й здоров'я, за те, що тренування зробило учнів сильнішими і кращими.

Підсумовуючи вищесказане, можна з впевненістю сказати, що БГ дає великий потенціал у розвитку, – це наочно видно по старших учнях школи, які вирости достойними людьми свого народу і стали на шлях особистого розвитку, працюючи на власних фірмах. Вони займаються речима, які дійсно важливі для сучасної України й далі продовжують розвивати школу і молодше покоління відданих дітей свого народу.

Ірина Лучко (філологічний факультет)
Наук. консультант – доц. Мицишин І. Я.

ОСОБЛИВОСТІ НАЛАГОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗІ СЛАБОЧУЮЧИМИ ДІТЬМИ

Однією із прогресивних тенденцій в сучасному освітньому середовищі є модернізація спеціальної освіти й розробка якісно нових підходів до навчання та виховання людей з особливими потребами. Переосмислюються та вдосконалюються організаційно-дидактичні підходи й у системі навчання слабочуючих дітей.

Однією із найбільш специфічних, складних і завжди актуальних проблем у сурдопедагогічній теорії та практиці є засоби спілкування. Йдеться, насамперед, про користування словесною мовою та мовою жестів. Словесна мова має усну, писемну, дактильну форми мовлення.

Усне мовлення. Нечуючу дитину можна навчити усному мовленню в умовах соціально організованого педагогічного процесу та активного залучення до цього процесу обов'язково і батьків. Якщо ми говоримо «можна», то це, на жаль, не означає «завжди». Є діти, які не піддаються навчанню усному мовленню. Варто пам'ятати, що процес навчання мовленню має бути усвідомлений самою дитиною, тобто вона повинна розуміти зміст того, яку інформацію їй пропонують і відповідно на неї реагувати.

Слід знати про те, що більшість нечуючих мають характерний «глухий» голос, у них спотворена вимова, нечіткі звуки. Якщо людина, яка чує, зробить деяке зусилля, то зможе зрозуміти співбесідника. Отже, чим більші залишки слуху в дитини, тим більше її голос буде наближений до природного при слуховому сприйманні власне людьми, якічують.

Усне мовлення здебільшого передбачає два наявних компоненти: людину, яка говорить, і ту, що сприймає інформацію. Люди, які чують усне мовлення, сприймають на слух, а люди з порушенням слуху – частково на слух та зчитуючи з губ мовця.

Читання з губ – це швидше мистецтво, ніж навичка. Деякі глухі можуть практично безпомилково читати з губ, навіть якщо дивляться не на обличчя людини, яка говорить, а на профіль. Але глухим важко зчитувати мовлення людини, яка говорить, бо артикуляція у кожної людини своя і далеко не у всіх вона чітка. Окрім того, губи не повинні нічим прикриватися і мають гарно освітлюватися. По-друге, для розуміння зверненого до людини мовлення важливі знання предмету розмови й вгадування. Швидкість сприймання мовлення з губ перебуває в межах 300-400 одиниць на хвилину, що приблизно удвічі менше за швидкість читання текстів дикторами радіо.

І все ж, читання з губ розв'язує проблему при усному спілкуванні, бо підтримує процес мови. Тому важливо знати, що привчати дитину до читання з губ треба якомога раніше.

Кожна нечуюча дитина пізнає світ здебільшого візуально. Вона спостерігає за переміщенням предметів, осіб, розрізняє кольори, помічає настрій своїх рідних. У такий спосіб вона бачить і артикуляцію своїх батьків, які звертаються до неї. Звернення дитина має сприймати усвідомлено, отже, це може бути при глухоті – мова жестів, при непоганих залишках слуху – посилений голос. І перше, і друге, супроводжуються чіткою артикуляцією. Наприклад, говорячи слова *гуляти, спати, їсти, купатися* або показуючи їх жестові еквіваленти, треба виразно їх артикулювати. При цьому – прагнути, щоб очі дитини були спрямовані на губи того, хто говорить. У процесі такого систематичного «говоріння» можна привчити дитину до постійної фіксації уваги на артикуляції співбесідника, а пізніше й розрізняти проартикульовані слова.

Українське дактильне мовлення нараховує 33 знаки. Кожна дактилема відповідно позначає графему і відтворюється згідно з мовленнєвою нормою.

Позначення дактилем передається трьома способами: конфігурацією пальців, рухом пальців, рухом кисті руки.

23 дактилеми зображуються лише конфігурацією пальців.

9 дактилем – поєднанням конфігурації та руху кисті руки.

Писемне мовлення. Його розвивати краще, коли дитина оволодіє дактильним мовленням, хоча слова в письмовій формі дитина повинна бачити набагато раніше. Дуже корисною є методика підготовки дитини до процесу знайомства з словами у письмовій формі, яка полягає в тому, що предмети, які знаходяться в полі зору дитини чи з якими вона бавиться, мають бути підписані друкованими літерами.

Мовлення нечуючих є специфічною формою комунікації засобами візуальної мови, у процесі якої використовуються жестові одиниці. Будівельним матеріалом у вербальній мові є слово, а у жестовій мові – жест.

Жест - це мінімальна змістова одиниця мови і відповідає морфемі у вербальній мові. Жест є основною значущою одиницею, що має складну структуру. Якщо слово складається з фонем, то і жест складається з таких компонентів, як конфігурація, розташування руки та рух. Жест – це рух руки і пальців. Руки, рухаючись, часто торкаються певним чином обличчя, голови, тулуба, які, таким чином, пасивно беруть участь у жесті. Жести супроводжуються відповідною мімікою.

Жест характеризується такими особливостями:

- кожен жест виконується однією або двома руками;
- елементом жесту є конфігурація руки.;
- жест виконується в обмеженому просторі тим хто говорить і може бути розташований вище, нижче, ближче від умовної точки відліку;
- жест, який включає в себе рухи рук, може мати свій темп, напрям.

Жестова мова – це самостійна багаторівнева лінгвістична система, яка суттєво відрізняється від будь-якої зі словесних мов. Має своєрідну багату і складну за структурою лексику і граматику, різноманітні засоби вираження думки і аналізу інформації.

Отже, жестова мова є повноцінною і багатомовною. Раннє застосування її в спілкуванні з дитиною є гарантом того, що інтелектуальний розвиток глухої дитини йтиме відповідно до вікової періодизації.

Уляна Луц (філософський факультет)
Наук. консультанти – доц. Швед М. С.

ВПЛИВ СІМ'Ї НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНЯТ ТА МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Об'єкт: процес розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Предмет: формування Я-концепції дитини.

Мета: дослідити вплив сім'ї на формування Я-концепції дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Завдання:

- виявити кореляцію між типом виховання та самооцінкою дитини;
- проілюструвати вагомість Я-концепції батьків у процесі виховання дошкільнят та молодших школярів;
- дослідити сучасний стан сім'ї в українському суспільстві;
- розкрити важливість співпраці сім'ї та школи у процесі виховання дитини.

Ще у IV ст. до н.е. Аристотель визначив, що сім'я є основною ланкою суспільства. Народившись, немовля розпочинає освоєння світу, знайомлячись зі своєю сім'єю, яка є першим його оточенням. У сім'ї відбувається підготовка людини до суспільного життя: дитина входить у процес соціалізації, переймає цінності, досвід стосунків та комунікації з іншими, засвоює громадянську позицію та вміння долати труднощі. Сім'я формує людську особистість і закладає основи Я-концепції у ранньому дитинстві; те, що дитина сприймає у цьому віці зберігається протягом всього життя і визначає її подальший психічно-інтелектуальний розвиток. Саме тому вивчення закономірностей формування Я-концепції має важливе та актуальне значення для педагогічного процесу.

Я-концепція – сукупність всіх уявлень індивіда про себе, а також оцінка цих уявлень і тенденції поведінки, тобто це установки, спрямовані на самого себе. Виділяють три елементи Я-концепції: образ Я, самооцінку та потенційну поведінкову реакцію. Я-концепція виконує три основні функції:

- організовує поведінку індивіда;
- визначає інтерпретацію досвіду, тобто визначає характер сприйняття людиною будь-якої ситуації;
- виступає джерелом очікувань індивіда.

У процесі виховання дитини дошкільного віку перед батьками постають важливі педагогічні завдання: прищепити дитині відчуття довіри до світу, підтримати її прагнення до автономії та творчого експериментування, допомогти усвідомити цінність та неповторність власної особистості. Їх реалізація забезпечить подальший розвиток позитивної самооцінки дитини та легку адаптацію до нового середовища у школі.

Для дитини поведінка батьків є зразком для наслідування. Я-концепція батьків, сформована у дитинстві під впливом їхніх батьків, зумовлює певний рівень самооцінки, а також вибір конкретних способів виховання. З-поміж інших, виділяють два способи виховання:

- ліберальний, ознаками якого є побудовані на довірі стосунки в сім'ї, прагнення пізнати дитину, повага до її індивідуальності, справедливість як основа дисципліни, поєднання вимогливості та демократизму;

- авторитарний, що характеризується вимогою безапеляційної слухняності, необґрунтованою критикою з боку батьків, холодністю стосунків.

Стан сім'ї у сучасному українському суспільстві має як негативні, так і позитивні аспекти. Не завжди сім'я може самотужки подолати труднощі, тому завданням держави є створення сприятливих умов для формування стабільних повноцінних сімей.

Дитина приходить у школу з певним рівнем самооцінки та характером мотивації, які зумовлять якість її успішності у навчанні. Водночас результати шкільного навчання мають зворотній вплив на Я-концепцію, яка ще перебуває у становленні. У молодшому шкільному віці у дитини з'являється другий, новий вихователь – вчитель. Розвиток дитини, що відбувається на цьому етапі, істотно впливає на майбутнє уявлення людини про себе як про компетентного, творчого і здібного працівника. Отже, важливо, щоб батьки та вчителі провадили виховний процес в одному напрямку, спрямованому на підвищення самооцінки дитини, виявлення та розвиток її здібностей.

Уляна Макара (економічний факультет)
Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВАЛЬДОРФСЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ У КИЇВСЬКИХ ШКОЛАХ

Вальдорфська педагогіка, заснована у перші десятиріччя ХХ ст. австрійським філософом та громадським діячем Рудольфом Штайнером, на сьогодні динамічно розвивається і є загальновизнаним альтернативним напрямком педагогіки в більшості країн світу. Антропософські ідеї Р.Штайнера та його прихильників визначили специфіку вальдорфських дитсадочків і шкіл, яких нині у світі налічують близько двох із половиною тисяч. Оскільки дітям потрібно давати «їжу» не лише для тіла, але й для душі, за ствердженням Р. Штайнера, у вальдорфських школах вчать писати, читати, розв'язувати задачі, стільки ж часу відводять і на мистецтво (живопис, музику, театр, ліплення, писанкарство тощо), ручну працю і ремесла (учні будують, випікають, конструюють, вирощують рослини).

Проте Штайнер вважав, що все це дитина може сприймати лише у певний період дня: зранку найкраще займатися науковою діяльністю, пізніше – творчою, потому – працювати на землі. Такий спосіб навчання він вважав найприроднішим.

Сьогодні у Києві діють сім вальдорфських шкіл. Однією з таких шкіл є загальноосвітній навчальний заклад „Вальдорфська школа „Михаїл” I-III ступенів, яку ми розглянемо як приклад впровадження педагогіки Штайнера в Україні.

Нині в школі є п'ять класів, учні яких виростатимуть до 12-го класу. Діти вивчають англійську, німецьку і російську мови з 1-го класу, навчання ведеться українською мовою. Вальдорфська школа “Михаїл” працює в комплексі з Вальдорфським дитячим садочком „Золота казка”.

Період з 2004 до 2009 р. можна вважати періодом становлення школи. Всі ці роки школа працює в режимі експерименту, - у травні 2001 року Міністерство освіти й науки видало наказ про впровадження Вальдорфської педагогіки в Україні. На етапі становлення школи була закладена міцна основа для розвитку педагогічного колективу, який налічує 18 педагогічних працівників (класні вчителі, предметники, управлінці), професіоналів високого рівня, позитивних, толерантних особистостей, відкритих до постійного навчання й самовдосконалення. Метою школи є формування загальнолюдських цінностей, які базуються

на принципах взаємодопомоги; природний та творчий розвиток маленької людини; виховання цілісної особистості для подальшого гармонійного існування в сучасному світі.

У Вальдорфській школі зовсім інакше вибудована навчальна програма: діти з першого класу вивчають іноземну мову, тоді як загальні правила граматики – аж у восьмому. Підґрунтям для цього є твердження Штайнера про те, що дитина розвивається семиріччями. До семи років вона здатна лише наслідувати дії дорослих, їй непосильно сприймати абстрактну інформацію. Для дітей цього віку найкращими педагогічними методами є казка і гра. З семи і до чотирнадцяти років дитина потребує авторитетного наставника. Саме тому до восьмого класу у вальдорфських школах майже всі уроки, за винятком предметних (релігії, живопису, музики), проводить один учитель. Третя “семирічка”, вважав Штайнер, – це період народження людського “я”: дитина уже може не лише сприймати абстракції, але й аналізувати. Ось чому навчання у вальдорфській школі, яке триває 12 років, закінчується написанням дипломної роботи.

Обов’язковий набір шкільних предметів першокласників-“вальдорфців” – кольорові крейди (рука дитини в цей час повністю не готова користуватися ручкою), кілька спеціальних великих зошитів, а з жовтня – флейта. Щодня перший урок триває дві години. Це – епохальний урок. Такі предмети, як математика, українська, англійська мови викладаються щодня в один і той же час. Протягом уроку діти сидять за партами максимум 35 хвилин. Решта — віддається рухливим іграм, але таким, які б теж сприяли засвоєнню математики, гри на флейті (з першого класу флейта обов’язкова для всіх, бо розвиває музичний слух та добре впливає на органи дихання). Урок традиційно закінчується прослуховуванням повчального оповідання, казки, біблійної притчі тощо.

Вальдорфську школу можна сміливо назвати школою сімейною. Свята – обов’язкова складова навчання. І не може бути такого, щоб дитина самотійно готувалася до шкільного свята: батьки завжди знають про всі події, які відбуваються в школі, і чим можуть, тим допомагають. Багато часу віддається екскурсіям, особливо в червні, також практикуються турпоходи з ночівлею.

У Вальдорфській школі важливими є всі предмети, а мистецький блок (малювання, в’язання, ліплення, музичні заняття) займає значну частину. Більше того – вивчення всіх предметів поєднується в одне ціле. Завдяки малюванню чи ліпленню в дитини добре розвиваються вольові якості – ті, що пізніше стануть у пригоді при розв’язанні задачі з математики чи фізики. Всі матеріали, які використовуються школою, – виключно з натуральної сировини.

Діти Вальдорфської школи не знають оцінювання та не користуються звичайними шкільними підручниками. Підручники дітей – це їхні зошити, все, що вони самі туди запишуть. Діти, звісно, користуються збірниками задач чи довідниками, але навчальний предмет вчителі викладають за першоджерелами.

Батьки, які віддають дитину до Вальдорфської школи, повинні бути готові до того, що після такого експериментального навчання їхній дитині важко буде, в разі необхідності, пристосовуватися до навчання у звичайній школі. У кожного з батьків, які віддали дитину в цю школу, свої мотиви: розкрити таланти дитини, отримати більше уваги від вчителя, вберегти дитину від негативних впливів тощо. Проте кожен, хто долучається до виховання за цією педагогічною системою, має можливість переконатися в її досконалості.

Отже, діяльність вальдорфських шкіл має важливе значення для формування мистецького потенціалу особистості, пробудження в неї різноманітних нахилів та здібностей.

Досвід роботи вальдорфської школи “Михаїл” та дитячого садочку „Золота казка” потребує популяризації у межах всієї України.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ: ЗА І ПРОТИ

Проблему вибору методів навчання сьогодні актуалізують такі чинники: прагнення викладача стимулювати учня до роботи; рівноправність студента і викладача як суб'єктів навчання; необхідність сформувати вміння співпрацювати; потреба у розвитку гуманних стосунків між учнями; надання можливості усім учням себе проявити. Використання інтерактивних методів навчання є дуже важливим кроком на шляху до досягнення означених завдань. Проте, є інший бік проблеми: втрата контролю за учнями; втрата вчителем керівної ролі у процесі навчання; пасивність деяких учнів у груповій роботі; невміння учнями слухати один одного.

Мета даного дослідження – розглянути головні засади інтерактивного навчання, виокремити його позитивні та негативні сторони.

Певними етапами у розвитку інтерактивних методів навчання можна вважати такі: групова форма навчальної діяльності, яка виникла на основі ідей Дж. Дьюї та Ж.-Ж. Руссо. Різновидом групового навчання стала Бел-Ланкастерська система, яку започаткували А. Белл і Дж. Ланкастер в XVIII ст. Вони запропонували систему взаємного навчання. На початку XX ст. виникла система організації навчання Дальтон-план, автором якої була Елен Паркхерст. Ця система передбачала індивідуальне навчання. Учні мали можливість обирати зміст навчання. Кожен учень отримував індивідуальне завдання і складав з учителем план про самостійне опрацювання матеріалу у визначений час. У другій половині 20-х років у Радянському Союзі виникла бригадно-лабораторна форма навчання. Основною одиницею тут була бригада, якою керував бригадир, – один з обраних учнів.

В сьогоденні, інтерактивне навчання визначається як взаємонавчання, під час якого відбувається діалог учасників навчального процесу з метою взаєморозуміння, спільного вирішення завдань, розвитку особистісних якостей.

Існує проблема класифікації методів інтерактивного навчання. За одною із класифікацій методи діляться на дві великі групи: групові та фронтальні. До групових методів належать: робота в парах, робота в трійках, робота в малих групах, карусель, рольова гра, акваріум, до фронтальних – велике коло, мікрофон, незакінчене речення, мозковий штурм, мозаїка, дискусія тощо.

За іншою класифікацією, інтерактивні методи навчання поділяються на: неімітаційні та імітаційні. Неімітаційні методи включають: техніку акваріуму, круглий стіл, мозкову атаку, снігову кулю, дебати, дискусію, проблемні лекції, проблемні семінари, конференції. Імітаційні поділяються на: неігрові (тренінг, імітаційні вправи, аналіз конкретних ситуацій) та ігрові (дидактичні ігри, бліц- ігри, рольові та ділові ігри, міні-ігри).

Для вивчення поглядів на використання інтерактивних методів ми провели анкетування серед студентів Львівського національного університету імені Івана Франка на тему "Інтерактивні методи навчання: за і проти".

Шляхом означеного анкетування ми дійшли висновку, що, незалежно від віку чи статі, усі студенти позитивно ставляться до інтерактивного навчання як такого. Щоправда, існують різні позиції щодо застосування інтерактивних методів навчання на лекціях і семінарах: якщо 100% опитуваних виступають за використання цих методів на семінарах, то на лекціях такі методи, на думку учасників опитування, не завжди доцільні й потрібні, тож в даному випадку ми бачимо підтримку лише з боку 60% студентів. На нашу думку, це пов'язано з тим, що на лекціях більшість студентів бажають отримати якомога більше фактичних даних та базової теоретичної інформації, законспектувати головні положення, щоб мати чим керуватися в глибшому вивченні тієї чи іншої теми. Інтерактивні методи в даному випадку, на думку деяких студентів, будуть відволікати. Зовсім інша ситуація з семінарами, на яких студенти бажають навчитися використовувати здобуті знання на

практиці. В цьому випадку впровадження інтерактивних методів навчання дасть змогу всім студентам поділитися своїми знаннями, а викладачу – активізувати пасивних студентів.

За результатами анкетування було виявлено, що 70% опитуваних студентів вважають інтерактивні методи навчання хорошим способом для досягнення якнайкращих результатів у навчанні. Вони стверджують, що інтерактивні методи допомагають на 75%. Меншість – 30% респондентів – наголошують, що ці методи навчання підвищують результативність процесу навчання на 50%.

На цій підставі ми дійшли висновку, що, з одного боку, незважаючи на позитивні і негативні сторони інтерактивного навчання, студенти прагнуть до чогось нового, що передбачає їх активність та рівноправність із викладачем у процесі навчання, а з іншого – що на навчальних заняттях слід використовувати не лише інтерактивні методи навчання, а поєднувати їх з методами навчання інших груп.

Христина Мандибур (факультет прикладної математики)
Наук. консультант – доц. Караманов О. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРІЇ МНОЖИННОГО ІНТЕЛЕКТУ У ВИЗНАЧЕННІ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ

Мета: Дослідити особливості використання теорії множинного інтелекту у навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи.

Завдання: Визначити, як за допомогою множинного інтелекту можна дізнатись про свій інтелектуальний рівень, як це може допомогти у навчально-виховному процесі, дослідити результати його практичного застосування.

Теорія множинного інтелекту американського психолога Говарда Гарднера, що вперше була опублікована у 1983р. в його книзі «Кордони мислення», розкриває один з можливих способів індивідуалізації освітнього процесу. Ця теорія отримала всесвітнє визнання як одна з найбільш новаторських теорій пізнання інтелекту людини.

Говард Гарднер вважає, що існує безліч різних інтелектуальних здібностей і талантів, здатних збагатити наше життя й допомогти нам ефективно взаємодіяти з навколишнім світом. Він стверджує, що кожен з нас має певний невикористаний потенціал, і якщо його задіяти, можна значно підвищити свій інтелектуальний рівень. Кожна людина володіє принаймні дев'ятьма типами інтелекту, вираженими в різній мірі.

Вербально-лінгвістичний інтелект - це здатність ефективно застосовувати слова в усній або в письмовій формі (журналіст, драматург, поет, редактор, ведучий, оратор, політик).

Логіко-математичний інтелект - це здатність вирішувати абстрактні проблеми та логічні головоломки, розуміти складні відносини взаємозалежних концепцій, ідей і речей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків, ставити запитання, експериментувати, підраховувати тощо.

Візуально-просторовий інтелект - інтелект, задіяний для розуміння картин та образів, передбачає здатність уявляти, машинально малювати, працювати над проектом дизайну тощо.

Кінестетичний інтелект – усвідомлення свого тіла, що дає можливість контролювати й інтерпретувати рух, танцювати, бігати, стрибати, жестикулювати, керувати фізичними предметами, установлювати гармонію тіла й розуму.

Музичний інтелект - цьому інтелекту сприяє відчуття звуку й емоційна здатність реагувати на нього.

Міжособистісний інтелект - представлений здатністю швидко розпізнавати й оцінювати настрої, наміри, мотивації та почуття інших людей.

Внутрішньоособистісний інтелект - представлений здатністю чітко сприймати себе (бачити власні переваги та недоліки), свідомо помічати внутрішній настрій, наміри, мотивації, темперамент і бажання; здатністю самодисципліни, саморозуміння й самооцінки.

А такі види інтелекту були обґрунтовані вченим пізніше:

Натуралістичний інтелект - передбачає здатність навчатися за допомогою природи.

Екзистенціальний інтелект - це здатність філософствувати, медитувати, вивчати історію, культуру релігії, обговорювати «життєві питання».

Ознайомившись з усіма дев'ятьма видами інтелекту й визначивши, які з них стосуються ваших учнів, не потрібно поспішати помилково створювати для них ярлик з якою-небудь однією яскраво вираженою здібністю. Потрібно пам'ятати, що кожен учень володіє усіма дев'ятьма здібностями, які мають різноманітність своїх проявів. Треба мати на увазі, що інтелект – це не зафіксована статична реальність, яку ми успадковуємо. Він знаходиться під впливом багатьох факторів, такий як оточуюче середовище, культура, спілкування. Це гнучка система, яку треба розвивати та поліпшувати.

Застосування теорії множинного інтелекту у школі ґрунтується на використанні різноманіття індивідуальних відмінностей і створенні безлічі шляхів для їх розвитку й навчання саме на їх основі. Головне - дати дитині можливість пізнавати, вивчати будь-що тим способом і шляхом, який їй найбільш близький, зручний і в якому вона відчуває себе комфортно. Виникає необхідність знайти в єдиній для всіх досліджуваній темі можливість об'єднання різних здібностей учнів, використовувати різні способи подачі матеріалу.

Знання про свої здібності допоможуть у розвитку власної особистості, а також у виборі майбутньої професії, допомагають пов'язати життєвий досвід із формами інтелекту і визначити свій інтелектуальний профіль.

Для прикладу, візьмемо учня, у якого високий рівень логіко-математичного та візуально-просторового інтелекту та не дуже високий рівень вербально-лінгвістичного інтелекту. З цього можна зробити висновки, що цей учень має схильності до точних наук, таких як математика, фізика, інформатика.

Для нього найкращими будуть професії програміста, інженера, математика, тобто ті, де необхідне логічне мислення та невеликий обсяг спілкування з людьми. А під час уроку йому краще буде показати приклад, ніж пояснювати теорію.

Наприклад, для навчання на факультеті прикладної математики та інформатики необхідно мати достатньо розвинені такі види інтелекту як логіко-математичний (адже він є основою будь-яких математичних знань та навичок, сприяє швидкому засвоєнню матеріалу та його систематизації), візуально-просторовий, вербально-лінгвістичний та внутрішньоособистісний інтелекти.

Візуально-просторовий інтелект відповідає не лише за орієнтацію в просторі, але й за уяву, абстракцію. Його геометричне значення допомагає краще уявити матеріал і пов'язати його з реальним життям.

Лінгвістичний – доречний для вміння вдало викласти свою думку, коректно спілкуватися науковою мовою.

Внутрішньоособистісний - відповідає за розвиток свідомості, осмислення матеріалу; він тісно пов'язаний з логіко-математичним інтелектом.

Сукупність зазначених типів інтелекту дає змогу ефективно навчатися на факультеті прикладної математики та інформатики. Тому саме ці типи множинного інтелекту слід розвивати студентам даного факультету.

Отже, як стверджує Гарднер, ступінь прояву й розвитку того чи іншого типу інтелекту залежить від життєвого досвіду індивідуума. Чим частіше людина використовує той чи інший тип інтелекту, чим більше існує можливостей розвивати його в ході навчання, тим краще розвивається даний тип інтелекту. Усі дев'ять типів інтелекту можуть бути пов'язані між собою, але будь-який з них людина може розвивати й самостійно. Вчитель повинен

визначити склад інтелекту кожного учня і на основі цього побудувати найефективнішу педагогічну взаємодію, де до кожного учня буде застосовано індивідуальний підхід.

Тетяна Мильничук (факультет культури і мистецтв)
Наук. консультант – доц. Заячківська Н. М.

МАРІЯ МОНТЕССОРИ: ЖИТТЯ ТА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Історія педагогіки зберегла сотні імен, але на пальцях однієї руки можна перерахувати реальні школи, що збереглися і після смерті авторів. Марія Монтессорі стоїть у цьому почесному ряду. Сталося так не лише тому, що багато з її праць знайшли наукові підтвердження, але й тому, що Марія знайшла ключ до втілення своїх ідей у повсякденній педагогічній практиці.

Її система будувалась не один день. Вона товаришувала із засновником генетичної психології Жаном Піаже і деякий час він особисто очолював Монтессорі-спілку Женеви, переписувалась із донькою Зігмунда Фрейда, дитячим психологом Анною Фройд. Під їхнім впливом вона уточнює висновки своїх спостережень за закономірностями дитячого розвитку. Але багато в чому вона залишається лікарем і виходить з фізіології дітей. Навіть у поняття свободи вона вкладає біологічне значення і розуміє під нею перш за все незалежність. На прикладах із власної педагогічної практики Марія доводить, що дорослий може не робити щось замість дитини, а допомагати їй діяти самостійно. Це особлива праця. Адже малюк потрапляє в наш світ і бачить його чужим і не пристосованим для його життя. У нього погана координація рухів, він не впевнений у собі і не знає, що робити з предметами, що його оточують. Дитина залежна від велетнів, що називаються дорослими, і кроять світ під себе, про нього не задумуючись. Йому важко розцібнути гудзики на своїй куртці, зав'язати шнурівки на взутті, перенести свій стілець у зручне місце.

Три провідні положення характеризують суть педагогічної теорії М.Монтессорі:

1. Виховання повинне бути вільним.
2. Виховання повинне бути індивідуальним.
3. Виховання повинне спиратися на дані спостереження за дитиною.

Забезпечення цих чинників – найголовніше завдання виховання в будинках дитини.

М.Монтессорі пропонує уже в 2,5-3 роки дати можливість дитині зробити це і багато іншого. Вчитель (дорослий) тільки допомагає йому. Він створює порядок в тих речах, що необхідні для розвитку дитини, а їх дуже багато. Усі ці горнятка, таці, губки та щіточки, а також палиці і кубики, бусинки і стержні, карточки і коробочки, якщо покласти їх неупорядковано, можуть викликати лише почуття безсилля перед світовим хаосом. Монтессорі запропонувала розташувати їх у певній строгій логіці, а малюків з першого дня в класі привчати підтримувати встановлений порядок. Не тільки і не стільки тому, що цього хочуть дорослі, а тому, що так зручніше самим дітям. Марія взагалі вважає, що порядок обмежений для дитини, але вона не завжди вміє сама його організувати. Дорослий може створити умови, в яких порядок простий і природний. Він не проводить з малюком довгі та виснажливі бесіди, не використовує образні вислови, мораль яких вискакує як чортик з коробки, залишаючи лише відчуття розгубленості. Вчитель пропонує дитині прийняти лише одне чітке правило: «Взяв, попрацював, покладай на місце». Але щоб робота приносила користь, вчитель дає дитині короткий (2-3 хв.) урок. На ньому дорослий показує, як потрібно обходитись з предметами, щоб досягти результату, а не впасти у відчай і втратити інтерес.

Інтерес – перше, що Монтессорі виділяє у своїй педагогіці. Друге – індивідуальний підхід. Це, звісно, не означає, що у кожної дитини з'являється окремий вчитель. Все трохи

по-іншому. Кожна дитина під час вільної роботи обирає те, що їй подобається робити і вчитель саме йому показує, як справитись із завданням.

Свобода вибору проявляється у малюка відразу після того, як він переступає поріг класу, тому що тільки він точно знає, що йому потрібно розвивати саме зараз. Хоча і тут є деякі орієнтири. Так М. Монтесорі звернула увагу, а сучасна психологія підтвердила, що у дитини від 0 до 6 років є періоди (тривалістю від 1 до 3 років), коли він найбільш легко і природно навчається певним речам. Так від 0 до 6 років у декілька етапів проходить розвиток мовлення, а до 5,5 – сенсорний розвиток. В середньому з 2,5 до 6 років у малюка виникають і закріплюються соціальні навички. В цей час діти легко сприймають форми ввічливої чи грубої поведінки, що стають нормами їх життя. І, звичайно, не можна не сказати про короткий (від 0 до 3 років) період сприйняття порядку. Він фактично визначає стосунки малюка зі світом, тому що стосується не лише порядку в оточуючому середовищі, але й у часі (запускається «внутрішній годинник» дитини) і взаємовідносинах з дорослими.

Якщо запізнитись і не скористатись можливостями, що з'явилися у дитини, то вона може втратити інтерес до цього на все життя або повернути помилки та випадковості цих періодів у найнеочікуваніших і найнеприємніших формах вже після 6 років.

Монтесорі закликає нас не прискорювати розвиток дітей, але й не пропустити момент і вчасно розкинути перед дитиною скатертину, на якій йому відкриється зменшена безпечна модель всього нашого світу. Спочатку очі малюка розбігаються, а потім знайдуть те, що йому потрібно тут і зараз. Потрібно тільки пам'ятати, що на нашій скатертині не прості предмети, а відібрані довгим спостереженням за тим, що і як допомагає дітям у розвитку. Більшість з них зібрано в серії і розраховано на те, що малюк зможе до них торкнутись, випробувати на дотик, побачити або почути, чим вони відрізняються. Так до відомої тільки йому межі він може розвивати всі свої відчуття. Це знання він може застосувати навіть засвоюючи букви, зроблені з шершавого паперу, наклеєного на дощечки. Обводячи їх пишучими пальчиками, дитина запам'ятовує не лише саму букву, але й особливості її написання.

Дивно, але якщо вчитель робить все правильно і батьки йому не дуже заважають, в дитини виникає внутрішня потреба освоювати та пізнавати світ навколо. Виявляється, що для того, аби дитина вчила (а краще освічувала) себе, її вже не потрібно ні карати, ні нагороджувати, потрібно лише вчасно підкидати «жаринку» у гарячу та палаючу піч його розуму, а ще краще показати, де і як цю «жаринку» знаходити.

Сама Марія пише: «Напевне, що Монтесорі-вчитель нічого не робить, коли звичайний вчитель активний: вся діяльність забезпечується активною підготовкою і керуванням вчителя, його послідує «нічогонеробіння» – знак успіху». Головна задача дорослого допомогти дітям навчитись зосереджуватися на цікавій для них роботі. В цьому складному ділі вчитель проходить через три етапи. Перший – підготовка привабливого для малюка і зручного для його роботи середовища. Другий – знищення тої діяльності окремих дітей, що заважає просуванню і розвитку інших. На цьому складному етапі вчитель показує бешкетнику, що його люблять навіть таким, неспокійним і нестерпним, і разом з тим без упину допомагає малюку знайти те, що зацікавить його і допоможе сконцентруватися на роботі. Енергія дитини перерозподіляється з неупорядкованого «розливання» до конструктивної діяльності, направленої на розвиток. На третьому етапі вчителю важливіше за все не заважати малюкові, не порушувати його пошуків та роботи.

Більша частина впливу вчителя відбувається не безпосередньо, через середовище або за допомогою правил, які він вигадує разом з дітьми. Весь зовнішній вигляд дорослого і його інтерес до того, що відбувається, захоплюють дітей і допомагають вчителю налагодити стосунки, що базуються на довірі з кожною дитиною, створити ту унікальну атмосферу, якою так вирізняються класи Монтесорі.

Марія помітила, що діти навчають інших дітей краще за дорослих, та й у дорослому житті люди спілкуються і зі старшими за нас, і з молодшими. Використовуючи це спостереження, Монтесорі наповнила свої класи дітьми різного віку, виділивши 2 групи. В

першій – діти від 3 до 6 років, в другій – від 6 до 12. В них різні завдання. До 6 років дитина будує свій розум, а після 6 активно засвоює культуру. І якщо діти розумнішають кожен у своєму темпі і до своєї межі, то культуру ще можна освоювати і в різних формах та напрямках.

Організувати допомогу другій групі значно важче, тому класів для дітей від 6 до 12 років у світі значно менше, ніж класів від 3 до 6. І все таки в деяких країнах (США, Нідерланди) шкіл Монтесорі досить багато.

В основному це країни, де не було тоталітарних режимів, з якими педагогіка М. Монтесорі не уживалась ніде на світі. Адже диктаторам не потрібні відповідальні, незалежні і самостійно мислячі особистості, що виховуються в класах Монтесорі.

До кінця 30-х років у педагогічній системі М. Монтесорі з'являється новий мотив. Все, що відбувається в світі, як вважає Монтесорі, визначено космічним планом. Його «пише» Творець, і Він наділяє людину особливою місією. Людей ведуть від підмайстра, що виконує волю Творця, до вершин майстерності. Вже зараз настільки недосконала людина, єдине створіння, наділене розумом, несе відповідальність за все, що відбувається в світі. Але в житті кожного з нас виникає конфлікт між нашим космічним завданням і тим, що ми робимо під впливом соціокультурних умов та навчання.

Маленьку дитину Монтесорі сприймає як найбільш «чистого» носія замислу Творця. Тоді головне завдання дорослих – не зруйнувати своїм втручанням цей замисел. Ці ідеї не завжди сприймаються тими, хто береться працювати по системі Монтесорі. Тим не менше, вони досить органічні для її педагогіки і надають їй стрункості та завершеності.

Повернувшись в Європу після Другої світової війни, педагогіка Монтесорі отримала друге життя. В багатьох країнах існують національні асоціації Монтесорі-педагогів та відділення АМІ. А в Нідерландах близько 30 % середніх шкіл працюють за її системою.

Катерина Мотюк (біологічний факультет)
Наук. консультант – доц Лозинська Н. Б.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Метою дослідження є порівняння систем освіти Литовської Республіки та України. Тенденції розвитку цих систем потребують науково-педагогічного осмислення та узагальненої характеристики, виокремлення спільних підходів до реформування. Аналіз спільних тенденцій є найважливішим моментом моделювання національних освітніх систем усього світу.

В умовах жорсткої централізації та негнучкого планування в радянській період освітні системи цих країн, навчальні плани і програми піддавалися ідеологічному контролю з боку центрального уряду. Успадкована Литвою та Україною від колишнього СРСР система освіти передбачала підлеглість і обмежений досвід громадян, не відповідала потребам ринкової економіки та політичної лібералізації, не задовольняла національно-культурним інтересам та потребам населення.

В умовах сьогодення зростає інтерес до порівняльного аналізу систем освіти Литви та України. підходів до визначення поняття освіта виробленого як в Литві так і в Україні. Спільні та відмінні ознаки систем можна простежити на прикладі формулювання поняття освіта в нормативних документах, насамперед законах, зокрема у законодавстві про освіту Литви та України.

У Законі Литви “О внесении изменений в закон Литовской Республики об образовании” через головні завдання системи освіти з'ясовується її сутність:

- розкриття духовних і фізичних можливостей особи, формування тривких основ моральності і здорового способу життя, збагачення інтелекту, створення умов для розвитку індивідуальності;
- надання молодій генерації загальної і професійної освіти, відповідної сучасному рівню розвитку науки і культури;
- надання жителям Литви можливості для продовження освіти;
- виховання громадян, розуміння прав і обов'язків особи перед сім'єю, народом, суспільством і Литовською державою, а також потреби брати участь у культурному, громадському, економічному і політичному житті Литовської Республіки;
- забезпечення членам традиційних релігійних співтовариств таких же прав і умов, як і всім жителям, виховувати своїх дітей в освітніх закладах у відповідності зі своїми переконаннями.

Слід відзначити, що в Законі Литовської Республіки “О внесении изменений в закон Литовской Республики об образовании” відзначається, що освіта є пріоритетною областю розвитку Литовської Республіки. Освіті надається підтримка зі сторони держави.

Відтак, освіта у Литовській Республіці базується на гуманістичних цінностях народу і світової культури, принципах демократії, а також загально визнаних правах і свободах людини. Вона визначає культурний і соціально-економічний прогрес краю, сприяє укріпленню солідарності, толерантності і співробітництва між людьми і народами.

У Законі України “Про внесення змін і доповнень до Закону “Про освіту” стверджується: *“Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави”*.

Метою освіти в Україні є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями. Освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму, демократії, національної свідомості, взаємоповаги між націями.

З наведеного вище випливає, що у нормативно-правових документах Литви та України освіту розуміють по-різному, висвітлюючи окремі її сторони та аспекти, засвідчуючи тим самим багатогранність цього явища. Слід зазначити, що сучасна система освіти Литви організована з урахуванням історичних традицій розвитку освіти, але їй притаманні і нововведення. Так, литовська система освіти охоплює дошкільне виховання, загальну освіту дітей і молоді, професійну освіту і освіту верхнього рівня, вищу освіту і освіту дорослих, в освітніх закладах наступних типів: закладах дошкільного виховання; загальноосвітніх школах; професійних навчальних закладах; на підприємствах; навчальних закладах верхнього рівня; вищих навчальних закладах; закладах додаткової освіти і неформальної освіти.

Значні зміни сталися в структурі середньої освіти Литовської Республіки за останні роки. Загальна середня освіта в Литовській Республіці здобувається у загальноосвітній школі з дванадцятирічним навчанням, що відповідає європейським стандартам освіти. Дванадцятирічне навчання включає в себе три ступеня. Ці ступені можуть бути окремими, або самостійними установами: початкова школа – 4 роки, основна школа - 6 років і середня школа - 2 роки. Тривалість обов'язкової освіти в Литовській Республіці – 9 років. Найголовнішою ознакою у шкільній освіті Литовської Республіки є те, що загальноосвітня школа стає національною, тобто школою Литовської Республіки.

Система освіти України складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти. Вона включає:

- дошкільну освіту;
- загальну середню освіту;
- позашкільну освіту;
- професійно-технічну освіту;
- вищу освіту; післядипломну освіту;
- аспірантуру; докторантуру та самоосвіту.

Основними принципами освіти в Україні є: доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою; рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту, всебічного розвитку; гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей; органічний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, традиціями; незалежність освіти від політичних партій, громадських і релігійних організацій; науковий, світський характер освіти; інтеграція з наукою і виробництвом; взаємозв'язок з освітою інших країн; гнучкість і прогностичність системи освіти; єдність і наступність системи освіти; безперервність і різноманітність освіти; поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті

Дослідження структури систем освіти Литви та України засвідчує, що ці системи орієнтуються на участь у формуванні загальноєвропейського освітнього простору, пов'язують свій розвиток з нововведеннями та освоєнням кращого зарубіжного досвіду при дбайливому збереженні, використанні організаційних форм і моделей, які історично склалися в Литві та Україні, враховуючи при цьому сучасні європейські та світові тенденції. І це є, на наш погляд, перша та дуже важлива глобальна тенденція (макротенденція), яка відбувається в освітніх системах обох країн. Переконливим підтвердженням цього є, наприклад, запровадження в Литві та Україні ступеневої системи вищої освіти, що узгоджується з загальними тенденціями розвитку освіти на Заході.

Слід зазначити, що удосконалення освітніх систем Литви та України та їхня участь у формуванні загальноєвропейського освітнього простору відбувається при максимальному збереженні найкращих національних здобутків, що полягає у постійному взаємозв'язку з національним ґрунтом, духовністю. Зазначена макротенденція також є спільною для систем освіти Литви та України і визначає прагнення усіх громадян до миру, злагоди, гуманістичного характеру освітніх цінностей, що є цілком закономірним у сучасних умовах.

Ірина Накалова (географічний факультет)
Наук. консультант – доц. Біляковська О. О.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ

Радикальна перебудова політичної, соціально-економічної та духовної сфери життя суспільства знайшла широке відображення в традиційному шкільному вихованні: зламала педагогічні уявлення, концептуальні установки, методика роботи з учнями. Стало очевидним, що в сучасній соціально-педагогічній ситуації школі потрібні нові концепції, парадигми та технології виховання, які зможуть забезпечити підготовку учнів до життя в суспільстві з новим соціально-економічним устроєм.

Виховання вільної і відповідальної особистості неможливе на основі авторитарної педагогіки, яка не орієнтує вихователя на врахування складного внутрішнього світу кожної дитини. Сучасна школа потребує системного, новаторського забезпечення виховної роботи.

Школа покликана всіляко сприяти відродженню і утвердженню духовної культури, формувати фізично здорове, духовно багате покоління.

Виховні методи, які ігнорують прагнення, почуття, схильності підростаючої особистості, ніколи не приводять до бажаного результату. Отже, необхідний пошук методів, які б реалізували ідею співробітництва і співтворчості в педагогічному процесі.

Важливим моментом тут є створення в освітній галузі атмосфери творчого піднесення, прагнення педагогічними працівниками опанувати досягнення сучасної цивілізації, оволодівати знаннями новітніх прогресивних концепцій освіти, запроваджувати в практику діяльності надбання світового передового педагогічного досвіду, сучасних педагогічних технологій.

Для педагогіки виховання принциповим методологічним орієнтиром виступає психологічне вирішення проблеми, співвідношення розвитку і виховання. Саме від цього залежить своєрідність методичної організації виховного процесу. Вчений-психолог С. Рубінштейн писав, що «дитина розвивається, виховуючись і навчаючись, а не розвивається, і виховується, і навчається. Це значить, виховання і навчання включаються у сам процес розвитку дитини, а не надбудовуються лише над ним».

Виховання досягає своїх цілей, якщо учень вміє спрямувати власну діяльність. При цьому важливо, щоб власна діяльність розумілась такою, що виникає і формується в процесі виховання і розглядається у контексті самого дитинства.

Отже, постає необхідність підвищення розвивальної ефективності виховання, оптимізації процесу керування виховуючою діяльністю. А це пов'язано зі створенням і використанням якісно нових виховних методів, які мають ґрунтуватися не на механізмі зовнішнього підкріплення (заохочення і покарання), а на рефлексивно-вольових механізмах та механізмах співпереживання і провини, які апелюють передусім до самосвідомості та розумного творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей. Такі методи й можна кваліфікувати як «виховні технології особистісної орієнтації». Ці технології максимально створюють можливість для життєвого самовизначення учнів, що означає розкриття перед ними світу людських взаємин у всій їх складності й суперечливості.

Виховна система розглядається як цілісний організм, який формується в процесі інтеграції основних компонентів виховання (мета, суб'єкти виховання, їхня діяльність, спілкування, відносини, кадровий потенціал, матеріальна база), що сприяє в кінцевому результаті розвитку і саморозвитку особистості, створенню своєрідного, за визначенням К. Д. Ушинського, «духу школи».

У сучасній освітній виховній системі реалізуються інтегративна, регулююча та розвивальна функції. Перша поєднує в одне ціле розрізнені, неузгоджені виховні впливи. Регулююча – спрямована на упорядкування педагогічних процесів, на управління ними. Розвивальна – забезпечує динаміку системи, яка характеризується оптимізацією функціонування та оновленням, удосконаленням.

Отже, одним із головних завдань сучасної школи є навчити учнів глибоко розуміти й оцінювати явища, події, вчинки людей і свої власні, орієнтуватися у світі думок, суджень, понять, аналізувати ті чи інші факти, події, явища. Це важливе завдання має вирішуватися у процесі організації виховної роботи, використовуючи сучасні інноваційні технології.

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЇ ФІНАНСОВОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Гроші, окрім чисто економічних функцій (міра вартості, засіб обігу, платежу, нагромадження), є фактором формування психіки людини у виживанні, існуванні, самозадоволенні, обійманні певної позиції в суспільстві тощо. Дослідження засвідчили, що люди довше зберігають здоров'я, залишаються психічно урівноваженими й фізично міцними, якщо не відмовляють собі у задоволенні витратити гроші. У осіб, які відмовляють собі у цьому, розвивається песимістичність. Коли людина потрапляє в умови безгрошів'я, нестачі їх навіть на харчі, то її психіка починає деградувати (<http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=6&n=27&c=382>).

Актуальність проблеми фінансового виховання дитини полягає у тому, що «правильно» сформоване ставлення до грошей у дітей суттєво впливає на процес їх економічної соціалізації та формування засад «психічного здоров'я».

Мета нашої роботи – сформулювати практичні ідеї фінансового виховання дитини в умовах сьогодення.

Перед собою ми ставимо наступні завдання:

- розкрити зміст категорій «гроші», «кишенькові гроші», «сімейний бюджет», «самостійність та відповідальність за фінансові дії», «планування власних заощаджень» у процесі виховання.
- надати практичні рекомендації щодо фінансового виховання дитини.

Відомо, що батьки часто стоять осторонь проблеми фінансового виховання дитини. Це питання найчастіше або замовчується (оскільки дитина ще маленька, аби правильно розпоряджатись грошми), або ж батьки формують неправильну установку дитини до грошей. Негативно забарвлені розповіді батьків про гроші (типу «багаті – тільки шахраї», «гроші – причина всіх бід») формують неправильне сприйняття цієї категорії.

Гроші – це реалія, яку не варто приховувати від дітей. Дитина має знати, як їх заробляють батьки і як витрачають. Таким чином, у неї формується бачення того, на що варто чи не варто витратити, як їх економити, заощаджувати, в який спосіб формувати свій прибуток тощо.

Виховний процес ставлення до грошей слід починати з того моменту, коли дитина навчиться розрізняти купюри різного номіналу. Відповідаючи на запитання дитини, необхідно давати лише правдиву інформацію. Якщо сім'я має певні матеріальні труднощі, то не потрібно приховувати їх від дитини, а розповісти про них і пояснити, чому саме виникла така ситуація і як батьки прагнуть долати її. Не потрібно забувати, що батьки є основним еталоном, який переймає дитина щодо ставлення до грошей. Тому саме на них покладена відповідальність за правильне й ґрунтовне подання цієї економічної категорії вихованцям.

Загалом, фінансове виховання має на увазі не просто розмови, але й реальні дії. Проведення операцій з грошима у тому віці, коли дитина вже здатна рахувати, – один з найкращих способів долучити її до лічби. Розмовляючи з дітьми про майбутню покупку, плату за квартиру, комунальні послуги, обговорюючи з ними фінансові сторони відпочинку, розваг, батьки тим самим дають змогу своїм нащадкам навчитись накопичувати, витратити, розраховувати гроші. Також можна визначити обов'язки дитини, наприклад, купівля продуктів харчування. У такий спосіб дитина вчиться рахувати, правильно формулювати прохання продавцю, розвиває заощадливість.

Важливо також пояснити дитині, що існують речі, які неможливо купити за гроші, наприклад, честь, гідність, любов, розум.

Коли дитина йде до школи, перед батьками стоїть питання доцільності кишенькових грошей. Кишенькові гроші потрібні, хоча б для того, щоб задовольнити потреби, які далеко

не завжди можуть передбачити дорослі. Їх кількість аж ніяк не має бути у порівнянні з батьківськими доходами, швидше з об'єктивними потребами дитини. Виділяючи гроші на кишенькові витрати, дорослим слід дозволяти ухвалювати дітям самостійні рішення щодо їх розподілу. Проте, слід пам'ятати, що дитині необхідно пояснювати, наприклад, що всі гроші не варто витрачати на солодощі, а можна накопичувати їх і купити цікаву книгу. Батьки можуть допомогти дитині визначити певну мету, тобто річ, яку вона хоче придбати, і тим самим мотивувати її відкласти гроші. Тут важливо не підштовхувати на купівлю дорогих речей, адже далекі перспективи знижують інтерес дитини.

Також важливо давати гроші не на один день, а, наприклад, на тиждень, і далі цей період бажано збільшувати. Таким чином, дитина вчиться планувати свої засоби на майбутнє. Якщо дитина витратить гроші, які дали батьки на цілий тиждень за один день, тоді важливо не давати їх більше до наступного тижня. Це навчить її відповідальності за свої фінансові вчинки.

Для уникнення конфліктів усі члени сім'ї мають знати правила, за якими розподіляються гроші. Діти мають розуміти, чи є ці гроші по їхніми по праву, чи це – своєрідна подяка за слухняність, виконану роботу, успішне навчання.

Батьки інколи намагаються купувати оцінки або роботу по дому у власних дітей. Але відомо, якщо людям платити за те, що вони вже і так виконують із задоволенням, знижується їхня внутрішня мотивація. Тобто у дітей з часом зникатиме бажання навчатись задарма.

Ще один важливий момент фінансового виховання дитини полягає у тому, щоб не потурати усім її матеріальним бажанням, адже, виховуючись в такому середовищі, дитина зростає егоїстом, який не вміє самостійно заробляти гроші. Розбещені грошима і дарунками, діти звикають до думки, що все на світі оцінюється лише матеріальними критеріями.

Отже, дозволяючи дитині приймати самостійні рішення щодо розподілу кишенькових грошей, слід допомагати їй у складних фінансових питаннях, обговорювати потреби сімейного бюджету, покладати на неї відповідальності за власні фінансові дії. Це є важливою умовою формування гармонійної особистості, адже діти мають чітко засвоїти, що гроші – суто економічна категорія, а не духовна потреба.

Олександра Сендрій (механіко-математичний факультет)
Наук. консультанти – доц. Біляковська О. О.

ОЦІНЮВАННЯ ЯК ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Проблема оцінювання якості навчальних досягнень учнів є сьогодні дуже актуальною в теоретичному і практичному відношенні. У підписаній Україною Болонській декларації головною є вимога піднести якість освіти до загальноєвропейського рівня. Саме тому, Україна, як і будь-яка інша країна-учасниця цієї декларації, повинна створити свою національну систему оцінювання якості освіти. Оцінювання – це невід'ємна складова навчально-виховного процесу, адже вона забезпечує зворотний зв'язок між учнем та учителем, що є необхідною умовою виявлення прогалин у знаннях школярів, труднощах, які виникають у них у процесі навчання.

Тим самим учитель отримує змогу шукати оптимальні шляхи розв'язання цих проблем, нові підходи до викладання, адже як відомо: “викладання – це мистецтво, а не ремесло... Вічно винаходити, вимагати, удосконалюватися – от єдиний можливий курс сучасного вчителя” (М.А. Рибникова).

Окрім того, оцінювання є чинником педагогічної майстерності учителя. Для дотримання основного принципу оцінювання – об'єктивності, педагогу необхідні такі якості (мал. 1):

мал. 1

Головним аспектом, стрижнем педагогічної діяльності є любов до дітей. Адже на думку Л. М. Толстого “Якщо вчитель має тільки любов до праці, він буде хорошим вчителем. Якщо вчитель має тільки любов до учня, як батько і мати, то він буде кращий за того вчителя, котрий прочитав всі книги. Якщо вчитель поєднує в собі любов до справи і любов до учня, то він – досконалий вчитель.” Л. М. Толстой. А що означає любити дітей? Біблія каже нам, що “кого Батько любить, того й картає” [Євреїв 12:6]. Одним із таких методів картання, напучування, настійного заохочування є об’єктивне оцінювання успішності учнів. При оцінюванні вчитель має враховувати рівень успішності учня, а не рівень його невдач, бо за принципом урахування особистих досягнень учнів побудована дванадцятибальна шкала оцінювання, що була запроваджена в Україні 1 вересня 2000 р.

Критерії оцінювання ґрунтуються на принципі позитивності, за якого оцінки не поділяють на позитивні і негативні. Хоча світовій практиці відомі теорії від’ємних балів, як наприклад, у А. Чошанова, проте в преамбулі Закону України “Про освіту” сказано, що: “...освіта в Україні ґрунтується на засадах гуманізму і демократії”, далі в статті 6 принципи освіти уточнюються як гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських цінностей. Тому сам факт існування незадовільної оцінки з якогось предмету входить в явне протиріччя із принципом гуманізації. Доказано, що систематичне покарання деяких учнів двійками не тільки стимулює розвиток неврозів, але не поліпшує ні навчання, ні інтелект. Але чи означає це, що ми повинні відмінити іспити, не використовувати оцінок нижчих ніж 6 балів? Як свідчить практика, у перших документах, що проголосили основні принципи роботи радянської школи, були положення про відміну домашніх завдань, оцінки знань і екзаменів. Контроль успішності замінювався різними формами самоконтролю учнів, а в ряді випадків на основі відповіді одного учня визначалась результативність роботи всього колективу, проте таке навчання призвело до низьких результатів і, тому з 1932 року було здійснено перехід на строгий індивідуальний та систематичний облік знань учнів.

А що про необхідність оцінювання думають самі учні? Для відповіді на це запитання було проведено анкетування, в якому брало участь 450 учнів старших класів. Виявилось, що 68% опитуваних учнів висловилося за необхідність оцінок. Оцінювання має бути у навчальному процесі хоча б тому, що учні засвоюють власне те, за що їх оцінюють. Тому якісно буде виконана лише та робота, яка буде належно перевірена й оцінена. Цікаво, що лише 10% опитаних вважають одержану ними оцінку завжди об’єктивною. Зрозуміло, що процес навчання, який проходить із системою оцінювання, вимагає від педагога більшої затрати сил та виявлення вищого ступеня педагогічної майстерності. Саме тому, в деяких західних країнах при складанні контракту між педагогом та учнем обумовлюються такі питання: “Бажаєте вчитися з контролем чи без?”, “Бажаєте одержувати оцінки чи будете оволодівати курсом без оцінок?”. Якщо учень бажає вчитися без контролю і без оцінок, то оплата за навчання стягується у три-чотири рази менша.

Зауважимо, що дванадцятибальна система покликана дати правове підґрунтя таким проміжним оцінкам як: “три з плюсом”, “чотири з мінусом” і т.д. Але на жаль, як свідчать проведені опитування ми маємо нову систему оцінювання за відсутності нових підходів до оцінювання: 37% із 110 опитаних педагогів співставляють оцінки дванадцятибальної шкали з п’ятибальною. Хоча ці дві системи є чітко диференційовані: не приступив до розв’язування

завдання – 1, виконав менше: 60% – 2, 60 – 70% – 3, 70- 90% – 4, 90-100 – 5. В умовах дванадцятибальної системи величина кроку зменшується і виглядає так: 0-15% – 1, 15-30% – 2, 30-45% – 3, 45-60% – 4, 60-70% – 5, 70-75% – 6, 75-80% – 7, 80-85% – 8, 85-90% – 9, 90-95% – 10, 95-100% – 11, більше 100% – 12.

Вищерозглянуті проблеми – це проблеми освіти на рівні школи, але варто пам'ятати: сьогоднішній студент – це вчорашній учень. Ми реформуємо систему оцінювання у ВНЗ України згідно з Болонською, щоб студент міг без перешкод продовжувати здобувати освіту закордоном. А як щодо школи? Зауважимо, що недоліком у традиційному контролі й оцінюванні знань є дискретність формування знань і навичок; багато хто з учнів отримавши оцінку на уроці сьогодні, на наступний вже не так ретельно виконує завдання, як вимагається. З цієї причини з'являються прогалини в знаннях над усуненням яких працює весь колектив: вчитель, учень, його батьки і друзі. Щоб не допустити до цього потрібно створити умови за яких учень буде змушений працювати систематично. Вирішенню цього служить, на нашу думку, модульно-рейтингова система навчання й оцінювання. Прообразом рейтингової системи були братські школи XVI-XVII ст., в яких робоче місце учня визначалося відповідно до його успішності: хто більше знав, той сидів вище, не залежно від його станового походження, а хто менше – займав місця знизу. Було проведено експеримент, для порівняння успішності учнів за традиційної та модульно-рейтингової систем навчання, наслідки експериментального навчання підтвердили гіпотезу, що рейтингова система має значні переваги, серед них: 1) накопичення поточної успішності учнів і, тим самим, значно активізується їх самостійна робота; 2) створюється основа для диференціації учнів за рівнем успішності, що важливо для стимуляції та мотивації навчання школяра; 3) знімається психологічний стрес «двійки». Варто зауважити, що у цьому експерименті застосовувалось відоме правило Й. Песталоцці, який радив ніколи не порівнювати одну дитину з іншою.

Серед інших проблем оцінювання варто згадати:

- тестову оцінку знань.

На жаль більшість педагогів, в тому числі і у ВНЗ, не враховують, що якщо оцінювання ми цілком переводимо на тестове, то надійні висновки отримаємо лише за умови правильного поєднання тестів із групами тих, що використовуються для діагностування різних сторін розвитку і формування особистості. Окрім цього, при складанні тесту важлива його специфіка, а саме: на якому етапі перевірки знань ми його застосовуємо. Залежно від того чи це попередній, поточний, тематичний чи підсумковий контроль тести повинні різнитись, тоді ми уникнемо таких висловів від студентів: «навіщо відкривати підручник, якщо можна вивчити тести», «вивчити 300 тестів до іспиту і немає ніякої різниці між тим, хто нічого не робив і тим, хто вчився півроку». Саме тому потрібно забезпечити якісну підготовку педагогів до складання тестів.

- суто математичний підрахунок балів

Випадки, коли дійсно здібні студенти не мали 5, бо вона починається із 90 балів, а у них 87, можливо у цій ситуації виходом буде введення бонусних балів, розрахованих на поглиблене вивчення теми, на виконання додаткових індивідуальних робіт. Перш за все завданням оцінювання є мотивування, заохочення, адже ми хочемо мати висококваліфікованого випускника, а не строго оціненого.

- оцінювання в спеціалізованих школах

На залежність оцінювання від цілей навчання вказувала відомий педагог Н. Талізїна: «оцінка як і контроль прямим чином залежить від цілей навчання. Одні й ті ж показники, засвоєння при визначенні різних цілей навчання, мають бути оцінені різними балами. Отже, доцільно варіювати системи оцінювання залежно від нахилів шкіл.

Безумовно, оцінювання – важкий і тривалий процес, але він буде марним, коли його не використовувати для розвитку! Пам'ятаймо слова В. Сухомлинського: "Оцінка – це найгостріший інструмент, використання якого потребує величезного вміння і культури".

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Досить часто мені доводилось чути від своїх співгромадян, що саме в нашій країні готують найкращих спеціалістів. Але як потрібно ставитись до таких стверджень? Сприймати їх серйозно? Чи справді люди завдячують рівнем майстерності навчальним закладам, вихідцями яких вони були?

На, мою думку, далеко не завжди. Адже наша система освіти все ще знаходиться в стані реформ, який вже став радше перманентним. І все ще залишає бажати кращого.. У цій статті я спробую розкрити свою власну думку, тобто погляд студентки 4 курсу іноземної філології, на професійну підготовку у вищих навчальних закладах України. А вона, на жаль, є далеко не найкращою.

Навчаючись на першому курсі, я часто чула від своїх старших колег незадоволені ремарки, що стосуються рівня професійної підготовки в українських ВНЗ. Неодноразово до моїх вух долітало зітхання на зразок: «А таки слід було йти навчатись у технікум чи професійне училище. Там у мене було б більше шансів опанувати свою спеціальність». Тоді ці слова були для мене не тільки незрозумілими, а й здавались чимось на зразок богохульства. Хіба можна говорити таке, навчаючись в одному з найкращих університетів України?! Але тепер з кожним роком я розумію ці нарікання все краще і краще і вже й сама готова сказати щось подібне. Чому? Спробую пояснити це на власному прикладі. Моєю спеціалізацією є французька мова і література, як другу мову я вивчаю англійську, а, відповідно, як третю, португальську. Після 5 років навчання, отримавши ступінь спеціаліста, я можу стати вчителем французької та англійської мов і літератур. Зараз я на четвертому курсі, а отже переді мною ще півтора року навчання. Але чи вистачить мені їх, щоб стати справді хорошим спеціалістом? Чомусь вже зараз я починаю у цьому сумніватись...

Бо, якщо на першому курсі ми мали 10 годин основної мови на тиждень, то зараз їх кількість скоротилась до чотирьох. Дві пари на тиждень для того, щоб не тільки ідеально розмовляти іноземною мовою, а й бути здатним передавати свої знання іншим. Цього відверто замало. Ситуація з другою і третьою мовою ще гірша. Натомість ми вивчаємо екологію, соціологію, правознавство, економіку – предмети, без сумніву, надзвичайно важливі для загального розвитку будь-якої людини. Але чи справді вони є такими важливими в університеті?

Особисто я вже проходила загальний курс кожного з них у старших класах школи. Я ознайомила з основними екологічними проблемами сьогодення і способами їх уникнення, я пам'ятаю основні положення української конституції, права і обов'язки її громадян, знаю теорію граничної корисності продукту і деякі економічні формули. То для чого проходити все це знову?! А ще ми до другого семестру на четвертому курсі маємо заняття з фізичної культури. А дорога до спорткомплексу і назад, долаючи всі пообідні корки, аварії забирає дуже багато часу. Часу, який так необхідний для виконання домашніх завдань, індивідуальних робіт, проектів, для перекладацької чи педагогічної практики.

Звісно, я не хочу сказати, що фізична культура не є важливою. Якраз навпаки. Але кожна людина потрібна усвідомити цю важливість для себе і вирішити яке місце у її житті повинні зайняти фізичні вправи і розвиток. Бо і справді можна змусити 20-річних молодих людей відвідувати заняття фізичної культури, тільки для того, щоб отримати хорошу оцінку в дипломі, але навряд чи вони стануть від цього здоровішими і краще фізично-розвиненими. Невже все це корисніше, ніж додаткові години з основного предмету, психології чи педагогіки?

Адже я маю стати педагогом, вчителем і викладачем французької та англійської мов, а не економіки чи правознавства. Це смішно, коли студенти факультету іноземних мов увечері

замість того, щоб поспішати додому, йдуть на додаткові оплачувані курси з основної мови, бо кількість годин в університеті не дозволяє вивчити чи хоча б ознайомитись з необхідним матеріалом. Це смішно, але водночас страшно, бо підсвідомо виникає надокучливе і хвилююче питання: А для чого тоді навчатись у вищому навчальному закладі? Навіщо витрачати свій час, якщо можна одразу звернутись у платне агентство, де інтенсивний курс навчання триватиме всього кілька місяців, а результат, за умови вашої старанності, може навіть перевершити будь-які ваші сподівання? Заради того, щоб отримати диплом державного зразка? Але ж, якщо за цим дипломом не стоять реальні знання і вміння, він є лише папірцем... Отримання папірця... Не найкраща мотивація для здобуття вищої освіти!

І я знаю, що ситуація по інших спеціальностях не є кращою. То у чому ж проблема? У прагненні Міністерства освіти і науки України зробити студентів «всебічно розвиненими людьми»? У тому, що навчальна програма не гумова і її не можна розтягнути до нескінченності? Таке формулювання проблеми не зовсім відображає реальний стан речей. Адже виховання всебічно розвинених людей – це одне з завдань школи, саме тому там викладаються такі предмети як малювання, музика, фізична культура. І це чудово. Таким чином, дитина має змогу ознайомитись з усіма видами мистецтв і обрати саме той предмет, який вона б хотіла вивчати і надалі, а у майбутньому присвятити цьому все своє життя. Зробивши цей вибір, учень стає абітурієнтом, вступає до університету, інституту, академії з наївною думкою, що саме тут зможе ідеально опанувати вибраний напрямок. Але... Натомість отримує цілу купу предметів для загального розвитку.

Можливо, мої слова здаються дещо іронічними, перебільшеними, але це тому, що піднята проблема торкається і хвилює мене особисто. А також моїх знайомих і друзів. Минулого року ми звертались в деканат з проханням збільшити кількість годин для першої, другої та третьої мов. Нам пояснили, що такі зміни є неможливими, оскільки вони перевищуватимуть можливе навчальне навантаження, а отже, порушуватимуть права студентів. І не слід згадувати про розчарування, яке ми отримали, почувши цю відповідь. Ми мали бажання вчитися, готові були пожертвувати своїм вільним часом (адже це було б на користь нашого ж майбутнього), але нам повідомили, що подібні питання слід ухвалювати на міністерському рівні, шляхом введення змін до навчальної програми.

Звернувшись до досвіду наших європейських колег, ми можемо отримати просто вражаючі результати. Так, наприклад, у Франції після успішної здачі шкільних іспитів, учні отримують ступінь бакалавра. Проте, їх шкільні екзамени є дуже складними, а отже тільки половині учнів вдається скласти їх з першого разу. Але, при бажанні, спробу можна повторити наступного року, тоді як в Україні для отримання бакалавра слід навчатись ще чотири роки у одному з ВНЗ. Як результат: французькі студенти в університеті поглиблюють свої професійні знання, тоді як українці, лише починають їх здобувати. Проте тривалість навчання є однаковою. А тому, мабуть, не слід і сперечатись про те, чия професійна підготовка є кращою.

Олеся Стасів (економічний факультет)
Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У МІЖНАРОДНІЙ ЛІТНІЙ ШКОЛІ ПРИ УНІВЕРСИТЕТІ В ОСЛО (НОРВЕГІЯ)

Завдяки глобалізації та Болонському процесові освітній простір для сучасного студента виходить за межі державного кордону. Досконале володіння іноземною мовою (зокрема англійською, німецькою чи французькою) відкривають українським студентам двері до більшості університетів світу.

Сучасна українська молодь має можливість брати участь у міжнародних конференціях, літніх школах, студентських обмінах, молодіжних організаціях тощо. Для студентів це чудова можливість побачити світ, поширити інформацію про Україну, порівняти різні системи освіти, познайомитися з цікавими людьми та корисно провести час. Однією з таких унікальних можливостей є Міжнародна літня школа при Університеті Осло.

Міжнародна літня школа (ISS) є частиною навчальної програми найстарішого (заснований у 1811р.) найбільшого та найпрестижнішого університету Норвегії – Університету Осло. ISS- це академічний центр освіти в міжнародному контексті, а також форум для виховання міжкультурного порозуміння.

Перша літня програма при Університеті Осло для іноземних студентів відбулася у 1947р. як подяка за можливість навчання норвезьких студентів у США під час та після Другої світової війни. На початкових етапах учасниками програми були тільки американські студенти, однак, з часом, чисельність учасників неамериканського походження зростала. З 1958 р. школа стала відкритою для всіх національностей. Понад 24000 студентів з більш ніж 150 країн світу відвідали літню школу в Осло. ISS пропонує щорічно літню програму, яка триває від кінця червня до початку серпня і об'єднує близько 500 студентів з усього світу.

За підсумками організаторів у 2009 року прийшло 1557 заявок на участь (аплікаційні форми), а після складного відбору участь прийняли 535 студенти із 81 країн світу. Найбільша кількість учасників традиційно з США – 107, Китаю – 31, Росії – 28. Середній вік учасника 27 років (наймолодший учасник – 18, найстарший – 69 років). У 2009 році школу відвідали 11 українців, здебільшого студенти Києво-Могилянської академії та два представника ЛНУ ім. Франка (економічний факультет та факультет іноземних мов).

Більшість учасників програми (261) отримали повне чи часткове фінансування, загальна сума якого еквівалентна 6,2 мільйонам норвезьких крон. Залежно від фінансового стану апліканта, можливо отримати грант на навчальну програму, роздаткові матеріали, проживання, триразове харчування, трансфер у дві сторони, медичне страхування, поїздка у м. Берген та кишенькові гроші (555\$).

Для того, щоб стати учасником потрібно відповідати базовим критеріям та надати до першого лютого щорічно пакет таких документів:

- заповнена аплікаційна форма та заявка на стипендію;
- мотиваційний лист (1-2 сторінки);
- рекомендаційні листи (2 штуки);
- підтвердження рівня знання англійської мови;
- виписка оцінок/переклад диплому;
- резюме (CV);
- 2 фотокартки, ксерокопія паспорта;

Українці звільнені від оплати одноразового внеску (25\$) на реєстрацію форми.

Навчання відбувається на ступеневих та доступневих (бакалаврських) курсах. В основному студенти вивчають гуманітарні та соціальні науки. Бакалаврські (доступневі) програми включають норвезьку мову – чотири рівні; норвезьку літературу; мистецтво Норвегії – від епохи вікінгів до сьогодні; історію Норвегії; гендерну рівність в нордичних країнах; сучасне норвезьке суспільство; сучасні проблеми в парламенті та політиці; міжнародну політику.

Ступеневі програми передбачають вивчення дисциплін, які відносяться до спеціальної обов'язкової освіти, а також курсів та спецкурсів соціально-педагогічного характеру: міжнародні програми вдосконалення; пошук миру; гендерна рівність в нордичних країнах; планування ресурсів і стійкий розвиток; здоров'я міжнаціональної спільноти, рівність та права людини.

Заняття зі слухачами програми відбувалися у першій половині дня у невеликих групах до 20 чоловік. Відвідання цих пар обов'язкове та засвідчується особисто підписом студента у журналі. Після обіду проводяться додаткові курси, які дають можливість ознайомитися з

Норвезьким життям і суспільством та покращити рівень розвитку персональних та професійних здібностей.

Важливим є активна участь та інтеракція з учасниками. Студенти можуть поділитися своїми думками, розповісти як вирішується дана проблема у їхній країні, продемонструвати своє бачення ситуації. Таке вільне спілкування між представниками різних країн сприяє швидкому обміну думок, накопичування нових знань, знижує стереотипи про різні національності.

Немає жодних бар'єрів у спілкуванні з викладачем (називають по імені), відсутній будь-який тиск та формальності, який інколи відчувають українські студенти перед «владою» викладача. Модератор курсу запрошує на окремі теми гостей-експертів, здебільшого діючих практиків (представник політичної партії, працівники медичного центру та центру зайнятості, журналіст, священник), які висвітлюють тему навчання.

Важливою складовою програми є тематичні екскурсії – відвідання Норвезького парламенту, національного телебачення, Нобелівського інституту, Верховного суду, медичних центрів тощо. В Україні більшість з таких будівель закриті для громадського доступу, не кажучи вже про включення їх відвідування в обов'язкову навчальну програму.

На мою думку, відвідування таких закладів сприяє формуванню власної думки про соціальний розвиток країни, навичок з профорієнтації до майбутньої спеціальності, фаху, оскільки краще один раз побачити все самому.

У Норвегії дуже суворе законодавство щодо авторського права, забороняється будь-яке копіювання підручників. Тому студенти отримують «компендіуми» – легалізовані ксерокопії статей, підручників та необхідних матеріалів. Серед цікавинок можна виокремити ще:

- застосування Fronteg («віртуальний клас») – он-лайн платформи для студентів, де розміщені всі матеріали з даного курсу в електронному форматі (презентації, відео, статті тощо);
- можливість для студентів завантажувати готові домашні завдання та есе, виконані завдання для контролю, ставити запитання викладачу, обговорювати дискусійні питання з колегами “в чаті” тощо;
- одержання кожним учасником програми електронного студентського квитка, який служить «ключем» у всі будівлі університету, читацьким у найсучаснішу бібліотеку, доступом до сучасних комп'ютерних лабораторій, кімнат для навчання.

Кожен клас оснащений сучасним мультимедійним обладнанням, для навчання постійно застосовуються Power Point презентації, а швидкісний Інтернет дозволяє переглядати відео online через Youtube.

Визначимо роль студентського самоврядування у даній програмі. Під час першого тижня обирається Студентська рада, яка відображає усі побажання студентів школи, допомагає в організації культурних заходів, ініціює вечірки та неформальні зустрічі.

Усі курси в ISS акредитовані відповідно до Європейської трансфертної кредитної системи (ECTS). Навчальні курси ISS оцінюються в 5-20 кредитів згідно з системою ECTS. Кожен навчальний курс має певну кредитну вартість. Всі стипендіати зобов'язані прослухати повну програму та здати екзамени чи письмові роботи.

Екзамен проходить у наперед визначеній формі із строго дотриманими правилами. Кожен студент сидить окремо, списування категорично забороняється. Студентам присвоюється ідентифікаційний номер, відомий тільки представникам деканату. Це дозволяє уникнути будь-яких суб'єктивних оцінок педагога, з чим, на жаль, інколи зустрічаються наші студенти.

Навчання за кордоном дає унікальну можливість українським студентам порівнювати навчальні системи різних країн, вивчати нові цікаві предмети та розширювати свій кругозір. Студенти несуть ці зміни в Україну та цим сприяють позитивним зрушенням у навчальному процесі нашої країни.

ДО ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У РОДИНИ

Сім'я завжди була й залишається природним середовищем певної соціалізації дитини, джерелом матеріальної й емоційної підтримки, необхідною для розвитку її членів, засобом збереження і передачі культурних цінностей від покоління до покоління.

Складовими сімейного виховання є моральне, розумове, трудове, естетичне, фізичне виховання.

Головними засобами виховання у родині, на нашу думку, є наступні: вплив атмосфери сімейного життя, культура взаємовідносин; традиції сім'ї; організація життя дитини у родині, режим дня, обов'язки, вимоги, участь дітей у домашній роботі; організація їхнього дітей.

Більшість батьків, виховуючи власних дітей, не усвідомлюють значення та функції соціальних ролей «батько», «матір», права та обов'язки, які вони передбачають. В педагогічному словнику для молодих батьків зазначено: «Батьківські права та обов'язки – зумовлена історичним розвитком особлива форма взаємовідносин батьків і дітей, закріплена в моральних та юридичних нормах і правилах поведінки. Одним із головних прав і обов'язків є право батьків на виховання дітей, їх соціальне забезпечення».

Зазначимо, що головні труднощі і недоліки виховання дітей у сім'ї зумовлені такими чинниками, як неповна сім'я; незадовільні житлові умови; недостатнє матеріальне становище; невміння батьків знаходити адекватні методи і прийоми для виховання дітей; неузгодженість виховного впливу дорослих членів родини.

Науковці виділяють три групи сімей, які продукують так зване педагогічне занедбання дітей:

- педагогічно неспроможні, тобто сім'ї, де батьки намагаються виявити певну активність у вихованні дітей, проте роблять це невміло;
- педагогічно пасивні сім'ї, а саме ті, які не виявляють активності у вихованні дітей; антипедагогічні сім'ї. Ця група характеризується антипедагогічними, антиморальними підходами у вихованні дітей.

Підсумовуючи, запропонуємо батькам деякі поради щодо ефективного виховання дітей у родині:

- любіть свою дитину та сприймайте її такою, якою вона є;
- не ображайте дитину, удавайтеся до похвали за її правильні вчинки, спонукайте дитину до активної діяльності;
- оберігайте своїх дітей від негативних фізичних і моральних впливів;
- створюйте у сім'ї моральний затишок й нехай сімейне вогнище буде джерелом спокою, взаємоповаги;
- будьте для своєї дитини взірцем поведінки і добротності;
- постійно підтримуйте щирі родинні зв'язки з бабусями і дідусями, іншими родичами і друзями;
- не забувайте, що діти люблять бавитися й усіляко сприяйте їм у цьому, активно долучайтеся до ігор;
- залучайте дитину до посильної праці з дорослими членами родини;
- очікуйте від дитини думок і вчинків, адекватних рівню її розвитку;
- домагайтеся єдності вимог до дитини усіх членів сім'ї;
- привчайте дитину до толерантності, культури спілкування з ровесниками і старшими людьми.

Отже, дотримуючись вищезгаданих порад, можна створити сприятливі умови для виховання дитини, а також уникнути багатьох конфліктів.

МЕТОД МАТЕМАТИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ: ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Метою даної доповіді є розкриття можливостей методу математичного моделювання, зокрема, його використання у педагогічній діяльності.

До завдань відноситься: визначення переваг та недоліків даного методу, встановлення способів його використання та значення для сучасного навчального процесу.

За прийнятим визначенням, математична модель – це система математичних співвідношень, які описують досліджуваний процес або явище. Сам метод полягає у створенні математичних моделей, що відповідають певним процесам та особливостям їх дослідження. Наукова модель – це уявна або матеріально реалізована система, яка адекватно відображає предмет дослідження і здатна замінити його так, що вивчення моделі сприяє отриманню нової інформації про цей предмет. Головна перевага моделювання — можливість охопити систему цілісно. Моделювання використовується для вияву й класифікації нових законів, побудови нових теорій та інтерпретації отриманих даних; для вирішення обчислювальних завдань з використанням моделей; для перевірки гіпотези за допомогою тієї чи іншої моделі.

Зазвичай, метод математичного моделювання використовується у фізичних чи комп'ютерних науках, коли немає можливості досліджувати реальний процес. Проте ефективність методу сприяла тому, що він поширився на багато інших наук, зокрема економіку, хімію, біологію, психологію, педагогіку та багато інших.

Цінність даного методу у педагогіці та психології полягає у тому, що за наявності невеликої початкової інформації можна скласти математичну модель, знайти закони та правила, за якими відбувається досліджуваний процес. За таких обставин створюються усі умови для передбачення подальшого розвитку процесу, що дає безліч нових можливостей як педагогу, так і психологу.

Припустимо, що досліджується певна людина з виховною метою (це може бути учень чи студент), проте на початковому етапі відомостей для аналізу та подальших дій про неї дуже мало. У такому випадку зручно скласти математичну модель даної особистості, проаналізувати її, і, таким чином, знайти найкращий підхід до неї, найефективніші методи співпраці тощо. Це особливо важливо під час роботи з учнями молодшого шкільного віку, оскільки для них слід обережно підбирати методи виховання, щоб не нашкодити ще несформованій особистості.

Або розглянемо досить часту ситуацію, коли вчитель (особливо ще молодий та недосвідчений) приходить у новий, незнайомий йому клас. За допомогою методу математичного моделювання можна скласти модель, проаналізувавши яку, буде неважко передбачити поведінку даного класу, і, відповідно, знайти найкращі шляхи співпраці для ефективного навчального процесу.

Це лише незначна частина можливостей досліджуваного методу. Моделювання у педагогіці успішно застосовується для вирішення таких завдань, як поліпшення планування навчального процесу, оптимізація структури навчального матеріалу, управління пізнавальною діяльністю, управління навчально-виховним процесом та ін. Математичні методи допомагають педагогіці доповнити характеристики педагогічних явищ, процесів конкретною інформацією, провести ревізію у тому, що досягнуто раніше.

Крім цього, у математичного моделювання є ще одне важливе застосування. Як відомо жодна програма не обходиться без математичної моделі, тобто вона застосовується в усіх видах програмування. І нейролінгвістичне програмування (НЛП) не є винятком, - його гаслом є те, що кожна людина може зробити будь-що, що може інша.

НЛП – це область знань, яка вивчає структуру суб'єктивного досвіду людей, що займається розробкою мови його опису, розкриттям механізмів, способів моделювання

досвіду з метою вдосконалення і передачі виявлених моделей іншим людям. Тобто математичне моделювання формально являє собою узагальнення НЛП із ширшим спектром застосування.

Хоча цей метод дійсно дуже ефективний та має широке коло застосування, йому притаманні й певні недоліки. Наприклад, для початку побудови моделі певного процесу потрібні відповідні знання про цей процес і шляхи їх отримання. Тобто моделювання необхідно використовувати в парі з якимось іншим методом, наприклад, спостереженням. Також побудова моделі та її аналіз потребує певних розумових зусиль та часу для проведення підсумків, тому цей метод не підходить у випадках, коли потрібно швидко реагувати на зміну ситуації.

Отже, хоча метод математичного моделювання має деякі недоліки, проте вони легко усуваються при невеликих зусиллях і є незначними порівняно із результатами, яких можна досягти за його допомогою. Метод має великі можливості для практичного застосування як у психології, так і у педагогіці. Його використання робить навчальний процес ефективнішим, психологічні дослідження повнішими, а роботу викладача - легшою. Математичне моделювання показує, наскільки педагогіка ефективно взаємодіє з іншими науками, та як можна використовувати математику для ефективного навчання.

Іванна Сторожук (географічний факультет)
Наук. консультант – к.п.н. Федина В. С.

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ СЛАБОЧУЮЧИХ ДІТЕЙ

*Що є найбільш спільним для всіх?
Надія; бо якщо в кого й нічого нема, проте надія є
Фалес*

Кожен з нас чимось схожий один на одного ззовні та якщо придивитися – всі ми маємо особливості, так і ми можемо не помітити з першого погляду тих, хто потребує нашої допомоги. Є люди з особливими потребами, які внаслідок ушкоджень психічного або фізичного розвитку мають обмеження в розвитку рухової та пізнавальної активності. До них відносять тих, хто має порушення рухового апарату, мови, сліпі та слабо зорі, глухі та туговухі, діти з аутизмом та аутичними рисами характеру, порушеннями інтелектуального розвитку. Всі вони мають право на навчання у звичайних школах, що зумовлює додаткові вимоги до вчителя та приміщення, де навчається дитина.

Сьогодні ми більш детально розглянемо проблему виховання і навчання дітей з розладами слуху.

Глухі – це ті, які мають стійку втрату слуху, при якій неможливе самостійне оволодіння мовою і її сприймання навіть на найближчій відстані від вуха. *Слабочуючі (туговухі)* діти не можуть самостійно накопичувати мінімальний мовний запас на основі збережених залишків слуху, та відміну від глухоти можуть самостійно оволодіти мовою

Мова дитини формується протягом трьох років життя, і для цього потрібен нормальний слух та навіть невелике його зниження призводить до порушення розвитку мовлення. Діти починають говорити пізніше, ніж їхні однолітки, їх словниковий запас малий і вони намагаються спілкуватися за допомогою жестів.

Особливості мовлення і поведінки дітей з порушенням слуху яскраво виявляються в перед дошкільному і в молодшому віці. Тоді потрібно звернутися до лікаря спеціаліста, щоб встановити ступінь втрати слуху, підібрати індивідуальний слуховий апарат, визначити

установу, в якій може навчатися дитина, де буде встановлюватися міжособистісна взаємодія слабчущого з іншими, невідомими людьми.

В нашій країні для дітей дошкільного віку з розладами слуху передбачені спеціальні дошкільні установи, де педагоги допомагають їм опанувати перші мовні навички, письмо, читання, розвивають мислення, навчають зв'язному мовленню. Перебування дитини в дошкільному закладі забезпечує їй всебічний розвиток і підготовку до навчання у школі. До малюків з розладами слуху батькам і педагогам треба виявляти чуйність, увагу, терпіння, стимулювати різними засобами, що вони виявляли свої бажання і потреби.

Важливим є психологічне середовище таких дітей, щоб вони не відчували себе слабшими, і не відставали від своїх однолітків у розвитку мови і мислення, з ними необхідно додатково працювати. Доцільно заздалегідь знайомити дитину з новим матеріалом, щоб у групу дитячого садочка або до школи вона приходила вже підготовленою до сприймання нового матеріалу, який педагог даватиме на занятті.

Наприклад, рекомендується вести спеціальний зошит-словник, де фіксуватимуться нові слова і фрази, які дитина вивчила на заняттях. Дитину з розладами слуху треба раніше, ніж інших дітей, навчити читати й писати, тому що написане слово сприймається нею краще, ніж почуте.

Головною проблемою для дітей з порушенням слуху є отримання інформації в тому ж обсязі, що й решта учнів. Найкраще, щоб дітям цієї категорії у звичайній школі допомагали навчатися сурдопедагоги чи сурдоперекладачі. Але, ймовірно, до звичайної школи прийде дитина, яка вже володіє навичками спілкування: може говорити, трохи чути і читати по губах.

Важливим для слабчущих є зовнішнє середовище, його облаштування. Для того, щоб діти з порушенням слуху краще орієнтувалися в класі варто встановити сигнальні лампочки, що сповіщатимуть про початок і кінець уроку. Місця для тих, чий слух знижений значною мірою, можуть бути обладнані електроакустичними приладами та індивідуальними навушниками.

У навчальному закладі дитину з розладами слуху необхідно садити за перші парти, щоб вона мала змогу бачити обличчя педагога і стежити за артикуляцією, що значно полегшить сприймання і розуміння того, про що йдеться на занятті.

Спілкуючись із дітьми з порушенням слуху, потрібно говорити дуже чітко (однак, не потрібно кричати), не забувати дублювати сказане (письмово чи перефразувати інформацію), особливо якщо справа стосується термінів, правил, інструкцій тощо. Навчальні фільми, по можливості, мають супроводжуватись субтитрами. Треба пам'ятати, що слабчущий учень багато чує, але не завжди розуміє те, що чує.

Отже, розглядаючи цю проблему, ми можемо її вирішити, коли докладемо спільних зусиль. Роблячи щось разом, ми можемо досягнути мети швидше, бо так легше виконувати будь-яку працю. Якщо кожен зробить щось добре для своїх знайомих, то у світі з'явиться більше людей з вірою в майбутнє, які матимуть бажання ще комусь допомогти. *Тож не біймося робити, добро, а біймося бути байдужими, бо, можливо, саме нам колись знадобиться їхня допомога!!!*

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ДЦП У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

На даному етапі розвитку сучасної школи удосконалення шляхів соціалізації дітей з ДЦП є одним з головних педагогічних завдань.

Зазначимо, що соціалізація відбувається під час стихійної взаємодії людини з довкіллям і стихійному впливу на неї різноманітних обставин життя, а також під час цілеспрямованого створення умов для розвитку дитини.

Аномалії розвитку дітей з ДЦП своєрідно впливають на формування соціальних зв'язків дітей, на розвиток їхніх пізнавальних можливостей та трудової діяльності. Спостерігається значна ізольованість дитини від дитячого колективу внаслідок обмеженої рухової активності. У цих дітей виявляється надмірна несміливість, сором'язливість, недооцінювання власних сил, можливостей, свого місця серед оточуючих. Внаслідок накопичення досвіду невдалого спілкування, що супроводжується особливостями емоційної пам'яті дітей даної категорії, у них розвиваються такі риси особистості, як невміння постояти за свої інтереси, підвищена чутливість і вразливість, образливість, висока залежність від оцінних ставлень навколишніх.

Однією з ефективних складових соціалізації дітей з ДЦП є залучення їх до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Головними завданнями у процесі навчання дітей з особливими потребами є:

- забезпечення права дітей з особливими потребами на здобуття середньої освіти в загальноосвітніх навчальних закладах у комплексному поєднанні з корекційно-реабілітаційними заходами;
- різнобічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей, формування інтересів і потреб;
- збереження і зміцнення морального і фізичного здоров'я вихованців;
- виховання школяра як культурної і моральної людини, яка має етичне ставлення до навколишнього світу і самого себе;
- надання у процесі навчання і виховання кваліфікованої психолого-медико-педагогічної допомоги з урахуванням стану здоров'я, особливостей психофізичного розвитку вихованця.

Слід зазначити, що в Україні проводився науково-педагогічний експеримент «Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх у навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». Його метою було здійснення у загальноосвітніх навчальних закладах інноваційної освітньої діяльності спрямованої на створення умов для інтегрованого навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку, розробки відповідного програмно-методичного, психолого-педагогічного забезпечення навчально-виховного та колекційного процесу, сприяння ранній соціальній інтеграції таких дітей у суспільство.

Результати експерименту засвідчили, що рівень навчальних досягнень учнів з порушеннями рухового аналізатора в основному відповідає досягненням здорових однолітків; соціометричний статус дитини з особливостями психофізичного розвитку залежить від загальної атмосфери у класі, вікових особливостей дітей та складності діагнозу.

Підсумовуючи зазначимо, що головним у роботі з такими дітьми повинно стати поновлення емоційного контакту, встановлення довірливих відносин з дитиною. При цьому дитина не повинна почувати себе об'єктом діяльності дорослих, вона має стати повноправним суб'єктом, співучасником навчально-виховного процесу.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНЦЯ

Цінності мають ідеальну природу, тобто можемо стверджувати, що вони є певною ієрархічною системою ідеалів, фундаментальних питань і цілей, якими живе суспільство і в здійсненні яких вбачає сенс свого існування. Зрештою цінності можуть трактуватися як в контексті життя всього суспільства, так і крізь призму життя окремої людини. Проте саме в першому випадку вони слугують певним загальним “еталоном”, на який орієнтується виховання та розвиток особистості.

Кожен народ протягом своєї історії виробляє систему цінностей, що віддзеркалює його характер, соціально-економічний стан, політичний устрій тощо. Радикальні зміни в житті народу завжди супроводжувалися переоцінкою цінностей, що веде до зміни світогляду.

Водночас, цінності кожного народу мають свої пріоритети, особливо, коли йдеться про так звані суспільні цінності, на яких позначаються особливості культури різних суспільств. Так, за свідченням проф. Дж. Т. Фоутса, в системі вартостей американського суспільства надзвичайно цінуються: самодисципліна в праці, честюлюбство, незалежність мислення, повага до людини, самоконтроль, суспільна відповідальність, порядність і чесність. Не важко відчутти, що на цьому виборі позначився вплив прагматичного світогляду і прагнення до матеріального успіху. Схильність студентів до таких вартостей всіляко заохочується. Водночас у східних культурах помітне місце займають конформізм, колективізм, покірність щодо влади тощо. Природа цінностей передбачає також їх опредмечення, тобто певне матеріальне втілення, що робить їх доступними для сприймання, служить засобом їх передачі від людини до людини, засобом їх поширення. Можемо визначити щонайменше 3 головні форми такого опредмечення:

1. Кодекси цінностей, тобто в тій чи іншій мірі систематизований перелік їх у формі певних вербальних правил, вимог, законів, заборон, визначень тощо.

2. Цінності опредмечуються у формі якостей людської душі, що презентується назовні певними вчинками, всією поведінкою людини.

3. Нарешті, цінності втілюються в різних формах культури. Сфера такого опредмечення дуже широка і включає найперше: філософію, літературу, мову, мистецтво, релігію і Святе Письмо, традиції, втілені у звичаях та обрядах, державну і народну символіку, ідеологічні, моральні та правові джерела і чинники.

Одним з можливих підходів до вирішення проблеми класифікації цінностей ґрунтується на врахуванні критерію сфер їх застосування. Тут маємо справу найперше з соціальним життям людини, що включає: сферу особистого життя, її життя в родині, стосунки в суспільстві (громаді), національно-державне життя і, нарешті, її ставлення до всіх людей на землі (сфера загальнолюдських стосунків). До цього слід додати також специфічну сферу ставлення людини до Природи – як власної (здоров'я, краса тіла тощо), так і природи навколишньої, з якою вона фактично складає єдність. Відповідно, як стверджує вчений-педагог О.Вишневський, одержуємо 6 груп цінностей:

- цінності особистого життя (воля, мудрість, урівноваженість, працьовитість тощо);
- цінності родинного життя (подружжя, вірність, гармонія стосунків поколінь, гостинність, злагода між членами родини тощо);
- громадянські цінності (права і свободи людини, суверенітет особи, пошана до закону тощо);
- національні цінності (державна незалежність України, патріотизм, почуття національної гідності тощо);
- абсолютні вічні цінності (віра, надія, любов, правда, справедливість, доброта тощо);

- валео-екологічні цінності (увага до власного здоров'я, гартування організму, дбайливе ставлення до довкілля тощо).

Правомірність такого підходу зумовлюється тим, що саме в цих сферах здійснюється життєдіяльність людини. З цього випливає, що саме засвоєння дітьми цих цінностей і може трактуватися як мета нашого виховання.

Ставили за мету прослідкувати, як вищеназвані цінності сприймаються у трикутнику “учень-студент-батьки”.

Отже, цінності особистого життя, серед яких респонденти із запропонованого переліку надали розуму, мудрості, самостійному мисленню, світогляду і здоровому глузду, розділяють 75 % опитаних батьків. Сприймання цих цінностей учнями наближене до батьківського показника (74 %), що засвідчує про великий вплив батьківського виховання.

З цінностями родинного (сімейного) життя погоджуються усі категорії опитаних респондентів. Найбільше родинні вартості цінують батьки (97,9 %) і студенти (95,7%), що, очевидно, пов'язано з їх частковою відірваністю від дому у зв'язку із навчанням і подальших планів щодо створення власної сім'ї на зразок батьківської.

Громадянські цінності – права і свободи людини, суверенітет особи та ін. розділяють 90,7 % опитаних батьків, 90,0% студентів, і дещо менше (75,0 %) учнів, що підкреслює необхідність виховної роботи з цією категорією молоді.

Щодо національних вартостей, то 86,9% батьків-респондентів і 81,7 % студентів є носіями таких цінностей як почуття національної гідності, патріотизму тощо. Відсоток учнів (68,2 %) засвідчує, що тут є актуальне поле для виховної роботи.

Валео-екологічні цінності пов'язані з власним здоров'ям і станом навколишнього середовища. На найнижчому щаблі означені цінності є в учнів (58,8 %), а найвищий рівень – у студентів (84,0 %).

Як бачимо, вищенаведені дані дають підстави вважати, що має місце проблема формування ціннісних орієнтацій сучасної молоді. І в першу чергу це стосується учнівського контингенту молодіжної аудиторії.

Володимир Хозов (факультет прикладної математики)
Наук. консультант – доц. П'ятакова Г. П.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ МАГІСТРІВ ФАКУЛЬТЕТУ ПРИКЛАДНОЇ МАТЕМАТИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ НА ІСПИТІ З КУРСУ “ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ”

Болонська система організації освіти є певним кроком уперед в організації навчального процесу вищої школи.

Введення модульного (модульно-рейтингового) контролю знань студентів є обов'язковим і необхідним елементом організації навчального процесу, без якого неможливе ні виконання завдань окремої навчальної дисципліни, ні виконання підготовки фахівця у цілому. Сутністю модульної системи контролю є перехід до об'єктивних засобів діагностики професійного зростання студентів протягом всього періоду навчання відповідно до кваліфікаційних вимог, які визначені освітньо-кваліфікаційною характеристикою. Тому особливу актуальність набуває розробка навчальних програм, які здатні забезпечити безпристрасний, об'єктивний контроль знань студентів вищих навчальних закладів.

Процес тестування потрібно розглядати як експеримент, який необхідно спланувати таким чином, щоби за мінімальну кількість тестових завдань можна було би отримати максимально достовірну інформацію про об'єкт що ідентифікується (про знання студентів). Це і є головним завданням тестування.

Сьогодні заклади освіти, залучені до Болонського процесу, застосовують системи діагностики знань на базі сучасних інформаційних технологій з метою прискорення процесу контролю знань, збільшення його об'єктивності шляхом виявлення і використання особистісних характеристик студентів. Аналіз публікацій з комп'ютерних методів тестування знань дозволили виділити низку вимог, яким повинні відповідати автоматизовані системи діагностики знань:

процес діагностики потрібно розглядати як систему управління, що дозволить застосовувати методи теорії управління для діагностики; система має виявляти ті знання, якими студент ще не оволодів; потрібно застосовувати математичні методи теорії планування експерименту для ідентифікації об'єкта управління процесом контролю знань тих, хто навчається; система діагностики повинна бути адаптована до студента (рівень підготовленості, вид репрезентативної системи, рівень тривожності тощо).

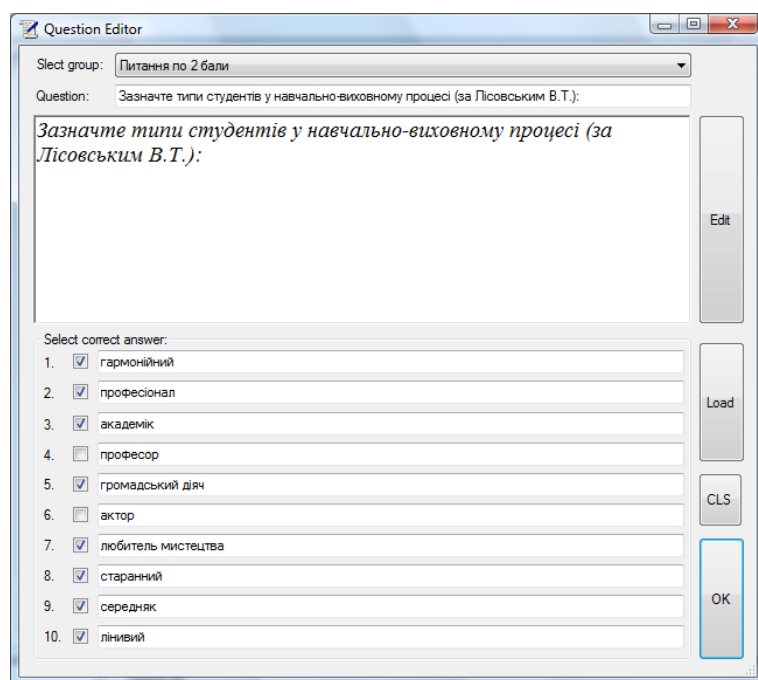
Відомо, що для перевірки знань студентів запроваджують наступні методи: *повний факторний експеримент, центральні композиційні плани, робастні плани Тагучи, комбінаторні методи. Інтерес представляють для розробки систем тестування комбінаторні плани: латинські квадрати, квадрати Юдена, ВІВ – схеми* тощо.

Оскільки Львівський національний університет залучений до Болонського процесу, але немає ще єдиного підходу до оцінювання студентів методом тестового контролю, тому на факультеті прикладної математики та інформатики вже три роки оцінювання магістрантів в курсі “Педагогіка вищої школи” відбувається за модульно-рейтинговою системою. Особливістю тестового контролю є впровадження елементів дистанційного навчання. Для цього кожен рік за допомогою самих магістрантів розробляється електронна програма “Сучасні педагогічні технології навчання та методика їх застосування у вищій школі”. Ця програма уміщує два блоки: теоретичний, який ознайомлює студентів з особливостями інноваційних технологій, та блок тестових завдань. Магістранти самостійно у зручний для них час (дистанційне навчання) у вказаний викладачем період проходять цей тест і звітуються про результат.

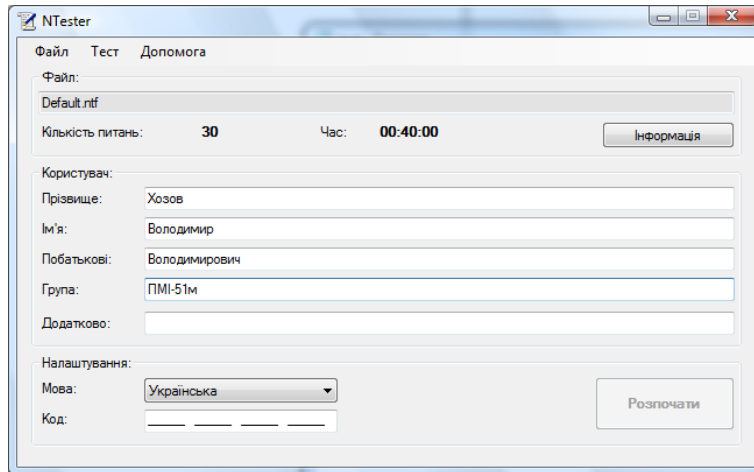
У 2008/2009 навч. році була розроблена програма оцінювання знань студентів на іспиті з курсу “Педагогіка вищої школи”. Ця програма вміщує більше ніж 150 тестових питань закритого типу, що відповідає оцінюванню в 50 балів. Кожен з студентів отримує 10 питань по 1 балу і 20 питань по 2 бали.

Система тестування NTS складається з наступних програм:

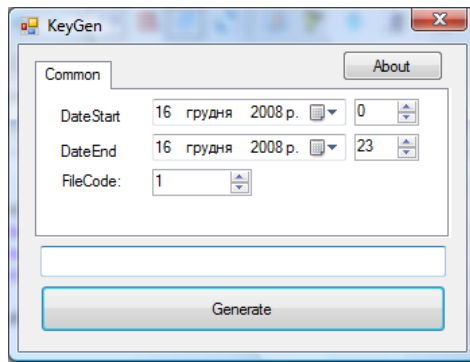
NTBuilder (відповідає за побудову тестів)

NTTester (клієнтська частина, здійснює процес тестування)

NTKeyGen (відповідає за генерацію ключів тестування)

Система NTS має дружній інтерфейс користувача, що дозволяє ефективно створювати файли тестів і полегшує процес проходження тестування. Також реалізована підтримка багатомовності, що забезпечує можливість вибору мови інтерфейсу програми. По завершенні тестування результати відображаються у зручному вигляді із зазначенням як загальної кількості балів і правильних відповідей, так і їх розподілом по групах.

У програмі реалізовані питання трьох типів:

- з однією правильною відповіддю;
- з багатьма правильними відповідями;
- з можливістю написати відповідь

Питання може містити як форматований текст так і зображення. Кожне питання може містити до 10-и варіантів відповідей. Відповіді можна вводити у зручному для себе порядку (наприклад спочатку всі правильні, а потім всі неправильні), оскільки при тестуванні варіанти відповідей будуть перемішані. В програмі, також, реалізована підтримка сторонніх текстових редакторів, що дозволяє здійснювати набір і коректування питань наприклад у Microsoft Word.

Питання можна об'єднувати у групи. Для кожної групи можна задати кількість питань, що будуть випадковим чином вибрані при проходженні тестування і коефіцієнт питання – кількість балів, що нараховується за правильну відповідь на питання.

Згенерований системою файл містить як набір питань розподілених по групам, так і теоретичний матеріал, який можна переглянути перед проходженням тесту. По завершенні редагування файлу, він кодується і стискається спеціальним алгоритмом, що спрощує його розповсюдження (малий розмір легко можна передати на цифрових носіях і через електронну пошту) та унеможливує несанкціонований перегляд і зміну інформації. Відтак, використовуючи код початку тестування, можна обмежити часові рамки проходження тесту.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Споглядаючи за дітьми з певними вадами здоров'я, важко уявити, як їм продовжувати життя, як здобувати освіту, як розвиватися і досягати того, що й всі інші діти.

Конституція України гарантує право кожного громадянина на доступність якісної освіти. Це у повній мірі стосується і дітей із особливими освітніми потребами. До цієї категорії належать діти з проблемами фізичного та розумового розвитку, з психоневрологічними захворюваннями, захворюваннями серцево-судинної системи, з малими та затухаючими формами туберкульозу, а також діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Звичайно, при навчанні дітей з особливими потребами постають певні труднощі, при подоланні яких потрібно враховувати стан здоров'я та можливості учня, студента. Для цього використовують різні методи інклюзивної освіти. Інклюзивне навчання – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, яка передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу.

З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти інклюзивні освітні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів, партнерство з громадою до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами.

Важливим є правильне спілкування з дітьми, адже проблемою є порушення соціальних зв'язків дітей з оточуючими, нереалізована потреба у спілкуванні. Вирішальна роль у задоволенні потреби дитини одержати необхідну для її розвитку інтелектуальну й емоційну інформацію належить вчителю, вихователю. Для вихованця допоміжної школи особистість вчителя більшою мірою, ніж для учня масової школи, є взірцем для наслідування, стимулятором засвоєння правильних шаблонів поведінки, моральних звичок.

Також, перед тим як приступати до подальшого засвоєння рідної мови, математики та інших навчальних предметів, навчання спочатку повинно спрямовуватись на забезпечення розвитку в дітей з особливими потребами тих загальних інваріантних дій та операцій, які не прямо, а опосередковано забезпечують підготовку дитини, тобто розвитку базових здібностей, якими діти будуть оперувати впродовж навчання.

Іншою проблемою є те, що існуюча до цього часу практика навчання дітей з особливими потребами всіх категорій призводила до їхньої ізоляції від суспільства, від нормального життя. Усі спеціальні заклади, і дошкільні, і шкільні, є інтернатними, де оточення – такі ж діти з особливими потребами. За такого способу навчання ігнорується один з принципів розвитку: людина навчається, наслідуючи іншу. Хто краще навчить дитину з проблемами розумового розвитку гратися іграшками, звертати увагу на суттєві речі, осмислювати їх, розмовляти, правильно реагувати на різні явища як не ті діти, які розвиваються нормально.

Відомо, що в деяких країнах діти з особливими потребами навчаються разом із здоровими дітьми, перебуваючи в одному класі. Але при цьому ними опікуються спеціальні педагоги, вихователі, які присутні тут же у класі. Такі класи мають різні назви: "диференційні", "розвиваючі", просто "спеціальні класи" та "допоміжні класи" і є поширені в багатьох країнах світу. В більшості розвинутих країн поряд із спеціальними класами створюються самостійні спеціальні школи з інтернатами і без них. У Норвегії, Швеції в спеціальних класах займаються діти з не дуже важкими розумовими вадами, а глибоко відсталі у інтелектуальному розвитку – у спеціальних школах. У більшості країн посилюється тенденція навчати дітей з легкими формами відхилення в масових школах,

забезпечуючи їх додатковими індивідуальними заняттями. Така тенденція спостерігається в Скандинавських країнах, США, Канаді, Німеччині. У Європі на навчальний заклад, якщо в ньому вчиться хоча б одна дитина, яка потребує допомоги, держава виділяє додаткові кошти.

В Україні ситуація з інклюзивною освітою є неоднозначна, хоча вживається багато заходів для покращення умов навчання дітей з різними вадами, а також для інтеграції таких дітей в суспільство. Опитування, яке провів Фонд «Відродження» в Україні, підтверджує те, що найбільшими противниками інтегрованого навчання дітей-інвалідів виступають не діти, а батьки й учителі. Батьки дітей з особливими освітніми потребами бояться того, що з їхніх дітей будуть сміятися. Батьків «звичайних» дітей турбує те, що якщо у класі з'явиться дитина-інвалід, вчитель буде змушений надто багато часу приділяти їй і не зможе давати знання відповідного рівня для класу. Стурбовані новими обов'язками, які будуть на них покладені, й учителі загальноосвітніх шкіл.

Загалом, за статистичними даними в Україні 135773 неповноправних дітей, або 1,8% від усієї кількості дітей. освіту у спеціально організованих умовах в Україні отримують 64,2 тисячі дітей дошкільного та 54,1 тисячі дітей шкільного віку, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку. Для них функціонують 1,2 тисячі дитячих садків (16,6 тисяч дітей), а всього 1,6 тисяч дошкільних навчальних закладів мають спецгрупи для дітей з вадами розвитку - 64, 2 тисяч осіб. Для дітей шкільного віку працюють 336 спеціальних загальноосвітніх шкіл-інтернатів та 60 спеціальних загальноосвітніх шкіл з подовженим днем. 6,3 тисячі школярів, які потребують корекції фізичного або розумового розвитку, навчаються у спеціальних класах загальноосвітніх шкіл.

Основними напрямками у розвитку інклюзивної освіти є реалізація перспектив соціальної реабілітації дітей з особливими потребами, створення передумов для їх інтегрованого навчання, наступного самостійного життя.

Василь Штендер (хімічний факультет)
Наук. консультанти – доц. Ковальчук Л. О.

ДИДАКТИЧНА ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ І УЧНІВ ЯК СИСТЕМА ВЗАЄМОВПЛИВІВ

Процес навчання передбачає різні види і форми взаємодії вчителя й учня. Під час навчання відбувається не просто вплив педагога на учня, а їхня своєрідна взаємодія, виникають певні "дидактичні відносини" між ними. Завдання педагога полягає в тому, щоб у кожному конкретному випадку вибрати найбільш вдалі варіанти дидактичної взаємодії, тобто якнайкраще врахувати можливості самих учнів і відкрити простір для вияву їхньої самостійності в навчанні, а також передбачити раціональні форми управління навчальною діяльністю школярів, щоб досягти максимально можливих результатів за мінімальний час. Діяльність педагога спрямовується на розвиток самостійного учіння, на перетворення учнів у активних суб'єктів навчання та розвиток у них навичок самоуправління навчанням.

Педагоги і науковці приділяють велику увагу проблемі взаємодії вчителя та учня. Ряд важливих теоретичних і методологічних аспектів порушеної проблеми розглядають у працях Н.О. Аніскіної, П.М. Лернер, С.В. Стрижак, Н.М. Бібік та ін.

Дидактична взаємодія вчителя і учнів – це явище взаємозв'язку особистостей у процесі навчання, яке реалізується через спільні дії та характеризується впливом учасників один на одного. Важливою характеристикою особистісної сторони педагогічної взаємодії є можливість суб'єктів впливати один на одного й здійснювати реальні перетворення не лише в пізнавальній, емоційно-вольовій, а і в особистісній сфері.

Педагогічна взаємодія має дві сторони: функціонально-рольову та особистісну. Педагог і учні сприймають у процесі взаємодії, з одного боку, функції й ролі один одного, а з другого – індивідуальні, особистісні якості. Одним із феноменів, що народжуються у педагогічній взаємодії, є взаєморозуміння, яке визначається як система відчуттів і взаємин, що дають змогу погоджено досягти мети спільної діяльності або спілкування, максимально сприяючи дотриманню довір'я й інтересів, надаючи можливість для саморозкриття здібностей кожного. Взаєморозуміння забезпечує такий рівень "спільності", коли між учасниками педагогічного процесу немає авторитарного домінування, емоційної напруженості, недовір'я або незацікавленості всім тим, що відбувається в цьому процесі. Однією з головних умов виникнення феномена взаєморозуміння є взаємне прийняття індивідуально-психологічних параметрів один одного, вміння стати на місце інших, ідентифікуватися з ними. Взаєморозуміння є наслідком гуманістичної орієнтації педагогів, що сприймають успіхи учнів і цінності їхньої особистості як свої власні.

Характер спілкування педагога з учнями зумовлений перш за все його професійно-предметною підготовкою (знання, вміння й навички в галузі свого предмета, а також у галузі педагогіки, методики і психології), науковим потенціалом та професійними прагненнями й ідеалами. У цьому ракурсі сприймаються і якості його особистості. Але, крім знань, у процесі спілкування педагог виявляє своє ставлення до світу, людей, професії. Не менше значення має розвиток здатності педагога аналізувати свою позицію як учасника спілкування, зокрема те, в якій мірі він орієнтований на учнів. При цьому важливою є та обставина, що пізнання іншої людини підсилює інтерес до неї, створює передумови для її перетворення.

Орієнтація на предметний зміст педагогічної діяльності нерідко провокує вчителя виконувати роль джерела корисної інформації, тобто по суті "урокодавача", а не власне педагога-вихователя. Тому в процесі педагогічного спілкування педагог постає перед учнями емоційно закритим, не відчуває потреби будувати спілкування в діалозі й не усвідомлює важливості розвитку комунікативних умінь і формування комунікативної культури. В контексті подібних відносин учитель сприймає своїх учнів досить однобічно, в основному як носіїв освоєного змісту у вигляді знань, умінь, навичок, а також із погляду відповідності шкільним нормам поведінки.

Висновок: для сучасного вчителя надзвичайно важливим є завдання розроблення й практичного освоєння таких способів впливу на особистість учня, які забезпечують узгодженість, відповідність між соціальними й індивідуальними потребами, мотивами і цілями діяльності.

Юлія Юраш (географічний факультет)
Наук. консультанти – доц. Козут С. Я.

СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ (на прикладі студентів географічного факультету ЛНУ імені Івана Франка)

Сприяння здоров'ю та здоровому способу життя визнане законодавством України як один з основних напрямів державної політики охорони здоров'я, що передбачає необхідність багатоаспектної діяльності, залучення до неї держави, громади, некомерційних і комерційних неурядових організацій та індивідуумів.

З'ясуємо сутність поняття "здоровий спосіб життя". Так, *Гавенко В. Л.* визначає його, як культурний спосіб життя, цивілізований, гуманістичний, турботу про здоров'я, як високу цінність. Інші автори зазначають, що *здоровий спосіб життя* — це комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток, зміцнення здоров'я, підвищують продуктивність праці.

Обов'язковою умовою здорового способу життя молоді є відмова від вживання алкоголю, паління, наркотиків, активний рух, регулярне харчування, дотримання гігієнічних заходів, вміння долати стресові ситуації та стани. Змінити ставлення молоді до власного здоров'я й особистого способу життя можливо лише за умови розуміння ним цих цінностей, надання збереження фізичного та психічного здоров'я через освіту й виховання учнівської та студентської молоді.

Тому, у формуванні здорового способу життя, духовного та фізичного розвитку студентської молоді актуалізуються заняття фізичною культурою та спортом. Так, фізичні вправи підвищують нервово-психічну стійкість до емоційних стресів, підтримують фізичну й розумову працездатність, зміцнюють здоров'я. У студентів, які активно й систематично відвідують заняття з фізичного виховання, виробляється індивідуальна форма режиму дня, підвищується впевненість у поведінці та рівень дотримання норм здорового способу життя.

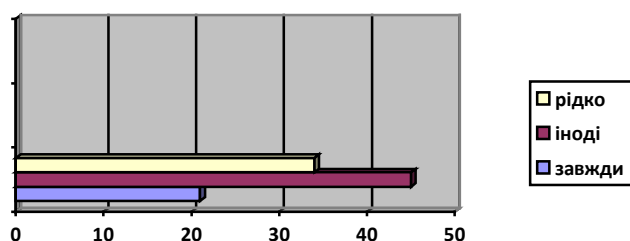
Слід зазначити, що питання здорового способу життя, а саме його підтримання, заохочення, частково розглядається школярами в загальноосвітній школі. Проте доволі рідко у ВЗО. На нашу думку варто розширити зміст таких навчальних курсів, як *“Основи медичних знань”*, *“Фізичної культури”* актуальними питаннями формування здорового способу життя, його збереження й зміцнення — це саме те, що зможе забезпечити не лише позитивне ставлення студента до власного здоров'я, а й допоможе нам, як майбутнім педагогам-географам вчити школярів вести здоровий спосіб життя.

Актуальність проблем здорового способу життя засвідчила проведена 23-24 листопада 2008 р. в ЛНУ ім. Івана Франка Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, магістрантів та аспірантів *“Проблеми формування здорового способу життя молоді”*. Так, у доповідях студенти розглядали такі проблеми:

- історико-культурні, педагогічні, медико-біологічні, фізкультурно-спортивні проблеми формування здорового способу життя;
- сутність понять *“здоров'я”* та *“здоровий спосіб життя”*;
- причини скорочення тривалості життя українців;
- виконання нормативів фізичної підготовленості;
- раціональне використання часу, організування навчально-виховного процесу;
- готовність до активної життєдіяльності, майбутньої професійної роботи;
- організація побуту в гуртожитках.

Також львівські студенти ініціювали проведення акції з поширення засад здорового способу життя. Першим кроком до цього став проект *«Життя – це рух»*. Студенти-організатори акції мали на меті привернути увагу своїх однолітків до здорового способу життя. Для популяризації заходів до проекту залучають спортсменів та викладачів фізкультури львівських вишів.

З метою визначення стану дотримання здорового способу життя нами проведено опитування серед студентів географічного факультету. На діаграмі показано його результати. Аналіз результатів опитування засвідчив, що завжди регулярно дотримуються здорового способу життя лише 21% студентів, 45% роблять це іноді, 34% — дуже рідко або ніколи не дотримуються здорового способу життя.

Отже, проведене міні-дослідження дає підстави зробити наступні висновки:

- проблема формування здорового способу життя, в першу чергу, повинна

цікавити і турбувати самого студента;

- з метою поширення ідей здорового способу життя, на нашу думку, доцільно розширити зміст навчальних дисциплін;
- проблема формування здорового способу життя серед студентської молоді є актуальною, її часткове вирішення є можливим засобами освіти.

Наталія Ярошко (факультет іноземних мов)

Наук. консультант – доц. Равчина Т. В.

ЗАСТОСУВАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У викладанні іноземних мов значного поширення набуває комунікативний підхід. Він спирається на такі засоби навчання, як автентичні джерела іноземної мови, а також комплекси навчальних вправ, що сприяють засвоєнню мови як живого й ефективного інструмента спілкування. Цінність автентичних джерел для вивчення іноземних мов полягає у тому, що вони представляють справжній, сучасний стан мови, висвітлюють тенденції її функціонування і розвитку.

Значної уваги серед цих джерел заслуговують аудіовізуальні засоби. Вони якнайкраще підходять для досягнення практичної та загальноосвітньої цілей навчання. Практична ціль передбачає набуття учнем мовної компетенції, яка включає в себе розуміння письмового та усного повідомлення, вміння висловлювати думки чи передавати інформацію. У даному контексті сприяння аудіовізуальних засобів ефективності навчання полягає у наступному:

- фільм подає головну добірку тематичної лексики, дозволяє спостерігати за вживанням певних синтаксичних структур, забезпечує сприйняття мовного повідомлення без використання перекладу, ознайомлює учнів із стандартною розмовною мовою, забезпечує швидке засвоєння запасу загальнообігових слів, виразів (лінгвістична компетенція);
- завдяки наочності відеоматеріали чудово ілюструють принцип використання мовних засобів у залежності від випадку спілкування (соціолінгвістична компетенція);
- відеодокументи постачають різноманітні зразки висловлювань, які підпорядковуються різній меті, що сприяє розвитку навиків зв'язного і структурованого мовлення (дискурсивна компетенція);
- спрощення сприйняття мови на екрані, як і у житті, досягається завдяки присутності і не вербальних елементів, що є прикладом стратегічної компетенції спілкування;
- створюється ефект присутності при справжній розмові живих носіїв мови, що тренує зорову та слухову увагу.

Загальноосвітня мета навчання полягає у ознайомленні учнів з культурою та реаліями країни, мову якої вони вивчають. Зокрема, завдяки ілюстративності відеоматеріалів можна уникнути у процесі навчання ефекту «мертвої мови». Іноземна культура сприймається, як жива і дійсна. Це підвищує інтерес до предмету навчання, зростає мотиваційна база. Відеоматеріали забезпечують прийом сенсibiлізації учнів щодо іноземної мови та культури. Перебуваючи у незвичній для себе ситуації, учень легше зважається на самостійне дослідження нової дійсності, стає креативнішим. Відеоматеріали, як ніякі інші засоби, здатні створити ефект «емоційного шоку», що, в свою чергу, сприяє підвищенню ініціативності та активності учнів у процесі навчання.

До кожної мовної теми завжди можна належно підібрати відеодокументи, застосовувати безліч мовних вправ на їх основі. Проте, для досягнення максимального результату потрібно вміти визначати особливості відеоматеріалу і відповідно підбирати приклади, вправи. Звук і зображення є основними компонентами будь-якого аудіовізуального матеріалу, їх співвідношення може бути різним. Основні типи зв'язків:

- «красномовний»: предмети чи дії, про які згадувалось у звуковому повідомленні, з'являються на екрані одночасно, чи з невеликим зміщенням у часі;
- «доповнюючий»: звукове повідомлення доповнює зображення, подає додаткову інформацію;
- «автономний»: зображення і озвучення не пов'язані між собою, існують паралельно, або ж їх поєднує якась метафоричність.

Для початківців оптимальними є документи, які базуються на «красномовному» чи «доповнюючому» типі зв'язків. Для середнього та вищого рівнів доцільніше використовувати матеріали на основі доповнення, чи автономності. Існує залежність між домінантним типом зв'язку звук-зображення у документі, та компетенціями, які можна розвивати на його основі.

<i>Тип зв'язку</i>	<i>Вид компетенції</i>	<i>Вид документа</i>	<i>Види вправ</i>
автономний	усне мовлення	музичний кліп	рольові ігри, переказ, вправи на аргументування
доповнюючий	письмове висловлювання	скриптовізуальні афіші	написання статті, опрацювання мови преси
доповнюючий	аудіювання	художній фільм	вправи з пропусками, запитання по змісту, переказ
красномовний	розуміння письмового повідомлення	рекламний ролик	пошук і пояснення певних слів у контексті, читання

Отже, за умов правильного використання та врахування особливостей матеріалу аудіовізуальні засоби полегшують засвоєння іноземної мови, сприяють мотивації та зацікавленості учнів у вивченні іноземних мов, а також підвищенню їхнього загальноосвітнього рівня.

Марія Ясницька (факультет іноземних мов)
Наук. консультант – к. п. н. Федина В. С.

ЗНАЧЕННЯ СІМ'Ї ТА СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОЛОДОЇ ОСОБИСТОСТІ

Виховання є складним процесом, роботою, яка вимагає повної віддачі моральних та фізичних сил. Воно принципово відрізняється від інших видів роботи, адже його суттю є формування повноцінної людської особистості. Відомо з часів Просвітництва, що людина, від народження володіючи усім потенціалом та якостями, притаманними видові homo sapiens, все ж стає повноцінною людською особистістю лише в результаті процесу виховання. Тому проблема виховання є не лише турботою окремої родини, а гостро стоїть перед суспільством. Адже помилки у вихованні зумовлюють вади характеру, які супроводжують людину все життя. Нехтування цією проблемою з боку суспільства завдає йому значних проблем, адже результат неправильного виховання – це діти, тобто молоді особи з несформованим характером, які можуть дуже легко потрапити під погані впливи.

Відомо, що діти дошкільного та молодшого шкільного віку, не задумуючись, копіюють дорослих, їхню манеру поведінки. Якщо їм бракує спілкування в сім'ї, вони обирають собі за приклад для наслідування інших людей, яких вони або бачать по телевізору або ж зустрічають на вулиці. Інколи здається, що батьки недооцінюють такі впливи,

вважаючи, наприклад, що для їхньої дитини, телебачення – це лише розвага. Звісно я не є противником телебачення, воно не несе в собі негативних впливів на дитину, яка вміє «фільтрувати» побачену інформацію.

Розглядаючи проблему виховання в сучасних умовах перш за все помітною стає дилема: кому належить пріоритет в цьому процесі – сім'ї чи школі. Питання це неоднозначне і на нього немає простої відповіді. Адже саме в сім'ї людина найбільше виховується вкладом спільного життя: побутом, працею, традиціями, звичаями. Саме в сім'ї дитина засвоює такі загальнолюдські поняття, як добро і зло, правда і кривда, корисне і шкідливе, тобто морально-етичні принципи на яких споконвіку ґрунтується педагогічний досвід народу. З іншого боку школа є тим інститутом, де людина отримує перший соціальний досвід, набуває базових знань про світ навколо, вчиться вирішувати поставлені завдання.

Щоби розв'язати цю нелегку дилему, поглянемо на історичний досвід нашого народу. Навіть після короткого огляду історії нашого народу стає зрозуміло, що сім'я відіграла центральну роль в житті людини аж до початку ХХ ст. Кожна соціальна взаємодія відбувалася через призму сімейних відносин. Родина була основним осередком виховання, носієм культури, звичаїв, традицій. Авторитет родини був непохитний. Жоден інший соціальний інститут не володів таким впливом на життя людини. Проте зараз мало що нагадує про ті часи. Традиційне суспільство давно зникло. Наше суспільство зустрілося з проблемою, що потребує особливої уваги. Недавнє минуле – радянський період залишило нам невтішний спадок. Радянська система освіти повністю перебрала на себе функції виховання, тим самим ніби звільнивши родину від непосильного обов'язку. Батьки були задоволені, адже в них з'явилося більше вільного часу і поменшало турбот. Тим самим можна сказати, що було зруйновано традиції родинного виховання.

Як вже було сказано вище, дитина сама обирає кого наслідувати. Але також варто зазначити, що доволі частими є випадки, коли батьки намагаються самі прищепити дитині певні звички, не беручи до уваги захоплені самої дитини. Це є іншою крайністю від ситуацій, коли батьки перекладають виховання дитини на плечі інших, найчастіше вихователів в навчальних закладах. На мою думку зараз їхня роль у вихованні набагато зросла, як і збільшилась їх відповідальність за розвиток здорових особистостей.

Моя думка стосовно того, хто в більшій мірі є власне відповідальний за виховання підростаючого покоління є такою – сама молода особа. Не в тому розумінні, що ні батьки, ні школа не мають впливати на розвиток і становлення молодого індивіда, навпаки без їхніх впливів в дитини не буде системи цінностей, а в тому, що дитина сама має розуміти, що варто робити, а що ні. Також вона мусить вміти аналізувати свої вчинки. Тобто, виходячи з потреб сучасної епохи, я акцентую на важливості самовиховання, не відкидаючи впливу сім'ї чи школи, а також на тому, що як і сім'я так і суспільні інститути повинні забезпечити умови для гармонійного розвитку особистості. Такі, умови повинні сприяти тому, щоб молоді особи могли пізнати себе, зрозуміти чого вони прагнуть. Як у всім добре відомій притчі про зерно, яке впало на добру землю і з нього виріс великий плід, так і дитина повинна зростати, відчуваючи опіку батьків та вихователів, але не втрачати свою індивідуальність, і тоді буде можливою побудова нового «здорового» суспільства.

МАТЕРІАЛИ
студентських наукових конференцій
кафедри загальної та соціальної педагогіки
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ”

Випуск 2

Виходить з 2010 року

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк.
Тираж 60 прим. Зам.

Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка
79000 Львів, вул. Дорошенка, 41.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції. Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.

